

tv-15 naš TOVARIS

Št. 38
8. oktobra 1987
Leto XXV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Odločen ne za brezvladje v času razprave o ustavi Nobene naglice, so rekli borci

Najkrajša vsebina zadnje seje predsedstva RO ZZB NOV Slovenije bi bila takšna: že kritična analiza je pokazala, da bo jugoslovanska ustava morala doživeti nekatere spremembe in dopolnitve, vendar pa, opozarjajo borci, le-te ne smejo seči po temeljih ustavne ureditve, ki so bili zasnovani na Avnoju in jih vsebuje že sedaj veljavna ustava. Cela vrsta ustavnih amandmajev, ki so kot delovno gradivo pripravljeni javni razpravi na pot, bi morala biti še pred dejansko javno razpravo pregledana in popravljena. Takšni, kakršni so, izoblikovani amandmaji še ne nudijo pričakovanega koraka k demokratizaciji naše družbe, k poglobljanju odločilne vloge združenega dela in samoupravljanja v njem. Delegati so opozarjali na očitne centralistično usmerjene tež-

nje, pri čemer so argumentirano dokazovali, da je praksa utrjevanja pristojnosti zveznih organov v zadnjih letih izkazovala poslabševanje gospodarskega in družbenega položaja države. Zato in še posebej zato, so poudarjali v razpravi borci, moramo doseči predvsem dvoje: da ne bi sedanjih težkih gospodarskih zagat predlagali na kasnejši čas, hiteli pa z razpravo o ustavnih spremembah z izgovorom, da se mudi...

Vsakišne ustavne spremembe moramo meriti po tem, če so v skladu z ustavnimi temelji, so rekli slovenski borčevski delegati, pri tem pa tudi dodali, da je sem ter tja slišati tudi različne razlage naših avnojskih osnov. Sploh so ob takšnih razmišljanjih menili, da morajo biti predlogi za ustavne amandmaje že v osnovi zapisani tako, da jih

ne bo mogel vsakdo razlagati po svoje.

Nekateri delegati so iz svojih okolij prinesli tudi mnenja baze o potrebi po odložitvi ustavne razprave, ker da ni pravi čas za njo, medtem ko so drugi opozarjali predvsem na potrebo po vnaprejšnjem razlaganju amandmajskih besedil.

Besede s terena so dajale ton razpravi in le-te so tudi opozarjale na celo vrsto vprašljivih amandmajskih formulacij (od področja kulture in izobraževanja pa do področja JLA).

Nenazadnje so na borčevskem predsedstvu Slovenije opozorili, da bi premnoge stvari morali urejati še znotraj veljavnosti te ustave, ki jo imamo zdaj in tukaj.

Predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije se z vsemi močmi zavzema za konstruktivni pri-

stop v ustavni razpravi, za jasno izražena stališča, kaj hočemo, pa tudi za odločno odklanjanje razprave, ki bi bila intonirana s pritiski večine in pod pritiskom kakšne časovne utesnitve.

Sicer pa je predsedstvo obravnavalo širši jugoslovanski okvir gospodarskega in družbenega dogajanja, potem ko sta predsednik Božidar Gorjan in podpredsednik Drago Flis poročala o vtisih s poti po Srbiji in Kosovu, kjer sta bila gosta tam-

kajšnjih borčevskih organizacij. Ob tem pa kaže ponoviti besede delegata Florjančiča iz koruške regije, ki je dejal, da ne stara ne nova ustava ne moreta rešiti naših problemov, problemov znamenite jugoslovanske lenobe. To lahko rešujejo le ljudje.

(Več o pripravah na ustavno razpravo v borčevski organizaciji Slovenije preberite na 5. strani)

B. Ž. J.

NOCOJ, TOVARIŠI, V NAPAD

Besedilo: France Kosmač
Glasba: Pavel Šivic

Hitro

1. Nocoj, to - va - ri - ši, u - ni - pod — pojdimo s pesmi - jo na

ustih! Naj se raz - le - ga u gmajnah pustih sko - z grom o - ro - žja spev bri -

gad! U - tri - pu le - pih, sončnih dni naj mlada kri nam vsrchi

po - lje! Pogumno, neupogljive vo - lje planimo vo - di - vi ples no - či!

Nocoj, tovariši, v napad
pojdimo s pesmijo na ustih!
Naj se razlega v gmajnah pustih
skoz grom orožja spev brigad!
V utripu lepih sončnih dni
naj mlada kri nam v srcih polje!
Pogumno, neupogljive volje
planimo v divji ples noči!

In kaj nam smrt in kaj nam kri?
Saj mi ne moremo umreti,
če luč, ki nam nekoč zasveti,
s plamenom vročim v nas goril!
V utripu lepih sončnih dni...

O življenjski poti in delu pesnika – borca Franceta Kosmača preberite daljši zapis na 12. strani.

Večne minljive resnice

Iz albuma aforističnih misli Duška Radovića
»Dobro jutro, Beograd«

Živci – nasvet

Varujte svoje živce. Nikar jih ne izrabite takoj, pri prvih nespornostih, kajti, prihajajo drugi in večji...

Tudi to je način...

Treba bi bilo iti kam daleč, daleč in si spet zaželeli vsega tistega, kar nam je tukaj presedalo...

Zmogljivosti

Ni treba vseh lopovov pošiljati v zapore. Predvsem zato, ker nimamo toliko zaporov. Za nekatere bi bilo že dovolj, če bi jim nataknilo lisice, da ne bi več delali tisto, kar so delali.

Odmev...

Mnogi ljudje ne vedo, kaj mislijo, dokler se ne slišijo, kaj govorijo.

Napake

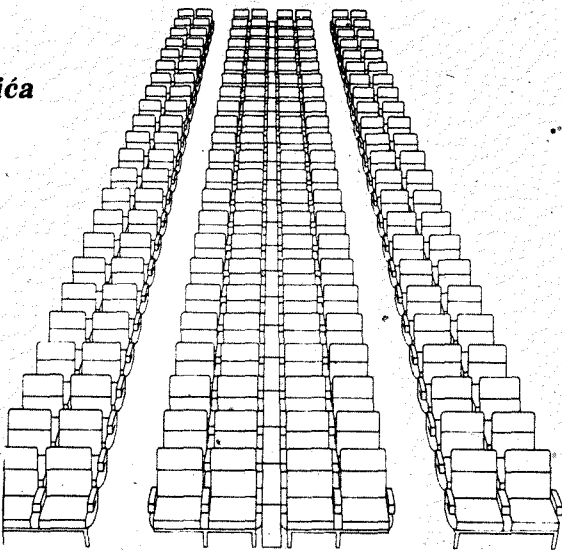
Vsi mi delamo napake. Naše napake so enake ali podobne. Le med posledicami so večje razlike – za to pa nismo krivi sami, ampak delo, ki ga opravljamo.

Tatovi

Tatovi so nam ukradli prihodnost. Morali bomo živeti od preteklosti – vsaj tisti, ki jo imajo.

Obljuba

Če so vam včeraj obljubili nekaj za danes, potem to ne velja za danes, ampak za jutri.

Tako kot je...

Za to, da bi nam bilo tako, kot nam je, ni bilo treba toliko velikih ustanov in odgovornih posameznikov. To nesrečo bi lahko opravili tudi z veliko manj ljudmi.

O papirju

Na tisoče ton dragocenega papirja porabimo za gradiva, ki jih nihče ne bere. Če ne bi posekali drevesa, bi le-to živelo dlje od naših sklepov in odločitev.

Prehodne težave

Težave sočasne, kakor tudi mi. Nekaj bo minilo: mi ali pa – težave.

Ustavne spremembe na rešetih

Republiška konferenca SZDL je sklicala konferenco delegacij samoupravnih organizacij in skupnosti, namenjeno obravnavi delovnih besedil amandmajev k Ustavi SFRJ. Udeležence konference so seznanili s stališči, izraženimi na septembrskih regijskih posvetih. Iz gradiva povzemamo enega izmed odstavkov, ki povedo največ.

...Na večini posvetov so poudarjali, da iz predlaganih sprememb veje očitna težnja po centralizaciji, unitarizmu in etatizmu. To pa seveda nasprotuje našemu videnju, da je izhod iz krize in seveda napredek v razvoju samoupravljanja, družbenoekonomskih odnosov in socialističnih odnosov nasploh moč doseči samo ob še večji demokratizaciji družbenoekonomskih in družbenopolitičnih odnosov, decentralizaciji, doslednem uveljavljanju odgovornosti republik in pokrajin za lasten in skupen razvoj celotne Jugoslavije in ob zadostni motivaciji vseh subjektov za večjo gospodarsko učinkovitost. Ob prevladovanju takšne vrste razprav se zato ponuja splošni vtis, da delovni osnutek še ne ustreza našim pogledom in stališčem, kakšna naj bo spremenjena ustava SFRJ, da so nekateri predlogi amandmajev povsem nesprejemljivi in da je še veliko takšnih, ki jih je treba v nadaljnjem postopku usklajevanja še dograditi in modificirati. Na vseh posvetih pa so udeleženci podprli večjo tržno naravnost in večjo uveljavitev vloge ekonomskih zakonitosti ter omejevanje možnosti poseganja države v samostojnost in enakopravnost gospodarskih subjektov pri pridobivanju dohodka. Hkrati pa so opozarjali na dejstvo, da se še zmeraj ohranjajo pristojnosti države pri planiranju, s čimer se še vedno ohranja tudi dogovorna ekonomija. Opozarjali so tudi na pomanjkljivosti vzpostavitve planiranja v delovnih organizacijah...

S Svetom Kobalom o menični aferi: Moralna plat stvari

»Osrednje vprašanje je, ali znamo sankcionirati, kaj je moralno? Če tega ne zmoremo, potem gre le še za merjenje sil!«

Ves ta popočitniški čas, ko nas je najprej narahlo, potem pa iz dneva v dan huje, kot valeča se snežena kepa, prizadevala menična groza iz kladuškega Agrokomerca, ko so se številne družbenopolitične organizacije po vsej državi začele najresneje spraševati, »kam plovemo«, so se tako spraševali tudi borci v mnogih slovenskih borčevskih organizacijah. Ni bilo malo takih, ki so tudi menili, da posvečamo tej največji povojni aferi manj pozornosti, kot smo jo pred časom posvetili na primer 57. številki Nove revije in njeni vsebini.

Kaj se dogaja in, kakšni so predvsem moralni vidiki vsega, kar je sprožila menična »dominacija«, smo skušali vsaj v grobih obrisih izluščiti skozi pogovor s Svetom Kobalom, nekdanjim borcem, delegatom, gospodarstvenikom in dobrim poznavalcem bančnih zadev.

Vse od sredine poletja že živimo s to menično moro, ki je za seboj potegnila goro načelnih vprašanj o funkcioniranju celotne naše družbe. Kaj je po vašem mnenju bistveno vprašanje, ki naj bi ga razkritje tega največjega povojnega fiaska navrglo vsem nam v poduk?

Večkrat je bilo že povedano, da je ta kriza pravzaprav kriza morale naše družbe. Zato je zelo pomembno, da se ob tej aferi opredelimo, kaj je morano in kaj ne. Srečujemo se namreč z vrsto argumentov, ki kažejo na različna mnenja in ocene o tem, kaj je v tem primeru moralno. Naj navedem nekaj takšnih stališč. Srečali smo se na primer z javno argu-

mentacijo, ki bi jo lahko ponazorili z reko, da »cilj posvečuje sredstva«. Na to pa lahko takoj odgovorimo, da bi, če bi sprejeli takšno razlago in tezo, ne mogli več govoriti o nikakršni pravni državi! Torej moramo takšno vrsto filozofiranja takoj odločno odkloniti. Drugo takšno razmišljanje vsebuje mnenje, »da je žrtev na nek način enako kriva kot zločinec«. In temu je zelo blizu morala: da naj se vzame denar tam, kjer pač je, ne glede na to, kako je bil prislužen.

Če to drugo tezo povežemo z omenjenim reko, je pred nami že zaokrožen pogled na moralo, takšen pogled, ki očitno in preprosto pozablja na neizpodbitno dejstvo, da so presežki (denarja) nastali zaradi državnega limitiranja uporabe sredstev, ne pa zato, ker bi bilo sredstev kje preveč!

Dogodki, ki so sledili prvim vestem o menični aferi, potrjujejo, da je bila zadeva z Agrokomercem načrtovana. To navsezadnje potrjujejo

tudi vesti o likvidaciji bihaške banke. Očitno je, da so posamezni odgovorni v republiki Bosni in Hercegovini vedeli za nezakonito dejavnost v Agrokomercu, tu pa se postavlja vprašanje, ali smemo ločiti odgovornost posameznikov od odgovornosti institucij. Ali je moralno, da se institucija formalno ograjuje od odgovornosti in jo zreducira le na posameznika? Pri tem ne gre za prebivalce BiH nasploh, ampak za BiH kot politično, državno enoto.

Lahko v tem kontekstu pogledamo še na področje vloge in odgovornosti Narodne banke Jugoslavije?

Do predpisovanja limitov (omejitev) za plasmaje bančnih sredstev ni prišlo zaradi zmanjšanja ali v prid zmanjšanja denarne mase (kot prispevek k stabilizaciji), ampak je bilo uporabljeno kot metoda za prerazdelitev kreditnih sredstev bank – z očitnim podpiranjem prerazdeljevanja prek meničnega poslovanja.

Narodna banka Jugoslavije se danes distancira od svojega deleža krivde pri tej stvari. Neizterljive menice je kasneje vključila v limit in zmanjšanje dohodka bank – z zahtevo po polaganju depozita. V tem primeru je morala Narodne banke Jugoslavije obrnena zoper upnike, čeprav je Narodna banka Jugoslavije del našega enotnega monetarnega sistema, ki je, tak kakršen je, omogočil registracijo bihaške banke (ne glede na to, da je bila dalj časa nelikvidna) in je sprejela davala avale, izdane mimo vseh predpisov...

Denarni trg ni pripravljen prevzemati nobene soodgovornosti... In vse skupaj kaže na to, kakšna je naša morala. Torej moramo v medsebojnih odnosih najprej in predvsem razčistiti,

kaj je moralno! Če tega ne zmoremo, potem gre lahko le še za merjenje moči in razmerje sil. Pred nami se je namreč razgrnil slojevit prerez odgovornosti – vključno z NBj.

Najbrž v tem pogovoru ne moreva mimo osnovnega vprašanja o likvidaciji bank pri nas?

Postopka likvidacije bank v bistvu pri nas v predpisih sploh nimamo, ker tega nismo predvideli, da bi se banka lahko likvidirala, kar kaže na to, da je vse v bistvu – državna banka. Oziroma: ko gre za predpisovanje s strani Narodne banke Jugoslavije, so jugoslovanske banke tako rekoč njene podružnice. Ko pa pride do vprašanja likvidacije katere od teh »filial«, morajo za funkcionirati kot samostojne banke. Gre torej za dve izključujoči se izhodišči.

Lahko ob tem rečeva še besedo, dve o institutu odstopa, oziroma odpoklica?

Kakor vemo, obstajata dve možnosti: da posameznika na določeni funkciji zamenjamo ali, da ostopi sam. Menim, da je razlika med obema dejanjema velika. Če kdo odstopi sam zaradi ugotovljenih napak, to kaže na določene vrline človeka, saj s takšno potezo pokaže, da sprejema naše določene posledice. To je tudi z moralnega vidika boljši poduk za druge, kot je odpoklic (razrešitev s funkcije). Seveda pa imam v mislih takšen odstop, ki je posledica ugotovitve, da so se nepravilnosti zgodile v okviru posameznikove širše pristojnosti (z njegovo vednostjo ali tudi mimo nje).

Če nekateri posamezniki vztrajajo na svojih položajih po vseh teh dogodkih, ki kažejo tudi na njihovo odgovornost, potem gre tu bolj za vprašanje, ali sodijo, da imajo (še) dovolj ugleda, da lahko naprej opravljajo svoje funkcije. Tudi na tem področju se kaže naša kriza. Če namreč nekateri ljudje vztrajajo na svojih položajih, gre

tu po mojem mnenju za prestižno vprašanje in za nagljenost k oblastništvu, bolj za dejansko pripravljenost prispevati k reševanju krize.

Ali je realna bojazen, da utegne postati zadeva z Agrokomercem in okrog nje močnejši adut zagovornikov centralizma v razpravi o amandmajih k zvezni ustavi?

Strah pred tem, da bi primer Agrokomerca vplival na potek javne razprave o ustavnih spremembah, je realen. Čeprav je dosednji vpogled v ta primer pokazal, da državni organi niso izvajali že doslej uveljavljenih kontrolnih funkcij, je ta primer prilil dodaten ogenj na vzdušje in težnje po povečanju pristojnosti državnih organov, ki so bile prisotne v ustavnih amandmajih (že pred izbruhom afere). Torej so argumenti ob aferi Agrokomerca dobrodošli za krepitev nekaterih že dlje časa navzočih tendenc. Zato je po mojem mnenju tem bolj pomembno, da jasno in glasno ugotovimo, česa državni organi niso storili, pa bi bili morali! Kajti z novimi pooblastili v federaciji ne bi nič rešili, če še obstoječih instrumentov ne uporabijo.

Obratno pa lahko primer Agrokomerca vpliva na ustavno razpravo tudi pozitivno, saj v svoji obsežnosti daje dovolj argumentov za ugotavljanje negativnih posledic državne sprege z gospodarstvom.

Pred nami so tudi novi ukrepi ZIS, novi »svežnji«. Ni malo tistih, ki se jih že bojijo. Kako vi presojate potek priprav na nove ukrepe?

Ni dvoma, da je potreben nov operativni stabilizacijski načrt, ker je jasno, da je ne glede na trenutno stanje potrebno kompleksnejše delo, ki bi omogočalo, da se ne bodo sprejemale kratkoročne pragmatične poteze – sproti. Sem za take popravke, ki bi omogočili več reda. Ker je pri tem treba doseči družbeni konsenz, je jasno, da bi

morala izdelava tega besedila potekati javno in v širših strokovnih krogih, nikakor pa ne v zaprtih krogih tistih struktur, katerih koncepti in gledanja že doslej niso dali pozitivnih rezultatov. Kolikor je doslej znano, je cilj prenovljenega programa ukrepov trojen: doseči znižanje inflacije na enomestno število, doseči hitrejši gospodarski razvoj in zagotoviti socialno ravnotežje ter rast življenjskega standarda. To so klasične ideje, ki so se pojavljale v vseh naših dosedanjih programih; cilji pa so si očitno med seboj v opreki in ne določajo osrednje prioritete. Ob vseh predvidenih prizadevanjih bi bilo treba opozoriti, da dosednji dolgoročni načrt gospodarske stabilizacije ni dosegel ciljev zato, ker ni ustrezno razrešil (upošteval) dveh osrednjih vprašanj: našega bremena do tujine (in s tem povezane sistema odgovornosti pri najemstvu tujih kreditov) ter notranjih monetarnih in finančnih vprašanj. Slednja pa so se prebila v središču problemov. Zato bi morali tema dvema vprašanjem posvetiti osrednjo pozornost.

Predlog programa je na neki način operacionalizacija vsebine ustavnih amandmajev, kar je v bistvu prehitvevanje ustavne razprave. Je pa predlog dobrodošel zato, ker bolj jasno kaže na to, kakšno ekonomsko politiko lahko pričakujemo na podlagi ustavnih amandmajev, oziroma kako avtorji te ekonomske politike resnično razumejo vsebino tistih delov amandmajev, ki so formulirani dvoumno.

Če želimo doseči dejansko najširšo mobilizacijo ljudi za program, je prva in najnujnejša stvar, ki jo moramo doseči, da bo program nastajal odprto, s sodelovanjem vseh, ki ga bodo morali tudi izvajati in prevzemati nase trdo plat stabilizacijskih prizadevanj.

Pogovarjala se je
Bojana Žokalj-Jesih

Otrok – demografska in migracijska gibanja

Dan, teden, mesec otroka

Prvi oktobrski ponedeljek smo praznovali svetovni dan otroka, ki mu je generalna skupščina Združenih narodov namenila geslo »Streha za brezdomce«. Pri nas je Zveza organizacij za vzgojo in skrb za otroke Jugoslavije prilagodila temo našim družbenogospodarskim razmeram in naši zasnovi družbene skrbi za otroka ter jo naslovila »Otrok – demografska in migracijska gibanja.«

In zdaj smo vse do 12. oktobra v tednu otroka, ki mu bo potem sledil ves mesec. Vemo, koliko opozoril o otroku in njegovih potrebah je in še bo izrečenih ob tej priložnosti. Tako je pač vsako leto. Toda morali bi prekorajiti dan, teden in mesec otroka, morali bi ga vključiti v naš vsakdan. Nemaokrat smo priče, ko je problematika otrok porinjena ob stran kot manj pomembna in tudi »štediti« nam je najlažje začeti pri otroku. Zakaj? Mor-da zato, ker se ne zna postaviti v bran. Pri nas je Zveza prijateljev mladine tista, ki bedi nad otrokovim otroštvom in njegovim razvojem v zrelega člana naše družbe.

Toda Zveza prijateljev mladine je le ena od organiziranih družbenih sil. Skrb za otroka je tako pomembno področje, da ne more biti le v zakupu ene organizacije, pač pa vseh družbenih organizacij in društev ter samoupravnih interesnih skupnosti, ki naj v načrte izhodišča za prihodnje srednjeročno obdobje zajamejo tudi tista vprašanja, ki zadevajo celostni razvoj današnjih mladih in prihodnjih generacij.

Se kako je pomembno, da občinske Zveze prijateljev mladine nastopijo kot »družbena vest«, kot opozorilo javnosti na problematiko družbene vzgoje in otroškega varstva v vsaki posamezni občini! Zato dejavnosti otrok in ob njih občinskih Zvez prijateljev mladine v tem tednu niso le manifestativne. Hočejo nekaj trajnejšega. Tako je republiška Zveza predlagala, naj društva prijateljev mladine zbirajo podatke o predšolskih otrocih, ki niso vključeni v vzgojnovarstvene organizacije, organizirajo naj pogovore s starši, jih seznaniijo z dejavnostjo vzgojnovarstvenih

organizacij in z vsebino skrajšanih vzgojnih programov, izvedo naj, kakšne oblike varstva si starši želijo za svoje otroke, pogovorijo naj se z njimi o vplivu družine na otrokov razvoj, o spodbujanju ustvarjalnosti in o vseh drugih vprašanjih, ki zadevajo otroke in seveda starše. Pritegniti starše k sodelovanju – to pomeni velik in uspešen korak.

Zveza prijateljev mladine Slovenije je ob letošnjem tednu otroka spodbudila tudi posvet, ki naj bi ga pripravili v sodelovanju s koordinacijskim odborom za načrtovanje družine ter svetom za socialno in zdravstveno politiko pri RK SZDL Slovenije. Namen posveta je prikazati strokovna spoznanja z vseh zornih kotov, nakazati pereča vprašanja in pripraviti izhodišča za načrtovanje v prihodnjem srednjeročnem obdobju.

Koliko bodo občinske Zveze uspele uresničiti zaupano jim dolžnost? Iz Nove Gorice so nam sporočili, da so svoj program prilagodili razreševanju odprtih vprašanj, ki zadevajo njihovega,

tam živečega otroka. Demografska in migracijska gibanja niso tako pereča, pač pa zahtevajo odgovor vprašanja otroškega varstva, zdravstva, šolske prehrane in stanovanjske problematiki mladih družin. Zveza prijateljev mladine Nova Gorica je dala pobudo Svetu za socialno in zdravstveno varstvo pri OK SZDL Nova Gorica je dala pobudo Svetu za socialno in zdravstvo pri OK SZDL Nova Gorica, da prav ob tednu otroka o vsem tem spregovorijo. Sicer pa lahko rečemo, da so se v obeleževa-

nje tedna otroka v novogoriški občini vključili od najmlajših do odraslih. Na to opozarjajo razstave cicibanov, ki so risali na temo Otrok in dom – otrok brez doma, pa pionirji v pionirskih odredih, ki so ustvarjali v sodelovanju s klubi OZN, kulturne prireditve, okrogla miza za odrasle na temo Prosti čas in njegove posledice za mladoletnika, predavanja za starše, poziv vsem organizacijam združenega dela in delovnim skupnostim, da vsem otrokom od drugega do štirinajstega leta zagoto-

vijo enotno obdaritev in primerno kulturno prireditev v pričakovanju Novega leta, pa še bi lahko naštevali dejavnosti tega tedna in pri tem izrečene besede.

»Dajmo dom in družino vsem otrokom sveta« in »Preprečimo nepotrebno umiranje otrok« so z velikimi črkami izpisani transparenti. Naj ostane njihov glas trafen. Naj akcija ne bo le enkratna, ampak poglavljen družbeni pristop k ustvarjanju boljših možnosti za otrokovo življenje!

ŽIVA DROLE

Elkroj Mozirje: 40 let

Pomoč manj razvitim

Predelovalni posli niso od muh

Veliko gospodarskih organizacij pri nas je prehodilo takšno življenjsko pot kot moziški Elkroj: iz skromne obrtne delavnice šivilske stroke ni sicer zrasel gigant, temveč solidno podjetje, ki natanko ve, kaj hoče. V zadnjem času na veliko pišemo in govorimo o izgubarih, nesolidnežih, le poredko pa spregovorimo o delovnih organizacijah, ki delajo dobro, kar zagotovo ne pripomore k splošnemu vzdušju. Zapis o moziškem Elkreju bodi torej kanček k vzpodbujanju optimizma, ki ga, kljub negotovemu položaju marsikje pri nas ne manjka.

Mozirski Elkroj, ki danes nudi kruh več kot 850 ljudem Zgornje Savinjske doline in je tudi sicer med pomembnejšimi delovnimi organizacijami v tem koščku domovine, že vsa leta pogumno ubira pot navzgor. Premišljeno, ne glede na številne ovire, ki so pred leti skorajda grozile, da bo ta pot prekinjena. Tekstilcem ni bilo vedno z rožicami postlano.

Danes proizvaja Elkroj skorajda v celoti za izvoz. Njihov največji kupec je Zahodna Nemčija, kamor izvažajo letno okoli 600.000 kosov hlač. Pomembno je tudi vzhodnonemško tržišče, v decembru bodo uresničili prvi izvoz v Sovjetsko zvezo, kupcu v ZDA pa bodo letos odposlali že drugi kontingent izdelkov. Preostanek proizvodnje najde pot na domači trg, kjer so Elkrejevi izdelki zelo cenjeni in jih nikoli ni dovolj, kot pravi direktor, diplomirani ekonomist Ivan Kramer. Možnosti za prodor na tuja tržišča so še, treba jih je le raziskati.

Predelovalni posli, da ali ne?

»Kot rečeno, naš največji kupec je Zahodna Nemčija«, mi je dejal v Nazarjah Ivan Kramer. »Povedati moram še, da gre pri tem predvsem za predelovalne posle, ali, kot pravijo, lon posle. Mnenje o takšnem načinu izvoza je seveda med izvozniki precej deljeno, nekateri jih celo omalovažujejo. Osebo me nim, da bi tovrsten izvoz morali v naši družbi drugače ovrednotiti, kot ga, ne pa da se ponekod iz njega skorajda norčujejo, ga odrivajo. Na ta način pridobljene devize so za družbo zelo čiste devize. Kaj to pomeni? Zelo malo je treba uvažati, da ustvariš po drugi strai precejšen izvoz. Številne firme se hvalijo z velikim izvozom, pozabljajo

pa povedati, da imajo tudi velik uzvoz, da o nizkih cenah, ki jih dosegajo za svoje izdelke, ne govorimo.«

Kakšne cene dosega Elkroj? – me je zanimalo.

»V tujini so več kot dobro seznanjeni z našim gospodarskim položajem, z našimi

Ivan Kramer

težavami, zato smo včasih kakšen posel prisiljeni delati tudi pod ceno. Razumljivo je, da si zunaj ne moremo privoščiti takšnih cen kot doma. Kljub temu pa v Elkreju ne pristajamo na takšne posle, ki za nas niso zanimivi.«

Ne glede na vse težave vidijo možnost predvsem v izvozu. Predvsem na najrazvitejša tržišča sveta. V razvite dežele Vzhoda in Zahoda. Vseskozi iščejo dodatne možnosti za prodor izven meja svoje domovine. Prvi koraki in ameriško tržišče so vzpodbudni. Tjakaj bodo izvažali kompletne proizvode.

Doslej jim je marsikdaj prekrizal devizni zakon, ki se nikakor noče umakniti s prizorišča. Predvidene spremembe so sicer obetavne, širijo prostor izvoznikom, velikodušne pa nikakor nočejo biti.

Ivan Kramer pravi: »Izvoz je treba stimulirati, če ga hočeš imeti. To mora biti jasno,

če ne, bomo slej ko prej propadli ali pa vsaj klecnili na kolena. Ta država izvoz kravo rabi, naj se potem tako tudi obnaša, drugače bo vse zaman. Devize potrebujemo ta hip za odplačilo dolgov, jutri pa jih bomo za razvoj, kajti sicer bomo grozljivo zaostali, oziroma že zaostajamo. Krava pri gobcu molze, kajne? Če gledamo, pošteno gledamo, se v zadnjih desetih letih, kar se tega tiče, ni kaj prida dosti spremenilo. To kaže, da izvoz v tej družbi ni imel ustreznega mesta.

Glede spremembe deviznega zakona: mislim, da je nek napredek le narejen; tudi zaradi tega, ker ni danes le Slovenija tista, ki kriči, da je treba spremeniti; vse več je tudi podjetij zunaj nje, ki terjajo spremembe. Ta prostor se vztrajno širi, zato je nemo goče vztrajati pri zdajšnjem, okostenelem in le za nekatere dobrem načinu razdeljevanja deviz. Mislim, da je v državi prevladalo zdravo mišljenje.«

Vso pozornost kadrom

Težki časi! Najbrž je precej težje tudi direktorjem, vprašam. »Če vedno težje prodajaš svoje blago, potem ti tudi v direktorski koži ne more biti najlepše; menim, da se dandanes nihče ne puli s posebnim veseljem za ta položaj. Biti direktor, vsaj zame, pomeni, delati povprečno po dvanajst ur na dan, odrivati družino, delati stvari, ki jih nihče noče. Biti moraš fizično zdrav, da zmoeš vse to garanje. So posli, ki jih ne moreš prevladati na nikogaršnja ramena, preprosto jih moraš opraviti sam, pa če imaš čas ali ne.«

Velikokladuška zmešnjava sicer ni segla do Zgornje Savinjske doline, natančneje, ne do Elkreja, je pa bila iztočnica za najin pogovor. Pokazala namreč je, kaj se lahko zgodi takrat, ko politika vsiljuje svoj model, svojo vizijo razvoja, ko podpira megalomanske načrte, za katere prav dobro ve, da stojijo na trhljih nogah. Običajno so te povezave še zlasti močne prav v lokalnih okvirih, torej so močnejša tudi najrazličnejša vsiljevanja. Morda tudi Elkrejev direktor občuti kaj podobnega v svoji domači občini?

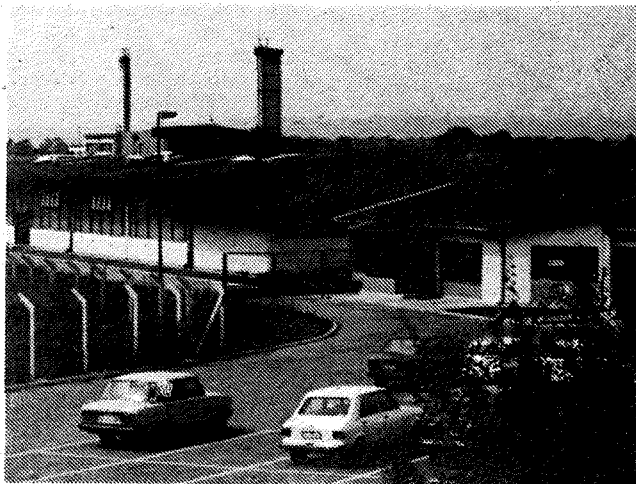
»Niti slučajno ne. Nas politika pusti delati, celo vzpodbuja nas, nikakršnih težav nimamo. Mislim, da se kaj podobnega pri nas ne bi moglo zgoditi. Premajhna občina smo, tudi tako veljavnih botrov nimamo, navsezadnje pa tudi nikomur kaj podobnega ne pade na pamet. Jasno nam je, kaj zmremo, koliko in kam lahko prodajamo, kako dolga naj bo odeja, s katero se pokrivamo. Narekuje nam tržišče, kadrovska politika mora biti močna, čim manj diletantstva naj bo. Ljudi je treba dobro plačati, sicer ti pobegnejo. Vse ostalo se kaj hitro mašuje...«

Kadri? Ti so za nas zelo pomembni. Imamo stopenj deset študentov različnih profilov in stopenj. Poleg tega skušamo svoje kadre le nekoliko bolje plačati, kot jih okoliške OZD, kar se nam seveda obrestuje.«

Letos je moziški Elkroj ponudil roko manj razvitim, natančneje Alibunarju v Vojvodini in Odžaku v Bosni in Hercegovini. Na ta način, z novima obratoma, sta Vojvodina in Bosna ter Hercegovina prišli do petsto delovnih mest, za katere so združevali

Elkrejeve stavbe so sodobno zgrajena poslopja

sredstva iz različnih virov, tudi iz sklada za manj razvite. Obe delovni organizaciji imata precejšnjo samostojnost, medtem ko razvoj načrtujejo v Nazarjah, oziroma v Mozirju, kjer so tudi skupne službe in podobno. Od njih zahtevajo enako kakovost kot doma, plače so sicer nekoliko manjše, vendar še vedno na povprečju republike in pokrajine ali celo nad njim. Prvi rezultati kažejo, da dobro delajo in da so ravnali prav, ko so se odločili za ta podvig.

Gospodarstvu večjo avtonomijo

Dotaknem se ustavnih sprememb v luči gospodarstva. Ivanu Kramerju se še ni uspelo prebiti skozi goščavo predlaganega, vendar mu je že vnaprej jasno, da je treba dati gospodarskim subjektom večjo avtonomijo, kot so jo imeli doslej. To se mora odražati v ustavnih spremembah, pravi. Meni, da bi bilo treba še bolj okrepiti vlogov delovne organizacije in popustiti pri temeljni. V preteklosti je precej napak naredila zakonodaja.

»Nekaj zakonodaj,« pravi, »nekaj pa mi sami, v praksi. Doslej smo po nepotrebnem drobili administracijo, ali pa prepustili temeljni organizaciji opravljanje funkcij, ki jih dejansko ne more opravljati. To drobljenje je pripeljalo do pretiranega zaposlovanja odvečnih administrativnih moči, ki dohodek zgolj obremenjujejo, samoupravljanje pa ni s tem prav nič pridobilo.«

Vprašujem: Jugoslavija je znana po množici tekstilnih delovnih organizacij, nedolgo tega pa je bilo v časopisju moč prebrati, da bo bržkone ljubljanski Smelt skupaj s švicarskim partnerjem postavil na Kosovu novo tovarno?

»Nihče nima pravice drugemu omejevali ali oporekati njegovih načrtov, lahko pa jih seveda kritično prever-

ja,« odgovarja Ivan Kramer. Smelt je s tem korakom gotovo pred veliko odgovornostjo, če vemo, da je naše tržišče zoženo, da je tudi zu-

naj boj za kupca trd, neusmiljen in da menda tudi slovenski tekstilci temu načrtu niso ne vem kako naklonjeni. Vendar opogumlja dejstvo, da je sovlagatelj tujec, Švi-

car, ki prav gotovo ni šel v to vlaganje na slepo. Seveda pa je vprašanje, koliko se je bila ta švicarska firma, poleg vlaganja kapitala, pripravljena tudi tržno obvezati. Denimo, kolikšen del te proizvodnje bo pripravljena prodati? Od tega je pravzaprav odvisna usoda Smeltovega koraka, saj imamo navsezadnje slovenski tekstilci prav, ko ugotavljamo, da je domači trg prenatlačen, zlasti še za novince, na tujega, celo v Sovjetsko zvezo, pa je vse težje priti...«

»Naš Elkroj«

Tega ni bilo treba povedati Ivanu Kramerju, to je bilo moč slišati tudi na nazarskih »ulicah«: v teh štiridesetih letih je Elkroj postal tako njihov, da se ljudje resnično po-

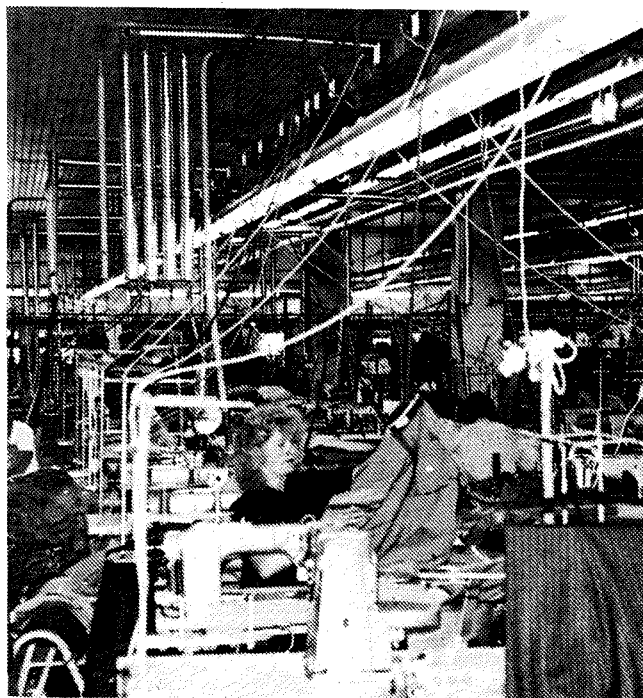
Po štiriinštiridesetih letih znova na Kočevskem

Preživeli borci Okrožne komisije Varnostno-obveščevalne službe OF Kočevje in parti-zanski tiskarji »Grafika 11 A« smo v soboto, 12. septembra 1987, obiskali Dolno Brigo na Kočevskem. Na tovariškem srečanju smo želeli obuditi spomine na tiste čase narodnoosvobodilnega boja, ko sta v tej vasi delovali Okrožna komisija Varnostno-obveščevalne službe OF Kočevje (od septembra 1943 do januarja 1944) in »Grafika 11 A« (od marca do jeseni 1944). Ob tej priložnosti smo se skupaj s predstavniki organov za notranje zadeve (RSNZ SRS in UNZ Ljubljana okolica), občinskega odbora ZZZB NOV Kočevje ter družbenopolitičnih organizacij in poslasta Snežnik iz Kočevske Reke poklonili spomenu padlih soborcev ob spominskem obeležju, ki sta ga obe skupnosti ob pomoči občinskega odbora ZZZB NOV Kočevje in poslasta Snežnik iz Kočevske

Reke odkrili 30. avgusta 1981. V intimni komemoraciji ob spominskem obeležju smo izrazili svoje globoko prepričanje, da danes ne potrebujemo dolgh govorov in sklepov, saj je v zadnjih letih tega preveč, ampak le dejanja, tako kot smo jih borci bili navajeni v času narodnoosvobodilnega boja. Žal je teh dejanj v sedanjem času občutno premalo.

Tovariško srečanje, ki sta ga omogočila delovna organizacija »Kompas« in podjetje Snežnik s Kočevske Reke, smo nadaljevali v Borovcu in Kočevski Reki. Bilo je nadvse tovariško in prisrčno in nam bo tudi zaradi izredno lepega vremena ostalo v najlepšem spominu. Ob vrnitvi v Ljubljano so predstavniki obeh naših skupnosti obiskali tudi nekatere soborce, ki se zaradi slabega zdravja niso mogli udeležiti našega srečanja. Borci si takšnih srečanj še želimo!

Albin Ausec

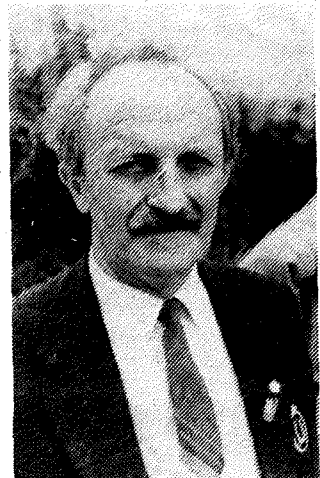
V proizvodni dvorani

Pobratene organizacije ZRVS so se osmič srečale v Radljah ob Dravi Delček k trdnosti Jugoslavije

Med številnimi nalogami, ki jih ima zveza rezervnih vojaških starešin, velja posebna pozornost utrjevanju bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti. Ker lahko na več načinov prispeva h krepitvi te pridobitve NOB, namenja v ZRVS Slovenije veliko pozornosti sodelovanju z rezervnimi vojaškimi starešinami v drugih republikah in pokrajinah.

V Sloveniji skoraj ni občinske organizacije ZRVS, ki ne bi bila na tak ali drugačen način povezana ali pa sodelovala s podobno organizacijo v drugih republikah. Ti stiki in tesno sodelovanje krepijo našo prihodnost in povezanost naših narodov. Posebej dobro sodelovanje z OK ZRVS iz drugih delov Jugoslavije pa imajo organizacije rezervnih vojaških starešin z Jesenic, iz Postojne, Kopra, Ptuj, Ormoža, Nove Gorice, Ljubljane, Trbovelj, Maribora, Raven na Koroškem in Radelj ob Dravi.

Sodelovanje slovenskih organizacij ZRVS z drugimi organizacijami se kaže v najrazličnejših oblikah od športnih prireditvev, do srečanj, ki imajo delovni pomen in so v zadnjih časih tudi najbolj pogosta.

Vinko Gobec

Eno izmed takšnih srečanj je bilo minulo soboto in nedeljo v Radljah ob Dravi. Tamkajšnja občinska konferenca ZRVS je že nekaj let pobratena z občinskima konferencama ZRVS Slavonski Brod iz Hrvaške in Gostivar iz Makedonije, srečanja pa so vsako leto v drugi občini in drugi republiki.

Predsednik OK ZRVS Radlje ob Dravi Vinko Gobec je o pobratenuju in srečanjih pripovedoval: »V okviru vsakoletnih srečanj Bratstva in enotnosti ZRVS Jugoslavije se je porodila ideja o srečanjih rezervnih starešin posameznih regij. Posledica tega je bila ta, da smo rezervni starešine s Koroške začeli sodelovati z rezervnimi starešinami iz varošinske in osiješke regije. Nato pa se je porodila ideja, da bi pripravili srečanje občinskih organizacij. To smo uresničili s pobratenujem OK ZRVS Radlje, Slavonski Brod in Gostivar. Listino o pobratenuju smo podpisali 24. maja 1980, hkrati pa je potekalo tudi prvo srečanje. Tako se zdaj v Radljah srečujemo že osmič.

Naše pobratene občinske organizacije so te dejavnosti vtakale v svoje programe dela in življenja. Zavedamo se, da je poznavanje med narodi in narodnostmi Jugoslavije temelj bratstva in enotnosti. V začetku so bila naša srečanja predvsem v ljudstveni obliki, ki so se iz leta v leto dopolnjevali in danes imajo predvsem delovni pomen. Vsaka občinska organizacija, ki je gostitelj srečanja, do-

loči temo pogovora, drugi dve pa pripravita koreferata. Vendar pa ti pogovori niso neka predavanja, ampak živ pogovor, kjer izmenjujemo izkušnje iz svojega dela. V te pogovore se tvorno vključujejo tudi predstavniki republiških in tudi zvezne konference naše organizacije.

V začetku so bila ta srečanja predvsem stanovska, zdaj pa so v delegacijah tudi predstavniki gospodarstva in občinskih organov. Menijo, da bi morali poiskati možnosti za boljše gospodarsko sodelovanje. Prizadevajo si tudi, da bi srečanja razširili na mlade in upajo, da bodo to kmalu tudi uresničili.

»Srečanja so dala neprecenljive rezultate,« je nadaljeval Vinko Gobec, »saj se vse, kar na njih doživimo, ne da opisati. Postali smo si zelo blizu in od njih pričakujemo, da bodo prispevali delček k utrjevanju naše skupnosti.«

Delegacijo OK ZRVS Slavonski Brod je vodil njen predsednik Dragutin Carin: »Na lanskem srečanju, ki je

Dragutin Carin

Pejo Loteski

bilo v Brodu, smo se pogovarjali o mestu in vlogi naše organizacije pri obrambnem usposabljanju prebivalstva. Letošnji posvet pa je bil namenjen usposabljanju mladih. Ugotovili smo, da imajo mladi veliko dobrih idej in jih moramo pustiti, da jih povedo. Lahko rečem, da ta naš posvet presega okvire naših občin, saj so ugotovitve širšega jugoslovanskega pomena.

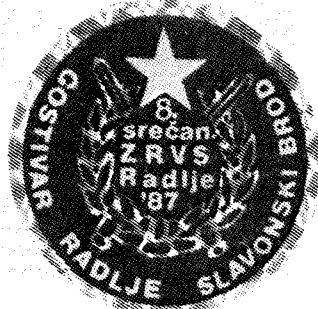
Za deseto – jubilejno – srečanje, ki bo pri nas, bomo pripravili analizo vsega, kar smo naredili do zdaj. Mislim pa, da je prihodnost teh srečanj zagotovljena. Še bolj se bomo morali potruditi za sodelovanje na gospodarskem področju. Vzrok, da to še ni zaživel, pa je v vsesplošni zaprtosti trga. Prepričan sem, da lahko drug drugemu ponudimo marsikaj.

Obiskali smo nekatere delovne organizacije v radeljski občini in videli, kako delajo v njih, in tako bi morali v vsej državi. V naši delegaciji so tudi predstavniki delovne organizacije Djuro Djaković, ki so videli proizvodnjo in iščejo oblike sodelovanja z livarno na Muti. Predstavniki tekstilne tovarne v Brodu pa se dogovarjajo za sodelovanje s tekstilci v Gostivarju in še bi lahko naštel.

Vodja delegacije iz Gostivarja in predsednik tamkajšnje OK ZRVS Pejo Loteski pa je glasno razmišljal: »Ko se bomo vrnili domov, se bomo resno posvetili mladim. Razdelili in analizirali bomo dosedanje izkušnje in uporabili tiste vrednote, ki nam bodo najbolj koristile. Kot rezervni vojaški starešine smo dolžni skrbeti za idejno vzgojo mladih. Na tem področju smo kot organizacija storili premalo. Pri svojem delu na tem področju bomo v prihodnje uporabili spoznanje s tega posvetovanja v Radljah in druge metode, toda cilj bo vedno isti; pripraviti mladega človeka, da se bo znašel v življenju, in da bo znal razlikovati, kdo je njegov sovražnik in kdo prijatelj.

Prav gotovo moramo spreminiti tudi metodo usposabljanja in urjenja naših članov, da bi dvignili njihovo znanje na višjo raven, tako da bi lahko še bolj sodelovali pri obrambnem usposabljanju prebivalstva. Zavedamo se, da tega ne moremo narediti sami, ampak v sodelovanju z JLA in TO ter drugimi pristojnimi organi.

Na predlanskem srečanju se je porodila ideja o gospo-

darskem sodelovanju naših občin. Na tem področju smo že nekaj naredili, vendar še premalo. Mislim, da so zmogljivosti vseh treh občin takšne, da bi morali začeti sodelovati. Predstavniki delovnih organizacij, ki so v naši delegaciji, bodo analizirali vse, kar so videli v Radljah in to uveljavili v njihovih podjetjih.

Besede in misli predsednikov pobratenih občinskih konferenc ZRVS pričajo, da so takšna srečanja prerasla svojo otroško dobo in da so potrebna ter koristna. Zelo razveseljuje je, da preraščajo stanovsko ozkost in da se širijo na gospodarstvo in še kam drugam. Pozdraviti velja tudi pobudo o večji vključitvi mladih v ta srečanja.

B. K.

Med bivanjem v Radljah so gostje iz Slavonskega Broda in Gostivarja obiskali tudi Elektrarno v Vuzenici, si ogledali tovarno Gorenje na Muti, položili venec na Primožu na Pohorju in si ogledali spominsko sobo Miloša Zidanskega. Posebej zanimiva pa sta bila obiska v Kovaškem muzeju na Muti in ogled spomenika na Poljani, kjer so potekali zadnji boji med drugo svetovno vojno v Evropi.

Utrinki z mladinskega festivala

Skromno vrednotenje novinarjevega dela

Številne teme so bile odprte na razpravi o svobodi tiska v okviru celjskega mladinskega festivala, tolikšna množina, da so se nekatere kar izgubile v pomembnejših, kaj pa je tisto »najpomembnejše«, bržkone nikomur ni uspelo izluščiti, zlasti še, če upoštevamo, da je bilo izjemno veliko časa (če ne celo največ!) porabljenega za besedovanje o normativno-pravnih postopkih okoli zapletitve Mladine, Katedre in zapletov okoli tega. Veljalo bi zapisati še to, da je bila dvorana (kina Union) sicer polna, da pa razpravljalci (ali poslušalci) dolgo niso zdržali – po uvodnem prerekovanju o nepravilnostih v zvezi z zaplenbo Mladine in Katedre so začeli počasi, toda nezadržno kapljati iz cejske-

ga doma OF, udeležba celjskih mladih pa je bila tako ali tako skromna. Ustrezno temperaturo so vzdrževali kongresniki...

Med najudarnejšimi temami je bila gotovo razprava o ustreznosti novega, še ne dve leti starega zakona o javnem obveščanju, ki je, milo rečeno, že kar nekam zastarel, saj tudi ob sprejemanju ni bil takšen, kakršen bi moral biti. Razpravljalci, v okviru mladinskega festivala sta pogovor organizirala OK ZSMS in tednik Teleks, so si bili brez pridržka enotni, da je novi zakon še slabši kot prejšnji in da se mu je življenje že zdavnaj izneverilo oziroma mu pokazalo hrbet. To seveda pomeni, da je v njem treba marsikaj spremeniti, nekatere stvari pa so sploh

pravi paradoksi, ki nam ne morejo biti v čast. Nekako tako je govoril tudi Marjan Šiftar, predsednik republiškega komiteja za informiranje.

Mnogo besedi je bilo spregovorjenih o različnih oblikah pritiskov, tako na posameznike kot na redakcije, četudi je bilo s strani predstavnikov »politike« to vsaj v grobem zanikano. Pritiski nedvomno so, so ugotovili

celjski razpravljalci, vendar so za to v mnogočem krivi tisti novinarji, takojmenovano tiha večina, ki ji napredne pobude niso mar in se jih preprosto izogiba zaradi oportunitizma, pa tudi zaradi neznanja. Slednje je vsekakor precejšen problem v novinarskih vrstah, saj omogoča manipuliranje z večih strani.

Novinarstvo v družbi nikakor nima ustreznega položaja, ki bi mu zagotavljal avtoriteto, pa tudi ne ugleda, ki je za to dejavnost seveda še kako pomembna postavka. Za nenehno erozijo ugleda in različnih vzrokov seveda po-

skrbijo različni dejavniki, k temu pa precej prispeva tudi skromen materialni položaj slovenskega časnikarstva.

Iz zakona o javnem obveščanju je treba čimprej izvzeti vse tiste člene, ki grozijo zaradi delikta mišljenja, čimprej je treba razmisлити o ustanovitvi svobodne, neodvisne, alternative TV, ki naj preseka in opravi z monopolom ljubljanske televizije, za katero je očitno, da se zaradi svojega monopolnega položaja prav nič ne trudi in ponuja skrajno neustrezen program (»ki je več kot čudovito sredstvo za poneumljanje Slovencev«, kot je dejal eden

izmed razpravljalcev). Slej ko prej naj bi tudi Radio Student dobil svojo podružnico v Mariboru, uredništva pa naj bi bila bolj neodvisna od svojih ustanoviteljev; ali še bolje, prav bi bilo, da bi jih bilo več, vloga vplivanja pa tudi zmanjšana na kar najmanjšo mero.

Vsekakor je treba te spremembe slej ko prej doseči, vendar ne tako, kot pred dvema letoma, ko je bilo dvignjenega precej prahu, storjenega pa malo. Žal tudi v Celju ni bilo prave resnosti, ki bi pripomogla do tega cilja.

Milenko Strašek

Želja po uredniškem miru

Obe »naši« založbi: Borec in Partizanska knjiga sta predstavili svoj program za prihajajoče prihodnje leto na seji sveta za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB, potem ko sta ga njuna založniška sveta že sprejela, ali pa ga šele bosta. Borec meni izdati približno štirideset, Partizanska knjiga približno dvajset novih del, večidel izvirmih, pa tudi nekaj prevodov.

Ob predstavitvi programskih imenov pa so prišli na dan tudi problemi naše zdajšnje knjižne proizvodnje. Razmere so skrajno zaostarele. Cene tiska in papirja vrtoglavo naraščajo, dotacijskega denarja iz Kulturne skupnosti je manj in manj, knjige so zavoljo tega že kar nezno drage in število kupcev kopni. Izdaja in natis knjige sta v veliko tveganje, zlasti še, če mora založba v ta

namen najti kredit, ki potem seveda terja tudi vračilo neznanos visokih inflacijskih obrestí. Ob vseh teh neljubih dejstvih pač ni mogoče prav z nikakršno gotovostjo zatrđiti, da bodo programirane in v rokopisih že tudi povsem pripravljene knjige zares izšle, kajti nad glavami naših založb visi ta hip neusmiljeni Damoklejev meč, ki se utegne vsak hip spustiti tudi nižje ter onemogočiti preživetje tej ali oni izmed teh knjižnih hiš.

Opozorila založnikov glede »pošastnega stanja« na področju sedanje knjižne ekonomije so dala članom sveta za tradicije vedeti, da mora tudi zveza borcev prek svojega republiškega predsedstva udariti plat zvona in opozoriti forume v republiki na naglo in odločilno spremembo razmerij, kar zadeva knjižno produkcijo in pla-

man. Če tega ne bo, bo kontinuiteta izhajanja del, ki so potrebna tudi in predvsem zavoljo ohranjanja izročila naše revolucije ter njihovega prenašanja na mlajše rodove, izrazito, celo usodno ogrožena.

O samih knjižnih načrtih obeh založb bomo pisali posebej, saj tokrat za navajanje avtorskih imen, naslovov in vsebinskih orisov ni ne časa ne prostora. Nasploh je bilo – na seji sveta, kjer je nastalo to poročilo – povedano, da sta knjižna programa Borec in Partizanske knjige dobra in obetavna, kljub nekaterim pomanjkljivostim v sami predstavitvi seznama predvidenih knjižnih izdaj: ob sporočenih naslovih namreč ni bilo zaželenih vsebinskih in tematskih orisov, pa tudi ne razvidnih podatkov o tem, kako posamezna za leto 1988 predvidena dela

dopolnjujejo in zaokrožujejo kontinuiteto dosedanjih ciklov: denimo v okviru dokumentarnih kronik, pričevanj, memoarov, tja do predstavitev tujih ali drugih literatur. Pri tem so člani sveta za tradicije opozorili predvsem na močno deficitarno podobo in vsebino povezav slovenskih založniških prizadevanj s prizadevanji založb drugih narodov v okviru Jugoslavije. Med seboj se domala sploh ne prevajamo, zato se po tej plati tudi zelo slabo poznamo.

Delo in dosežke obeh založb, so poudarili tudi tokrat, bi bilo mogoče še bolj sistematizirati in jih oplemeniti, če bi se obe založniški hiši delovno in vsebinsko tesneje povezali. Za zdaj je povezav malo in vsekakor premalo, senco tega pa je čutili tudi v obeh programskih sklopih.

Viktor Konjar

Glava je težka, misel pa le stežka sledi – tudi to se je dogajalo v nekaterih razpravah, kjer so strokovnjaki preveč učeno razlagali svoje znanje, nihče pa ni pomislil, da mlade zanimajo odgovori na konkretna vprašanja.

Predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije s pripombami v predpripravi na ustavno razpravo

Osnovne ugotovitve

Predsedstvo Republiškega odbora Zveze združenj borcev je ob obravnavanju osnutka amandmajev k Ustavi SFRJ ugotovilo:

V kritični analizi političnega sistema in v predlogu Predsedstva SFRJ za spremembo zvezne ustave (v predlogu Predsedstva SRS za spremembo republiške ustave) pa tudi v drugih političnih dokumentih, še posebej v soglasju republiške skupščine za spremembo zvezne ustave so že bili opredeljeni razlogi, namen in osnovne smeri sprememb zvezne ustave.

Naši delegati so že ob teh razpravah sprejeli načelo, da se temeljna načela in temeljne določbe Ustave SFRJ ne morejo spreminjati, spremembe pa morajo omogočiti predvsem hitrejši razvoj proizvodnih sil in socialističnih samoupravnih produkcijskih odnosov, popolnejše uresničevanje družbenega položaja združenega dela, spoštovanje ekonomskih za-

konitosti in delovanje enotnega jugoslovanskega trga, odločna mora biti omejitev normativizma v družbeno-ekonomskih odnosih in političnem sistemu. Namen sprememb mora biti tudi smotrnejše in učinkovitejše delovanje vseh institucij političnega sistema v smislu uveljavljanja ustavnega položaja delavskega razreda in delovnih ljudi, enakopravnosti narodov in narodnosti, trdnosti in neodvisnosti naše federativne skupnosti.

Tako opredeljenim pristopom sprememb zvezne in smiselno tudi republiške ustave daje predsedstvo vso podporo. Hkrati vidi potrebo, da se borci in vse organizacije ZZB v ta družbena prizadevanja vključujejo in se zavzemajo, da bi se splošno sprejeti cilji tudi dosledno uveljavili v konkretnih predlogih za spremembo ustave.

Uveljavljanje sprejetih namenov v predlaganih osnutkih amandmajev vidimo v spremembah, ki omogočajo

združenemu delu svobodnejše medsebojno povezovanje in poslovanje, v enostavnejšem načinu odločanja, večji vlogi delavskih svetov, ustrežnejši opredelitvi delovnih skupnosti, krepitvi odgovornosti, v pospeševanju razvoja samostojnega dela s sredstvi v zasebni lasti ter vlaganja občanov in tujih oseb v združeno delo, večji ekonomski in pravni varnosti kmetov, ustrežnejšem oblikovanju delegacij, nadaljnji demokratizaciji kadrovskih postopkov in volitev itd. Zato tudi takšne spremembe podpiramo, saj lahko prispevajo k hitrejšemu gospodarskemu razvoju in premagovanju krize.

Hkrati pa Predsedstvo RO ZZB v razpravi ne bo podpisalo tistih predlogov, ki stremijo k temu, da bi nastala družbena protislovja in probleme reševali z večjo centralizacijo odločanja ter s krepitvijo etatizma, in unitarizma, oziroma predlogov, ki posegajo v pravico delavcev

in delovnih ljudi, da odločajo o dohodku, ki so ga ustvarili. Odločno bomo še naprej proti odtujevanju dohodka, proti uvajanju novih skladov in davkov, proti prelivanju dohodka v velikih sistemih, skratka proti vsem oblikam, ki ožijo neposredno sodelovanje in dogovarjanje občin, republik in pokrajin ter ga prenašajo v okvire državne regulative. Kritično bomo obravnavali tudi predloge, ki zadevajo ustavno opredeljeno vlogo republik in pokrajin, kar ker, zadeva njihov lastni ter skupni razvoj.

V okviru širjenja pristojnosti federacije so predlagani zvezni zakoni ali drugi predpisi, s katerimi naj bi se urejala načela, enotni temelji sistema in enotna razvojna strategija. Ni jasno, kako daleč in v kaj bi posegalo takšno temeljno in enotno urejanje odnosov na posameznih področjih, še posebej na tistih, ki so v izključni pristojnosti republik in pokrajin. Že dosedanja praksa kaže, da tako podrobno in centralistično urejanje enotnih temeljev in odnosov na posameznih področjih spreminja obstoječo ustavno ureditev ter zmanjšuje učinkovitost samoupravljanja in našega družbenopolitičnega siste-

ma v celoti.

Nesprejemljivi so predlogi, ki izhajajo iz ugotovitev, da so za nastale družbene probleme še posebej krive republike in pokrajini in da je zato treba zoževati njihovo ustavno vlogo. Takšen pristop je v nasprotju z opredeljeno vlogo republik in pokrajin v temeljnih načelih Ustave SFRJ, po kateri delovni ljudje ter narodi in narodnosti uresničujejo svoje suverene pravice v socialističnih republikah in pokrajinah, v federaciji pa le tiste, za katere obstaja skupen interes, pri čemer so one odgovorne za svoj lastni razvoj in za razvoj skupnosti kot celote.

Udeleženci NOB ocenjujejo, da je razlog številnih težav v tem da republike in pokrajini niso uveljavile svoje ustavne odgovornosti za svoj stabilni gospodarski razvoj, za ekonomsko učinkovitost in skladnost na vseh področjih družbenega življenja, za lastno akumulativnost in reprodukcijo, za ekonomičnost naložb itd. Zato je potrebno v ustavni razpravi zaostri odgovornost republik in pokrajin za njihov lastni razvoj pa tudi odgovornost vsake izmed njih za razvoj in krepitev celotne skupnosti. Glede na ustavno opredeli-

tev federacije njene učinkovitosti ni mogoče presojati le po tem, koliko je v njej skoncentrirane moči odločanja, ampak predvsem po tem, v kolikšni meri je sposobna uveljavljati dogovorjeno politiko, zagotavljati izvajanje zakonov in varovati ustavnost in zakonitost v skladu z ustavo. V tej smeri iščemo borci rešitve za uveljavljanje močne in sodobno urejene Jugoslavije.

Borci vidimo možnost za hitrejši razvoj proizvodnih sil, za doslednejše spoštovanje ekonomskih zakonitosti in resnično uveljavljanje enotnega jugoslovanskega trga v večjem družbenem vrednotenju ustvarjalnega dela in dobrega gospodarjenja, v odločnem zmanjševanju normativizma in tutorstva države, v odpravljanju sprege med politiko in gospodarstvom, v priznavanju in dopuščanju razlik glede na ustvarjeno delo oziroma dosežene rezultate, v doslednejši skrbi državnih in drugih organov za izvajanje zakonov in drugih predpisov, v učinkovitejšem nadzoru, kontrolni in sodni funkciji, pa tudi v večji politični in materialni odgovornosti vsakega nosilca družbenih funkcij.

Aktualna vprašanja s področja zdravstva

Na zadnji seji Predsedstva RO ZZB NOV Slovenije so obravnavali tudi aktualna vprašanja na področju zdravstvenega varstva udeležencev NOV. Sprejeli so informacijo, ki jo je pripravil Republiški komite za borce in vojaške invalide, pri čemer so priporočili, naj se vsi pristojni organi (od komiteja pa do skupnosti za socialno varstvo, zdravstvene skupnosti in drugih) dogovorijo o konkretnih akcijah za uresničevanje dogovorov in sklepov, še zlasti, ker se vsi omenjeni še naprej zavzemajo, da tudi v danih oteženih razmerah še naprej ohranimo oblike zdravstvenega varstva udeležencev NOV na doseženi ravni.

Pri pregledu celotne zdravstvene problematike je borčevsko predsedstvo zadolžilo tudi občinske borčevske organizacije, naj natančneje pregledajo dejansko stanje v svojih ožjih okoljih ter še se bolj dejavno vključijo v delovanje občinskih skupnosti zdravstvenega varstva oziroma v delovanje koordinacijskih odborov za vprašanja socialne varnosti borcev pri skupnostih socialnega varstva.

B. Ž.

Iz borčevskega tiska

O Kosovu v prištinski ZZB NOV

Jordan Stanojević, ki je imel uvodno besedo na zadnji seji občinskega odbora ZZB NOV Prištine, je dejal, da je bil s sprejetjem sklepov CK ZKJ o Kosovu nakazan nov del akcije komunistov in drugih družbenopolitičnih organizacij ter vseh organiziranih socialističnih sil za odstranjevanje vzrokov in posledic kontrarevolucionarnega delovanja albanskega nacionalizma in separatizma. Borci in borke v krajevnih skupnostih prištinske občine, je poudaril, morajo izkazati svojo odločnost, kakor so to znali v času narodnoosvobodilnega boja in ob številnih drugih priložnostih v času graditve naše samoupravne družbe. Tudi borci morajo prispevati svoj delež k umirjenju položaja in k večji vsesplošni varnosti vseh v pokrajini, pri čemer imajo borci albanske narod-

nosti še posebno nalogo.

Na tej seji so poudarjali, da je treba zagotoviti za vse delovne ljudi in občane enake osnovne pogoje za življenje, dejansko enakopravnost in varnost. Opozarjali so, da proces idejnopolitične diferenciacije še zdalec ni takšen, kakršen bi moral biti, kar so podkreplevali s primeri, da posamezniki še naprej delujejo po starem in na starih položajih, kljub temu, da so nanje pokazali s pristom. Še naprej zasedajo svoje kabinete in se vozijo v službenih avtomobilih, ali pa po podanih ostavkah celo napredujejo.

Število ekscesov se, kot so ugotavljali, veča, čutiti pa je, so pripominjali, da v vodstvu ni posebne vneme za izvajanje partijskih sklepov. Opozarjali so na zlorabe položajev celo s strani visokih političnih avtoritet in to

(med drugim) ponazorili tudi s primerom razporejanja družinskih članov Dževada Nimanija na pomembne položaje in funkcije v pokrajini...

Na omenjeni seji, kot poročča Četvrti jul, so obravnavali tudi preverjanje in ocenjevanje pomanjkljivosti in napak v knjigi »V ognju revolucije«, kjer so nekateri avtorji (knjiga je zbirka krajših avtorskih prispevkov) zakrivali drastične napake pri življenjskih posmehih borcev. Vse kaže, da so nekatere teh napak storjene nalašč, ali pa so falsifikati. Prav tako so na tej seji borci izrazili odločno odklonitev stališč oziroma resolucije z bujanske konference, ki so jo označili kot protiajnojsko, (kar je navsezadnje izrazil že CK KPJ v letu 1944, ko je bujanske sklepe označil kot nične). Prištinski borci so pri tem poudarili, da so imeli medvojni bujanski sklepi separatistične tendence in so si za cilj zastavili veliko Albanijo, kar je v kasnejših znanih dogodkih iz sedemdesetih, osemdesetih in devetdesetih let prilivalo olje na ogenj separatizma.

Sklad za knjižnico NOV in POS

Zaradi znanih in že kar trajnih težav, ki spremljajo financiranje knjig iz programov knjižnice NOV in POS, se pravi prispevkov k zgodovini narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem, se je društvo piscev teh knjig odločilo predlagati predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije, naj se v okviru njegovih organov ustanovi odbor in z njegovo pomočjo poseben sklad, iz katerega bi usmerjali sredstva, ki bi

pomagala premostiti sedanje zastoje.

Predsedstvo je tak predlog podprlo in sprejelo, odbor pa bo, ko se bo dokončno izoblikoval, sprejel pravilnik, po katerem naj bi se zbirala in razdeljevala namenska sredstva za pospeševanje strokovnega dela pri pripravi knjig za knjižnico NOV in POS.

A. J.

Iz poročila za slavnostno sejo

Mednarodna borčevska aktivnost

Delegacije ZZB NOVJ so se v času od zadnjega zasedanja zveznega borčevskega odbora udeležile več mednarodnih borčevskih srečanj, med njimi desetega kongresa Mednarodne federacije borcev za odpor (FIR), ki je bil v Atenah maja letos,

predstavnik ZZB NOVJ pa se je udeležil seje stalne komisije Svetovne federacije bivših borcev (FMAC) za evropska vprašanja, ki je bila na Finskem pred nekaj dnevi. Nič manjša ni aktivnost v mednarodnih taborišnih komitejih, kjer je bila naša borčevska organizacija ves čas prisotna s svojimi predstavniki (na zasedanju ravenbrškega komiteja na Madžarskem, na zasedanju izvršnega odbora mauthausenskega odbora, ki je bil v Italiji, in nenazadnje v DR Nemčiji, kjer je zasedal komite Buchenvalda - Dore). Jugoslovanski borčevski predstavniki tudi niso manjkali na mednarodnem spominskem dnevu v Berlinu, posvečenem boju proti fašizmu in proti vojni (ki vsako leto organizira komite protifašističnih borcev). Hkrati s temi dejavnostmi naših borčevskih predstavnikov v tujini pa so v tem času precej dela in časa posvečali pripravi na povračilne obiske nekaterih tujih borčevskih organizacij v Jugoslaviji.

V poročilu zveznemu odboru predstavniki predsedstva ZZB tudi poudarjajo, da so prvi reagirali na švedske uradne vesti o izpustitvi morilca našega ambasadorja Rolovića.

Sicer pa je našo državo iz ZZB NOV v tem času obiskalo več skupin borcev iz Kanade, Velike Britanije, Francije in Italije, med katerimi so bili tudi naši nekdanji soborci iz tujine, ki so kot

turisti (v skupinah) obiskali Jugoslavijo.

Delo na mednarodnem področju je bilo povezano tudi z nekaterimi prošnjami nekdanjih naših borcev - danes tujih državljanov, da bi organizirali srečanja s soborci v Jugoslaviji ter jim pomagali pri iskanju grobov padlih na našem ozemlju. Sicer pa so v podrobnostih in neposrednih povezovanjih z borci iz sosednjih držav izkazovale živahno aktivnost predvsem komisije, ki delujejo pri re-

publiških odborih ZZB NOV, kar je bila tudi osrednja tema seje mednarodne komisije pri zveznem borčevskem odboru.

Za usklajeno skupno delovanje na mednarodnem področju je na eni od letošnjih poletnih sej zvezno predsedstvo ZZB NOV delegiralo borčevskega delegata tudi v jugoslovansko ligo za mir, o katere dejavnosti pa bomo obširneje pisali v eni prihodnjih števil TV 15.

B. Ž.

**POMURSKA
ZALOŽBA**
69000
**MURSKA SOBOTA,
LENDAVSKA 1**

ZALOŽNIŠKO
GRAFIČNO
EMBALAŽNO
PODJETJE
POMURSKI TISK
TOZD
POMURSKA ZALOŽBA
ZALOŽNIŠTVO IN KNJIGOTRŠTVO

TELEFON:
h. c. (069) 22-210
TELEX:
35-229-YU ZGP MSB
ŽIRO RAČUN:
51900-603-31408

TE-TO

**TERMoeLEKTRARNA TOPLARNA
LJUBLJANA, p. o.**

proizvodnja električne in toplotne energije ter tehnološke pare
TELEFON: (061) 442-880; 446-993; 442-929; TELEX: 31471 YUTOL
- proizvaja električno energijo in tehnološko paro za potrebe komunalnega gospodarstva Ljubljane
- prodaja pepel kot polnilni oziroma gradbeni material, demineralizirano vodo in karbonatni pesek
S svojim delom pomagamo izboljševati vaše delovne in življenjske pogoje.

Teritorialna obramba mesta Ljubljane

Vrhunec petletnega usposabljanja

Burja je neusmiljeno vrtinčila prah in podila valove, ki so se razbijali ob skalnati obali. Nenadoma se je v daljavi zaslislal slab glas letalskega motorja. Kratek ukaz: »Letalo v sektorju... Spremljaj... Ogenj!« Iz številnih protiletalskih topov so v zrak poleteli izstrelki. Namerilci so spremljali letalo z namerilnimi napravami in topovi so sledili njihovim ukazom. Znova kratek ukaz: »Ustavi ogenj!« Vse je utihnilo – in znova nalet letala, streljanje in nato glasni hura, saj je bila tarča sestreljena.

Takšni prizori so bili septembrske dni reden pojav na rtu Kamenjak, ki je skrajna točka polotoka Istra. Potem, ko ta del naše obale zapustijo zadnji turisti, se spremeni v vojaški poligon, kjer se od septembra pa do konca maja urijo enote protiletalske obrambe naših oboroženih sil. V drugi polovici septembra je bila na urjenju na rtu Kamenjak tudi enota protile-

zadovoljen, bil pa bi še bolj, če ne bi imelo na začetku urjenja nekaj vojakov prebavnih motenj zaradi prehrane. Naš zdravnik pa je zadevo hitro uredil in čez dva dni je bilo vse v redu. Hrane niso pripravljali naši kuharji, ampak smo jo dobivali.

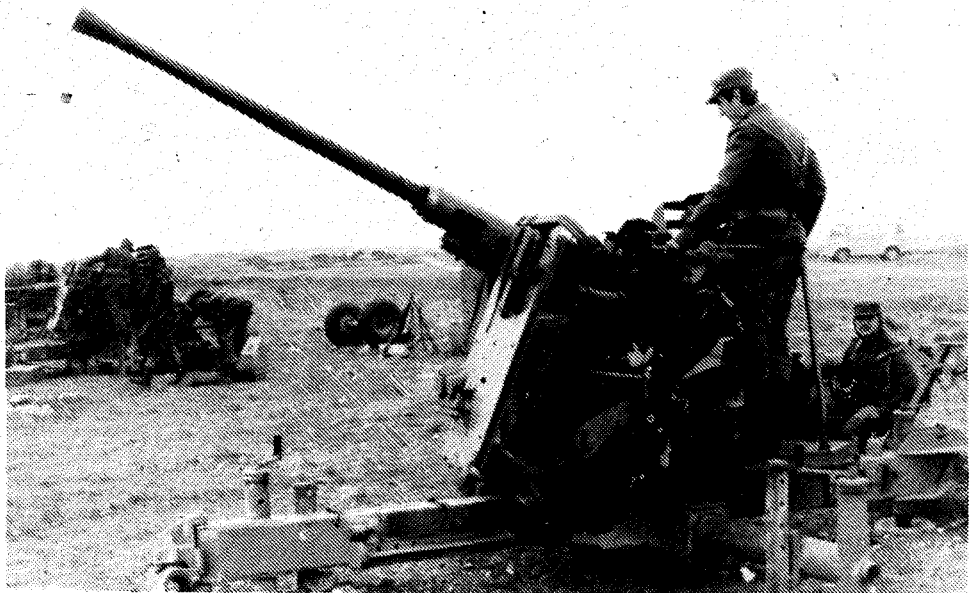
Starešina Nikolaj Čuk pa je opisal, kako je potekalo urjenje. »V soboto smo z vlakom – nanj smo naložili to-

poligonu tudi druge enote protiletalske obrambe TO Slovenije in nekatere tovrstne enote JLA.

To je bil tisti pravi delovni dan, toda imeli so nekaj časa tudi za proste dejavnosti. Ker je bilo izredno lepo in toplo sončno vreme, so prosti čas izkoristili za kopanje v morju. Dejstvo je, da je ravno to kopanje precej dvigalo moralo v enoti. Tudi življenje v taboru je bilo dobro organizirano. Imeli so razglasno postajo, stenčes, gledali so televizijo in celovečerne filme, vsak dan pa so dobivali časopise, tako da so bili »na tekočem« z dogodki v domovini in v svetu.

»Teden je hitro minil,« je nadaljeval Nikolaj Čuk, »in v soboto smo topove premaknili na položaje za streljanje na zemeljske cilje, tu so bili mišljeni tanki. Postavili smo štiri tarče in preizkusili vse topove s posamičnimi strelji. To je bila mala priprava ter navajanje na bojno streljanje in preizkus topov. V nedeljo smo topove premaknili na ognjene položaje. Danes smo streljali na tarčo, ki je priletela čelno na topove, jutri pa nas čaka še streljanje na tarčo, ki bo priletela s strani. Dosedanje streljanje smo dokaj dobro opravili, seveda pa bo večerna analiza povedala svoje, saj bomo dobili uradne rezultate, tako da bomo na tej podlagi lahko dali pravo oceno.«

Verjetno se bo masikdo vprašal, ali ni mogoče, da bi prišlo pri streljanju na tarčo do nesreče in bi zadeli letalo, ki jo vleče. Odgovor je preprost, saj do tega ne more priti. Pletena kovinska vrv, ki povezuje letalo s tarčo je

Posadka topa 40 mm med pričakovanjem naleta letala s tarčo.

či so namreč trije mikrofoni in vsak od njih sprejema drugačen zvok. Tako en mikrofon sprejema eksplozije izstrelkov do treh, drugi do osem, tretji pa do dvanajstih metrov od tarče. Če primerjamo te razdalje z merami sodobnih letal, vidimo, da bi bilo vsako od njih zadeto. Po radijski zvezi je tarča povezana s posebno napravo, ki je na zemlji, in na kaseto posname vse, kar so ujeli mikrofoni, seveda pa šteje tudi zadetke. Če bi se morebiti katera od posadk topov pritožila zaradi premajhnega števila priznanih zadetkov, bi ji strogi sodniki samo predvajali kaseto, in zadeva bi bila hitro jasna.

Ko smo starešine gledali pri delu, ni bilo videti, da so vsi rezervni vojaški starešine. Prav gotovo je vodenje enote zelo odgovorno in naporno delo. Vsi oficirji protiletalske enote ljubljanske teritorialne obrambe so na takšno delo navajeni, saj jih večina opravlja odgovorne naloge tudi v civilnem življe-

Ljubljanski teritorialci pa so imeli tudi obiske v svojem taboru, saj so jih na rtu Kamenjak obiskali številni gostje. Med drugimi je prišel tudi poveljnik teritorialne obrambe mesta Ljubljane **Janez Rebolj**. Urjenje in streljanje je ocenil takole: »Današnje streljanje na cilje v zraku je pokazalo, da so posadke dokaj dobro usposobljene in izurjene, prav tako pa je tudi tehnika dobro opravila izpit. Enota je pokazala, da je pripravljena opraviti svoje naloge, ki bi ji bile naložene. Vzdušje v enoti je zelo delovno in nasploh dobro. Vsi pripadniki se svojih nalog lotevajo resno in odgovorno. Razumejo, da je to naloga v okviru obrambnih priprav enote in da od njih pričakujemo dobre rezultate in uspehe. Kolektivi so dobri, opozoril pa bi na izredno zavzeto delo starešin, ki samostojno izvajajo vse naloge.

Ze sam odziv pripadnikov enote kaže, da imajo pozitiven odnos do obrambnih priprav. Nobenega namreč ni, ki bi neopravičeno manjkal. Nekaj pripadnikov ni prišlo na urjenje zaradi neodločljivega dela v službi, nekaj zaradi zdravstvenih razlogov, nekaj pa jih manjka zaradi družinskih razlogov. Tudi v teritorialni obrambi se zavedamo, da včasih človek enostavno ne more za več dni zapustiti družine,« je med drugim poudaril Janez Rebolj.

Ljubljanski teritorialci so imeli med bivanjem na rtu Kamenjak zelo lepo vreme,

toda narava je pokazala svoje zobe in proti koncu urjenja je začela zvečer neusmiljeno pihati burja, tako da so noč preživeli na nogah. V glavnem so držali šotore, da

Poveljnik teritorialne obrambe mesta Ljubljane **Janez Rebolj**.

se niso spremenili v velike leteče zmaje.

Povejmo še, da so najbolj zanimive dele urjenja posneli na video. Kasneje bodo iz posnetega gradiva naredili kaseto in jo uporabili za usposabljanje drugih podobnih enot TO.

Zdaj so vsi pripadniki enote protiletalske obrambe TO mesta Ljubljane doma. Prav gotovo bodo težave s hrano kmalu pozabljene, kot bodo pozabljene vse druge majhne neprijetnosti. V njihovem spominu bo ostalo zapisano, da so na rtu Kamenjak preživeli čudovito lep konec septembra leta 1987.

B. K.

Starešini **Miroslav Gregorič** in **Nikolaj Čuk** med pogovorom o streljanju na tarčo v zraku.

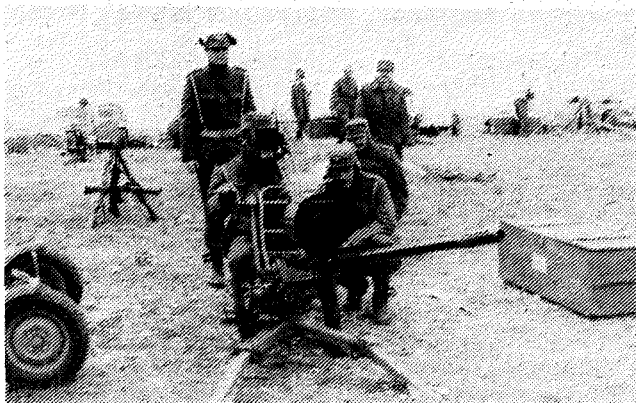
talske obrambe TO mesta Ljubljane. Sestavljajo jo teritorialci iz občin Vič-Rudnik, Center in Šiška.

Ko smo po uspešnem streljanju s topovi odšli v tabor in si v enem od velikih šotorov poiskali zavetje pred burjo, ki je še vedno neusmiljeno pihala, je stekel pogovor o enoti in urjenju.

»Naše sedanje bivanje na tem poligonu in bojno streljanje sta v bistvu samo vrhunec petletnega usposabljanja,« je povedal poveljnik enote **Miroslav Gregorič**. »Vsako leto se je enota dobivala na eno- ali dvodnevni vajah, kjer smo utrjevali svoje znanje, tu pa moramo pokazati, kaj vse smo se naučili. Urjenje je praktično končano in lahko rečem, da sem

pove in vojake – odšli v Pulj. Ze dva dni prej pa je odšla na Kamenjak zaledna enota, ki je pripravila vse potrebno za prihod ostale enote, tako da so bili šotori že postavljeni, ko smo prišli v tabor. Tudi v nedeljo smo urejali tabor in se privajali življenju in delu v vojaškem kolektivu.«

Pravo delo pa se je začelo v ponedeljek. Topove so postavili nekaj deset metrov od tabora in na njih so se posadke urile in uigravale. Seveda je bila to tudi priložnost, da so topove natančno pregledali in odpravili morebitne napake. Namerilci pa so se urili v spremljanju ciljev v zraku, saj so vsak dan letala G-4 preletavala Kamenjak in vlekla tarčo. Vse to je bilo dogovorjeno, ker so bile na

Najpogostejše orožje enot protiletalske obrambe TO pa je 20 mm top, ki ga lahko prevaža vsako osebno vozilo, če pa ni drugače, ga posadka odnese na ramah.

dolga več kot osemsto metrov. Pa tudi delo vsake posadke posebej spremlja starešina in ta bi takoj prekinil ogenj, če bi opazil, da se je cev topa obrnila drugače, kot bi morala.

Protiletalci radi poudarjajo, da takšna streljanja niso najbolj pravi pokazatelj usposobljenosti, saj bi bil sektor delovanja v pravih bojnih razmerah precej večji, zato bi bil čas obstreljevanja večji, s tem pa bi bila večja tudi možnost za zadet letala ali helikopterja.

Ob gledanju, kako protiletalci obstreljujejo tarčo v zraku, se človek vpraša, kako pa je z zadetki. Ali je možna objektivna ocena, ali o uspešnosti odloča subjektivni dejavnik, to je človek. Ocenjevanje je popolnoma objektivno, ker je prepuščeno sodobni tehniki, ali bolje povedano elektroniki. V tar-

nju. Kot radi poudarijo v mestnem štabu TO, so ti ljudje pogosto kritični do rešitev, ki jih naredijo v štabu. Da pa so rezervni vojaški starešine zaradi svojih položajev v enoti zelo obremenjeni, priča podatek, da vsak od njih preživi v petletnem ciklusu usposabljanja tudi do šestdeset dni v uniformi. Na žalost pa je to njihovo delo, ko usposablja druge za obrambne naloge, premalo cenjeno. Priznано je sicer kot družbeno, ne pa kot družbenopolitično delo. Pogosto se zgodi, da so zaradi tega, ker so bili na vojaških vajah, prikrajšani za osebni dohodek, čeprav so takrat opravljali nadvse koristno družbeno delo. Sami starešine pravijo, da v delovnih organizacijah niso najbolj navdušeni, ko povedo, da bodo morali na vaje. Seveda pa je naloga drugih, da rešijo ta problem.

Ko je sestreljena tarča padla med topove, so jo teritorialci z veseljem vzeli s seboj in jim bo drag spomin na usposabljanje.

SATURNUS
svetleje, hitreje, varneje

kalejdoskop

Dolžniška kriza in nazadovanje

Na te dni končani letni skupščini Svetovne banke in Mednarodnega denarnega sklada je 3000 udeležencev iz 151 držav soglašalo v oceni, da hude dolžniške krize, ki pesti države v razvoju, ne bo mogoče odpraviti brez gospodarskega razvoja držav dolžnic. Da je zasedanje med drugim minilo v znamenju dolžniške krize, ne preseneča, kajti dolgovi držav v razvoju so narasli že na vrtočevih 1200 milijard dolarjev. Naivno bi bilo seveda pričakovati, da bi mednarodna skupnost, številne mednarodne ustanove in komercialne banke na nedvomno pomembnem zasedanju uspele temeljito poseči v reševanje dolžniškega krivljenja držav v razvoju. Vse doslej so razvite države svojo pomoč nerazvitemu svetu namreč gledale skozi optiko rednega plačevanja dospelih obresti na račun dolgov, kot pa da bi si prizadevale za njihov razvoj. Posledica takšne politike je bilo le še večje zadolževanje in vse bolj težaven gospodarski položaj držav v razvoju.

Dokaz več za takšno pogreznje v živ pesek mednarodne finančne posojilne politike je tudi Jugoslavija, ki je na primer v minulih petih letih samo za servisiranje svojega dolga v višini 20 milijard dolarjev morala plačati več kot 23 milijard dolarjev, s tem pa svojega dolga ni bistveno zmanjšala. Na takšno težavo je na letni skupščini v Washingtonu zbrane strokovnjake opozoril zvezni sekretar za finance Rikanović. Ta je med drugim prenesel tudi stališča Skupine 24, da bi bilo življenjsko nujno strategijo reševanja krize v večji meri usmeriti v strukturalne prilagoditve gospodarstev držav dolžnic, kot pa v servisiranje dolgov.

Ameriški državni sekretar

za finance James Baker je sicer na redni letni skupščini v Seulu leta 1985 napovedal uporabo posojil, ki bi jih do deljevala Svetovna banka in Mednarodni denarni sklad, zlasti za pospeševanje gospodarske rasti nerazvitih držav. To pa žal ni dalo napovedanih rezultatov, tudi zato, ker se razviti zavzemajo za »reševanje od primera do primera« in ne za nekakšno celovito strategijo reševanja dolžniške krize. Ob tem pa seveda ne gre prezreti, da rešitve ni moglo biti tudi zaradi dolžnic samih, zaradi njihove finančne nediscipline in zaradi nedejavnega pričakovanja čarobne paličice. Države v razvoju in nerazviti so resda najhujše občutili naftne šoke ob prvi in drugi naftni krizi, prav tako pa tudi najbolj občutijo učinke gospodarskega protekcionizma in svetovni padec cen surovin. To seveda ne more postati edini zvečičaven odgovor, da svojih, praviloma nizko akumulativnih gospodarstev, niso prestrukturirale.

Med pomembnejše rezultate letne skupščine MMF in Svetovne banke sodi nedvomno napoved o povečanju sredstev obeh denarnih ustanov, vprašanje pa je, komu bodo ta sredstva namenjena. Po ocenah strokovnjakov bi morala Svetovna banka svoj kapital, ki znaša okrog 85 milijard dolarjev, povečati malodane za polovico, če bi se hotela učinkovito spoprijeti z gospodarsko zaostalostjo držav v razvoju. Obe mednarodni denarni ustanovi pa zgolj sami gotovo ne bosta mogli odločilno vplivati na ustvarjanje ugodnih razmer za prebroditev krize. Pomoč bosta morali iskati pri komercialnih bank, ki naj bi preko državnih pomoči na različne načine prispevale k procesu postop-

nega zdravljenja za izhod iz krize.

Za prihodnjo strategijo bo ob tem najverjetneje precejšnjega pomena zlasti zmanjšanje plačilnega in proračunskega primanjkljaja v ZDA, pa tudi vedno večja notranja poraba in povečanje mednarodne obveznosti ZR Nemčije in Japonske. K pospešeni gospodarski rasti držav v razvoju pa bodo v veliki meri morali prispevati prav slednji, ki se bodo že v kratkem

morali sprijazniti z nekaterimi grenkimi pilulami za izhod iz krize.

Jugoslavija, kije donedavnega še uživala slovesa solidnega plačnika, pri tem najverjetneje ne bo izjema. Zaradi finančnih škandalov in nezakonitega delovanja posameznikov in skupin znotraj naših meja pa bo naša pot dogovarjanja z upniki nemara bolj trnova, kot bi bila sicer.

Razcep južnokorejske opozicije

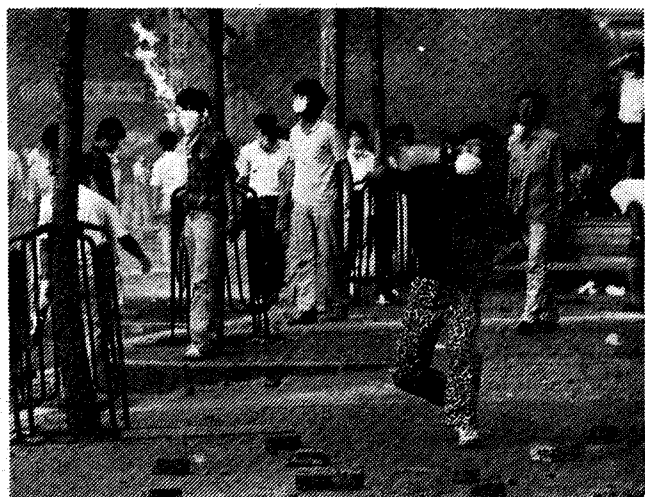
Dva najpomembnejša južnokorejska opozicijska voditelja Kim Jong Sam in Kim Dae Jung se do 30. septembra nista mogla sporazumeti, kdo bo kandidat Demokratiške stranke ponovne združitve na predsedniških volitvah konec tega leta. Oba, sicer ugledna politika, sta resda napovedovala sporazum, kot kaže, pa se z neenotnostjo poglabljata kriza v vodilni opozicijski stranki, s tem pa se daje več možnosti za zmago vladajoči stranki demokratične pravice.

Sedanemu voditelju južnokorejskega režima poteče predsedniški mandat februarja prihodnje leto, opozicija pa je doslej pokazala resna znamenja priprave na prve neposredne volitve decembra letos. Temeljna pogoja za takšne priprave sta nedvomno programska doslednost in enotnost stranke. V primeru razcepa, ki je zdaj že očiten, pa stranka tvega praktično vse, kar je doslej dosegla, še zlasti pa sporazum o novi ustavi in prve neposredne volitve. Če je opozicija zdaj resnično padla v past lastnih politikantskih predvolilnih in drugih iger okrog kandidature, potem v nadaljevanju najverjetneje izgublja tudi podporo južnokorejskega ljudstva. Hkrati zapravlja tudi zgodovinsko priložnost za uvedbo resnične demokratizacije v državi, kjer politika še zdaleč ne sledi razcvetu izvozne ekonomije.

Režim Čun Do Hvana, ki se je na oblasti obdržal le s

pomočjo represije in mu zaradi tega berejo levite tako v zahodnoevropskih metropolis kot tudi v ZDA, bi utegnil z neenotnostjo opozicije z lahkoto izigrati globalne reforme, na katere je, spričlo plime javnega nezadovoljstva, moral pristati. Ob tem ne gre prezreti, da je edini kandidat vladajoče Stranke demokratične pravice, Roh Tae Wo, ki naj bi nasledil Čun Do Hvana tudi izšolan na korejski vojaški akademiji, sredi septembra obiskal Washington. Tu sta ga sprejela tako predsednik Reagan kot tudi državni sekretar Schultz, obisk v Washingtonu pa je pomenil tudi diskretni namig Bele hiše, da trdno in nedvoumno podpira demokratizacijo v Južni Koreji, seveda skladno z ameriški interesi. Reaganova administracija se namreč boji težav, če bi se na korejskih tleh ponovila zamenjava oblasti, podobna toku dogodkov na Filipinih. ZDA imajo namreč tudi v Južni Koreji več deset tisoč vojakov, ki po razdelitvi države skrbijo za »ravnotežje moči« na Korejskem polotoku.

Konec oktobra naj bi Washington obiskal tudi Kim Dae Jung, ki predstavlja zmerno opozicijsko krilo; zatorej se upravičeno pojavlja pomislek, ali imajo v Washingtonu nemara izdelan scenarij tudi v primeru poraza vladajoče stranke. To seveda odpira poglavje novih vprašanj. Kaj bodo v primeru poraza storili južnokorej-

ski vojaški vrhovi, ki so pri dosedanjih zamenjavah oblasti igrali odločujočo vlogo? Nadalje, kako utegne v primeru montirane zmage vladajoče stranke reagirati opozicija in javnost in ali bo opozicija na svobodnih volitvah sprejela morebiten poraz?

Številne dileme bi odpadale, če bi se opozicijska prva-ka zavedala, da z razcepom izgubljata oba in da s tem zapravljata možnost za uvedbo novega obdobja v burni skoraj petdesetletni zgodovini države.

Pripravil
Miha Lamprecht

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

New York: Na ministrskem sestanku neuvrščenih držav na sedežu Združenih narodov so zunanji ministri največ pozornosti namenili pripravi sklepnega dokumenta o najpomembnejših nalogah gibanja. Pripravili naj bi tudi izhodišče neuvrščenih za sodelovanje na posebnih seji generalne skupščine Združenih narodov o razorožitvi.

Ljubljana: Na uradnem in prijateljskem obisku v Sloveniji se mudi ministrski predsednik zahodnonemške pokrajine Bavorske Franz Josef Strauss. Med drugim se je gost sešel s predsednikom Izvršnega sveta Slovenije Dušanom Šinigojem, sprejel pa ga bo tudi predsednik Predsedstva Slovenije France Popit.

Teheran/Bagdad: Po raketnem napadu na Bagdad je poveljstvo iranskih revolucionarnih odredov sporočilo, da bodo napade na Irak z raketami vrste »zemlja-zemlja« nadaljevali, dokler Irak ne bo ustavil desantnih napadov na cilje znotraj Irana.

Kot poročajo iz Bagdada, je letos na iraško glavno mesto padlo že 12 iranskih raket omenjene vrste.

Kairo: V Egiptu pričakujejo objavo končnih rezultatov referenduma za izvolitev Hosnija Mubaraka za predsednika države v prihodnjem šestletnem obdobju. Čeprav so agencije sprva poročale o skromnem obisku volilšč, pa so zatem objavili uradno sporočilo, da se je referendumu udeležilo več kot 80 odstotkov vpisanih volilcev. Med opazovalci nihče ne dvomi, da je predsednik Mubarak dobil podporo večine.

Peking: Uradni kitajski viri poročajo, da je v Tibetu po nekajdnevni demonstraciji znova zavladal mir, turisti, ki so se v času demonstracij mudili v Lhasi, pa navajajo, da v prestolnici Tibeta vlada napet mir ob nadzoru vojaških enot.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

O razprodaji se Baski ne pogovarjajo

Združenim francoskim in španskim policijskim, žandarmerijskim in gardističnim silam je v začetku oktobra uspelo vdreti v vrste separatistične organizacije Baskov v Španiji ETA in med Basko, ki so se umaknili iz španskega dela svoje domovine pod Pireneje v francosko provinco Pyrénées-Atlantiques.

Oblasti so zaplenile precej orožja in našle »pomembne dokumente«, aretirale pa so 59 Baskov, moških in žensk, pripadnikov ETA. Delo jim je olajšal seznam aktivistov, ki ga je policija našla na sedežu ETE v Saint Pee sur Nivelle. Francoski notranji minister Robert Pandraud je dejal, da so vsi aretirani pripadniki komandosov vojaškega krila ETA, da so našli njihove zelo natančne načrte za atentate v Španiji. Napa-dali naj bi vojašnice in industrijske objekte.

Prijeli so tudi enega glavnih voditeljev vojaškega krila ETE Santiaga Arospidea Sarasola, imenovanega »Santi Potros«, in njegovo ženo. Sarasola bodo v Franciji postavili pred sodišče zaradi »zdrruževanja s kriminalci in nedovoljenega nošenja orožja«. Od sodišča bo odvisno, ali bodo tega znanega voditelja ETE izročili Španiji, ali pa ga bodo izgnali v neko tretjo državo.

Dosedanja pogajanja

Že junija 1984. sta španska in francoska vlada sklenili

sporazum o skupnem »boju proti terorizmu«, s katerim so Francozi praktično zaprli Baskom pot, da bi se pred špansko policijo in civilno gardo umaknili na francosko stran svoje domovine Baskije. Še prej je Španija sklenila podoben sporazum z Italijo, pa čeprav nima skupne meje z njo. Na srečanju španskega in francoskega notranjega ministra Joseja Barionueva in Roberta Pandrauda so analizirali »precej uspešno sodelovanje proti terorizmu in drugim oblikam kriminala«. Dopolnitev špansko-francoskega sporazuma 29. maja letos pa pravi, da »teroristi niso politični begunci«, s čimer so Francozi sprejeli špansko stališče do Baskov in pristali, da jih bodo vračali v Francijo, pa četudi so med njimi baskovski rodoljubi.

Tako v Parizu, kakor tudi v Madridu pravijo, da so s sedanjim akcijo zadali hud udarec vojaškemu krilu ETA (v Franciji so aretirali 70 Baskov, v Španiji pa – na podlagi najdenega ali izdanega seznama – pa 29). Večino »svojih« aretiranih Baskov so Francozi že izročili Franciji. Takoj nato so se v San Sebastianu začele množične demonstracije, spopadi policije in Baskov, začeli so se neredi, med katerimi so napadli in požgali neko železniško kompozicijo. »Cele čete francoske in španske policije nam ne bodo preprečile, da ne bi živel svobodni kot Baski«, so govorili demon-

stranti. Stališče francoske vlade pa so ocenili z mislijo: »Ali se vračamo v obdobje zle nacistične okupacije francoskega dela Baskije...«

Z Baski se španske oblasti težko pogovarjajo. Od njih zahtevajo vojaško kapitulacijo, pristajajo na pogovore, ne pa na pogajanja. Trdni in neomajni Baski odgovarjajo, da se o »razprodaji svoje domovine in svojih pravic ne bodo pogovarjali«. Premier Felipe Gonzales je dejal, da se z Baski ne bodo pogovarjali o ničemer, kar bi se nanašalo na špansko suverenost. Čeprav je zavračal opombe, da se vlada dogovarja z ETO, je le res, da je notranji minister Jose Barionuevo že pred tremi leti ponujal razgovore s predstavniki ETE. »Pogovarjali bi se le o tem, da teroristi položijo orožje in ustavi-je nasilje«, je dejal premier.

Uradno vlada še ni sporočila, kaj ponuja Baskom kot protiukrep, če prenehajo s svojo dejavnostjo. Od novembra lani do avgusta letos so bili trije razgovori vladnih predstavnikov z vodstvom ETA na – alžirskem ozemlju, kjer živi 30 izgnanih voditeljev in drugih pripadnikov ETE. Dvakrat je vodil svojo delegacijo legendarni voditelj ETE Domingo Iturbe, imenovan Chomin. Po njegovi smrti, domnevno je umrl februarja letos v prometni nesreči, ga je nasledil Eugenio Echebeste, imenovan Anton. S pristankom Madrida so ga izgnanstva

Baski so neomajni, tudi v svojih zahtevah, ki segajo vse do pravice do samoodločbe za Baskijo.

v Ekvadorju prepeljali v Alžirjo.

Vladni komisariji so predlagali borbem ETE: deportacijo v latinsko-ameriške države ali v Afriko, kjer naj bi ostali petnajst let. To velja za tiste, ki so sodelovali v obo-roženih akcijah, zdaj pa so zunaj dosega pravice. Za tiste, ki so v zaporih (okoli 400) predvidevajo amnestijo, vse druge registrirane borce ETE pa bi vključili v špansko družbo in jim dali ustrezen pomoč. Poleg že opisanih ukrepov, bi morali Baski uničiti svojo dokumentacijo o osebnostih, ustanovah in varnostnih silah, potencialnih tarčah njihovih vojaških akcij.

La Lotta continua

ETA zahteva politične raz-

govore, izpolnitev programa KAS, sprejetega še pred desetimi leti: umik vladnih varnostnih sil iz Baskije, popolna amnestija, vključitev province Navarre v Baskijo in samoodločno za Baskijo...

Celo predstavniki radikalne baskovske koalicije »Heri Batasuna« – ti veljajo za legalno krilo ETE, so zadržki sprejeli ta program in izjavili, da se ne zavzemajo za neodvisno Baskijo. Drugi so si sporočili razlagali kot izraz neenotnosti v vrstah ETE. Španci pišejo, da je ETA trenutno razcepljena na trdnejše in mehko krilo. Zmerni predsednik baskovske vlade Jose Ardansa, predstavnik baskovske nacionalistične stranke PNV opozarja na zastarelost »Alternative KAS«, kajti »v desetih letih se je v Baskiji marsikaj spremenilo.

Po njegovem je nesprejemljiva zahteva ETE o pravicah do samoodločbe. To ni predvideno niti z novo špansko upravo, je dejal Ardansa. Zato pa vztraja pri nadaljnji krepitvi Baskije, predvsem njenega gospodarstva, saj je dežela »za polovico v zaostanku v primerjavi z drugimi španskimi provincami.«

Ker je Jose Ardansa Bask, ne more mimo dejstva, da Baski nikoli ne bodo dovolili izgube svoje narodne identitete, ki se je stoletja dolgo izražala v neprestanem bojevanju, v novejšem času pa tudi organizirano prek ETE. »La Lotta Continua«, zagotavlja Baski, vendar ne samo tisti v ETI, temveč vse njihove nacionalistične formacije, ki kar tekmujejo med seboj za ohranitev te identitete.

21 lip na Trški gori

Širše območje Trške Gore je v odbobju NOB odigralo izredno pomembno vlogo, saj je bilo praktično vseskozi svobodno, razen krajših vpadov Italijanov in belogardistov. Ljudje teh krajev so bili povsem na strani NOG, zato je bilo delo organizacij in enot mnogo lažje.

Po navodilih CK KPS je okrožni komite že ob koncu aprila 1941 začel pripravljati bojne skupine, v katere je članstvo KPJ in SKOJ-a vključevalo številne simpatizere. Maja in junija 1941 so začeli ustanavljati terenske odbore OF po vsej Dolenjski, že julija oz. avgusta pa je bil ustanovljen tudi rajonski odbor levi breg.

Zato tudi ni naključje, da si je območje Trške Gore za prehod izbrala Novomeška četa, ki je 29. oktobra 1941 napadla nemško postojanko

v Bučki in s tem razplamtela ogenj odpora po vsej Dolenjski.

Leta 1942 so bile vse aktivnosti usmerjene proti Trški Gori, kar je sovražniku povzročalo ogromne težave. Posebno aktiven je bil v tem obdobju 1. dolenjski partizanski bataljon (ustanovljen 11. marca 1942 na Gornji Topli rebri). Zelo odmeven je bil zlasti prvi partizanski miting, ki ga je 19. marca 1942 po končani maši na Trški Gori organizirala skupina

Duletove čete. Seznanila je ljudi s cilji partizanskega boja in pozvala mlade, naj se v kar največjem številu priključijo narodnoosvobodilnemu boju. Ta dogodek je imel izreden političen uspeh in pomen za nadaljnji boj proti okupatorju in domačim izdajalcem.

Spomladi in poleti 1942 so partizani s svojo aktivnostjo potisnili sovražnika v defenzivo. Nastalo je prvo osvobodeno ozemlje, na katerem se je začela porajati nova ljudska oblast. Tako so tudi na tem območju izvršili volitve v narodnoosvobodilne odbo-

re, ki so od odborov OF prevzeli funkcijo oblasti. Partizanska vojska je poleti 1942 zaplenila grad Hmeljnik in Bajnof ter razlčila njihovo zemljišče. Pred italijansko ofenzivo pa so oba gradova zažgali, ker je obstajala nevarnost, da se vanju naseli sovražna posadka.

Od italijanske ofenzive pa vse do kapitulacije Italije partizanske enote niso dale miru sovražniku; vseskozi so ga vznemirjale in napadale njegove postojanke, predvsem ob progi, kjer so Italijani na gosto postavili bunkerje.

Ko je Novo mesto padlo v nemške roke, je poveljstvo NOV in POS odločilo, da bo izvršilo napad na mesto. Ker pa jim mesta ni uspelo zavzeti, so se odločili za njegovo blokado, ki je trajala praktično do osvoboditve dežele. Pri tem je izredno pomembno vlogo ponovno odigrala Trška Gora, ki je bila po-

Na spominskem znamenju, ki ga bo krasil park 21 lip, bodo vklesana imena naslednjih enot: Novomeške čete, 1. dol. partizanskega bataljona, Dolenjskega odreda, Krškega odreda, Zapadnodolenjskega in Vzhodnodolenjskega odreda, Tomšičeve, Gubčeve, Cankarjeve, Serčerjeve, Šlandrove, Dvanajste, 15. brigade-Belokranjske, 9. brigade – Kočevske, 14. železničarske, 1. slovenske artilerijske brigade, 1. brigade vojske državne varnosti, 13. proletarske brigade Rade Končar, Primorsko-goranskega odreda, štaba 15. divizije ter Okrožnega odbora OF Novo mesto.

Za spominsko znamenje s parkom bodo skrbeli delavci in dijaki Srednje kmetijske šole Grm, Sevnno pod Trško goro.

membrna strateška točka za partizane in tudi za okupatorja.

Poleg Dvanajste in Gubčeve brigade, ki sta nosili glavno breme ob blokadi mesta, pa so pomembno vlogo, zlasti pri napadih na komunikacije in postojanke ter zavračanju sovražnih enot, ki so hotele na pomoč posadki v

Novo mesto, imele vse enote 15. divizije, kakor tudi 13. proletarske brigade Rade Končar in Primorsko-goranski odred. Brez sodelovanja vseh dvajsetih enot NOV širše območje Trške Gore prav gotovo ne bi bilo svobodno praktično vse obdobje narodnoosvobodilnega boja.

Matevž Franko

Hiša v Spodnjem Bukovem

Spomin na Andreja Brovča

15. avgusta je minilo 46 let, kar se je zdaj pokojni Andrej Brovč leta 1941 vrnil iz stare Jugoslavije, kamor je, da bi se izognil preganjanju, pobegnil pred italijanskimi fašisti jeseni leta 1936.

Andrej Brovč, rojen v Koritnici v Baški grapi leta 1909., sin bajtarja in gozdne delavca, je od svojega petnajstega leta živel v Spodnjem Bukovem, kamor so se leta 1924 preselili njegovi starši. Andrej je že v mladosti veliko bral in spoznaval krivice italijanskega fašizma. Bil je zaveden Slovenec. Leta 1930. je postal član organizacije TIGR. Italijanska fašistična policija ga je zasledovala, zato je pobegnil v Jugoslavijo, se zadrževal v okolici Kranja in iskal zaposlitev. Po daljšem času se mu je posrečilo, da je dobil delo v kranjski Jugočeški. Tu se je seznanil s komunisti Rudijem Papežem, Vodopivcem iz Kneže v Baški grapi ter Stanetom Žagarjem in se prek njih vključil v napredno delavsko gibanje. Leta 1938. je postal član KPS. Kmalu so mu v partijski celici Jugočeške zaupali mesto sekretarja.

Ob nemški okupaciji leta 1941 je bil odpuščen. Odporniškemu gibanju v Kranju se je priključil že na samem začetku in v njem aktivno deloval. V juliju 1941. se je pridružil prvi Kamniški partizanski četi pod Storžičem. Nemci so jo kmalu izsledili in jo razbili.

Stiki s sodelavci

Andrej se je vrnil v Kranj. Ko je začel CK KPS poleti 1941. pošiljati na Primorsko prve partizanske delavce, da bi tudi na Primorskem organizirali odporniško gibanje ter Osvobodilno fronto, je mestni komite KPS Kranj (njegov sekretar je bil Vodopivec) poslal Andreja Brovča v njegov rojstni kraj Baško grapo.

Tako je Andrej prišel domov k Podbregarju 15. avgusta 1941. Takoj po prihodu domov je začel navezovati stike s posamezniki, ki jih je že od prej – iz organizacije TIGR – poznal kot zavedne Slovence in protifašiste. Po-

stal je prvi organizator osvobodilnega boja na Baškem: Baški grapi, Rutu pri Grahomem, Koritnici, Kneži, Spodnjem Bukovem, Bukovem in drugod. Med sodelavci, ki jih je organiziral v letu 1941, je kar pet nosilcev »Partizanske spomenice 1941«.

Organizacija osvobodilne fronte v Baški grapi se je močno razrasla s prihodom Albina Kovača-Jaka, po domače Prangarjevega; tudi on je bil primorski emigrant, ki ga je v domači kraj poslal CK ZKS. Bilo je sredi februarja 1942. Anton Šturm je »prevzel« zgoraj Soško dolino. Ob prihodu še ni vedel za delovanje Andreja Brovča, ki je bil dotlej brez zvez z osrednjim vodstvom Osvobodilne fronte, pa je bil zato še tolikanj bolj presenečen ob pogledu na opravljeno organizacijsko delo na Baškem in Cerkljanskem. Albin Kovač je postal tamkajšnji organizacijski vodja OF. Navezal je stike s Tomom Brejcem-Lojzetom, pokrajinskim sekretarjem KPS za slovensko Primorje. Ta je obiskoval kraje na Primorskem in tako v dogovoru z Albinom Kovačem 29. junija 1942. prišel v Spodnje Bukovo na dom Andreja Brovča. Tu je stanoval skupaj s takratnimi organizatorji OF in člani na Baškem in Cerkljanskem. Ustanovili so okrožni komite KPS za to območje. Albin Kovač je bil imenovan za sekretarja, za člana pa Andrej Brovč (Tarzan) in Jaka Štucin (Cvetko) iz Cerknega.

Organizacija je tekla ...

Delo so si razdelili tako, da je Albin Kovač odgovarjal za Baško grapo, Andrej Brovč za Bukovo – Planoto do Reke, Jaka Štucin pa za vse Cerkljansko. Sklenili so, da morajo v vsaki vasi in zaselku organizirati OF, se lotiti zbiranja orožja in vsega potrebnega za oborožen boj proti okupatorju, skrbeti pa tudi za odhajanje prostovoljcev v partizanske vrste, zlasti fantov, ki so služili v italijanski vojski in dezertirali ali prihajali na dopust.

Tomo Brejc je ostal v Spodnjem Bukovem teden

dni, deloma pri Andreju Brovču, deloma pri sosedu, po domače pri Malnarju. K njemu so prihajali na pogovore aktivisti iz Baške grape in Cerkljanskega, da jih je seznanjal o političnih razmerah doma in v svetu, ter jim dajal neposredna navodila o organiziranju osvobodilnega boja za osvoboditev Primorske.

Partizansko gibanje je poslej hitro napredovalo. Kmalu ni bilo vasi in zaselka, kamor ne bi bila prodrla organizacija OF. Konec julija 1942 je prišla v Gorski vrh nad Pečinami na Tolminskem takimenovana Francova četa štirinajstih partizanov pod vodstvom Jake Platiše-Franca iz Poč pri Cerknem, prav tako primorskega emigranta. Oglasili so se tudi na domu Andreja Brovča, s katerim se je Platiša poznal še iz Kranja. Dogovorili so se za sodelovanje.

Cerkljanski partizani

Kmalu nato, 10. avgusta, se je na Bukovem pojavila Fazanova četa, ki jo je vodil komandir Franc Biček, legendarni junak Dražgoške bitke, doma iz Prapetnega brda na Šentviški gori. To četo 32 dobro oboroženih partizanov iz sestave Cankarjevega bataljona sta sprejela Andrej Brovč in Albin Kovač ter jo napotila v Gorski vrh, kjer je pred desetimi dnevi taborila Francova četa. Obe četi sta bili oskrbovani iz cerkljanskih trgovin, za kar so poskrbeli aktivisti iz Bukovega in Cerknega. 9. septembra so odšli v partizane italijanski vojaki na dopustu oziroma vojaški obvezniki, poklicani v italijansko vojsko. V ilegalo je tistega dne odšel tudi Andrej Brovč, ki so mu bili na sledi cerkljanski orožniki. Ti prvi partizani iz Baškega so se utaborili v Obloškem vrhu, tako imenovanem »šolskem logarju«, kjer sta jih na partizansko življenje in oborožen boj pripravljala Andrej Brovč in Albin Kovač.

Andrej Brovč-Janko Baški je bil vseskozi predan borec za boljše življenje. Kot prvi

organizator vstaje na Baškem je postal član baškega okrožnega komiteja KPS, v maju 1943 sekretar tega komiteja in nato, po prestani boleznii, v avgustu 1944, sekretar baškega in kasneje združenega baško-cerkljanskega okrajnega komiteja KPS.

Po osvoboditvi se je vrnil v Kranj, kjer je opravljal vrsto pomembnih funkcij; med drugimi je bil kranjski žu-

pan, sekretar mestnega komiteja ter poslanec prvega in drugega sklica zvezne skupščine. Zdravje, ki se mu je kot vojnemu invalidu začelo krhati že med NOB, mu je vedno bolj nagajalo. Leta 1956 je moral v pokoj, vendar je ostal dejaven predvsem v organizaciji zveze združenj borcev NOV.

Občinska komiteja KPS Idrija in Tolmin sta sklenila postaviti obeležje v spomin na delo revolucionarja, ko-

munist, prvega organizatorja osvobodilnega boja na Baškem ter na prvo partijsko posvetovanje v Spodnjem Bukovem – na hiši pri Podbregarju, kjer je v tistih letih živel in organiziral narodnoosvobodilno gibanje na Baškem Andrej Brovč.

To obeležje so odkrili 27. septembra, nekaj manj kot mesec pred šesto obletnico njegove smrti (18. oktobra 1981.)

Franc Hvala

Komunisti v Gubčevi brigadi

V prejšnjih nekaj tednih smo – v odlomkih – objavili posamezne izseke iz daljše analize, ki jo o gibanju članov KP ZKM (SKOJ) v Gubčevi brigadi (do 9. septembra 1943) pripravlja Mirko Klančar-Sandi. V tem povzetku smo nekatere podatke in navedbe izpustili, s čimer pa smo avtorjev celovit prikaz na določenih točkah okrnili. Da bi popravili svoj »greh«, podajamo zbirni shematični prikaz ugotovitev.

Avtor raziskave je ugotavljal število in strukturo članov KP in ZKM v postroju Gubčeve brigade: 1. na dan njene ustanovitve 4. septembra 1942, 2. v decembru 1942, 3. 14. februarja 1943, 4. v maju 1943, 5. 10. julija 1943, 6. 31. avgusta 1943, sledeč navedbam v kartoteki borcev Gubčeve brigade, poročilom biroja KPJ te brigade, shranjenim v arhivu CK ZKS, ter navedbam v knjigi Gubčeva brigada.

4. septembra 1942

Člani KP: 81	
predvojni	medvojni
14	67
Člani ZKM: 51	
predvojni	medvojni
5	46

Skupaj organiziranih: 132 (20,62% borcev)
Padli predvojni člani KP: 3, padli predvojni člani ZKM: 1
Padli medvojni člani KP: 12, padla medvojnica člana ZKM: 2.

December 1942

Člani KP: 81	
Kandidati: 35	
Člani ZKM: 115	

Skupaj organiziranih: 231 (38,50% borcev).
(Prvi večji sprejem v članstvo ZKM je bil v decembru 1942 po bojih na Ajdovcu, Žužemberku in Dobu.)

14. februar 1943

Člani KP: 95 (19% borcev)
(Med njimi 30 novosprejetih ob prvem večjem sprejemu v KP, januarja 1943; izmed prejšnjih članov KP jih je padlo pet, sedem jih je odšlo iz brigade, štirje so bili izključeni)

Maj 1943

Člani KP: 88 (13,85%)
(do zmanjšanja števila članov KP v primerjavi s februarjem 1943 je prišlo spričo premestitev večjega števila prekaljenih borcev-komunistov na nove dolžnosti ter, zaradi zdravljenja v bolnišnicah, saj je bilo – zlasti po bojih v Žužemberku v februarju 1943 – največ ranjenih v vrstah članov KP in ZKM)

Julij 10. 1943

Člani KP: 95
Kandidati: 34
Skupaj organiziranih: 129 (24,80% borcev)

31. avgust 1943

Člani KP 65	
Kandidati: 30	
Člani ZKM: 122	

Skupaj organiziranih: 257 (44,61% borcev)
P. S. V zadnjem odstavku objave v prejšnji številki smo zapisali prošnjo, naj borci oziroma člani KP in ZKM v Gubčevi brigadi pomagajo avtorju razvozlati imenske in druge podatke o članih KP in ZKM, katerih identitete iz arhivskega gradiva ni mogoče razbrati. Spustili pa smo napovedano navedbo njihovih vzdevkov oziroma nečitljivih imen.

December 1942:

– v štabni celici brigade: **Žan in Stane** (kandidata KP) ter **Dovč** (član ZKM);
– v 1. bataljonu: **Lojz** (2. četa sprejet v KP 10. 12. 1942, takrat star 35 let, iz Kočevja, kmet), **Jože** (2. četa, član KP od 10. 8. 1942, star takrat 26 let, iz Ljubljane, oficir trgovske mornarice), **Rudi** (2. četa, sprejet v KP septembra 1942, star takrat 23 let, iz Ljubljane, mehanik), **Hrovat** (3. četa, član KP od 25. 5. 42, star takrat 30 let, iz Reber pri Žužemberku), **Edi** (3. četa, član KP od maja 1941, star 40 let, iz Sv. Križa pri Litiji, delavec, aktivist v Ljubljani), **Marko** (3. četa, kandidat KP od novembra 1942, iz Vrha pri Trebnjem, monter) ter člani ZKM: **Milan, Herman, Zdenko, Boris, Vinko in Viktor** (iz 1. čete) **Arko, Frenk in Srečko** (iz 2. čete) ter **Borut, Lojze, Nacek, Medved, Lenart in Peter** (iz 3. čete);

– v 3. bataljonu: **Vasja** (2. četa, član KP od februarja 1942, star takrat 20 let iz Velike Žalnice, tkalec, član Sokola), **Rafael** (2. četa, kandidat KP), **Bojan in Stare** (ali Starc, oba kandidata KP 3. čete) ter člani ZKM: **Dušan, Pervenšek, Jakopin, Gusti, Golob** (Golobov je bilo več), **Roje** (ali Rojč?), **Martin** (iz 1. čete), **Jože, Boris, Sašo, Teki, Tomo** (ne Lenarčič!), **Branko** (iz 2. čete), **Janez, Ilija, Golob, Franci** (Frane?), **Ivan** (iz 3. čete);

– v 3. bataljonu: **Slavko** (1. četa) ter člani ZKM: **Marjan, Kranjc** (več Kranjčev!), **Jakuš** (več Jakušev!), **Uršič** (več Uršičev!) – (v 1. četi) ter **Zakrajšek in Mihajlo** (v 3. četi)

Februar 1943:

– v 1. bataljonu: **Riko, Žan, Vena, Hasan, Miha, Cvetko, Lojze, Mirko, Kunaver**;
– v 2. bataljonu: **Stane** (več Stanetov!), **Marjan, Dragan**;
– v 3. bataljonu: **Vojko, Lado, Pelko** (padel!), **Mihajlo, Refelj, Košir**.

Avtor analize nasploh ugotavlja, da kartoteka borcev brigade ni popolna, zato je o mnogih borcih – članih KP in ZKM težko ali celo nemogoče zbrati in izpisati vse potrebne podatke. Upati pa je, da bodo navedbe prizadetih in sodeborev prispevale k premostitvi posameznih nepopolnosti.

Oglašajte se na naslov Odbor GG, Ljubljana, Vrtača 11.

Junaka Rezijskih dolin pod Kaninom ni več med nami

Tragično je izgubil življenje Arturo Siega, rojak Rezijske, protifašist, borec NOV, rezervni oficir JLA, aktivni družbenopolitični delavec za zblizevanje narodov, uveljavitev manjšinskih pravic v Italiji in razvijanje naprednih idej v današnjem svetu. Svojo življenjsko pot je končal nedaleč od vasi Žaga pri Bovcu, ko se je vračal iz svojega priljubljenega severnega Posočja, kjer je bil na obisku pri prijateljih in je zadnjič občudoval prelepo Soško dolino. Arturo se je rodil v Stari Gorici, na sami obali bistre Soče. »Že kot otroka so me starši kopali v hladni Soči, ker kopalnice niso imeli,« je večkrat znal reči in poudariti, da se je rodil v bedi, v baraki, in da je bila prva voda, ki ga je oprala, prav Soča – Soča, ki jo je vsak dan bolj ljubil, a ko je odrasčal, tudi cenil in spoštoval. In ne samo kot reko, temveč kot simbol slovenstva na zahodnih mejah Slovenije, na mejah med slovanstvom in romanstvom.

Mladost

Arturo Siega, po očetu in materi Rezijan, je postal tudi sin severnega Posočja. Kot deček je rad hodil s stricem-krošnjarjem po Primorski in drugod; severno Posočje je bilo njihovo glavno delovno območje. Posočja svojih mladih, takorekoč otroških let, se Arturo tako spominja: »Stric je brusil nože, krpal in popravljaj lonce, a jaz sem tekal suhih, malih nog od hiše do hiše in s piskavim glasom vokal ter oznanjal: »Spet smo tukaj, Siega je prišel, da vam popravi vse, kar je treba – lonce, marele (dežnike), nabrusi škarje in nože!« Vaščani so vedeli, pri kom je Siega postavil premično delavnico, in tja prinašali predmete za popravilo in brušenje.»

Mali Arturo je hitro našel vrstnike in se z njimi igral. Stric ga je moral večkrat klicati, da bi mu pomagal pri delu. To dolžnost je mladi Arturo rad opravljal. »Še raje pa sem bil s svojimi vrstniki, se z njimi igral. Manjkalo mi je načina življenja vaškega otroka: živine, zajcev, golobov, skrivanja po senikih in podobnega.« Krošnjarsko življenje mu tega ni nudilo, pa tudi njegova Rezija ne. Tako je severno Posočje za Artura postalo drugi dom, drugi mladostni kraj, bogatejši in bolj plemenit; vse je bilo lepše kot doma v Reziji. Zapustilo je trajen pečat nje-

govi osebnosti. »Najverjetneje je v tem nekaj subjektivnega,« je menil Arturo.

Med krošnjarjenjem Arturov stric mladega nečaka ni učil samo težkega krošnjarskega dela, temveč tudi šolskih predmetov, ki so bili takrat v programu revne in zaostale osnovne šole v Reziji. Tako je bil stric Arturov vsestranski učitelj. Takšnih učiteljev pa je bilo v Reziji malo. Arturo je velikokrat poudarjal, da so bila prepričanja ter znanja, ki mu jih je vcepljal stric, dejansko bolj vsestranska in bolj bogata, kot pa bi mu jih dala rezijska fašistična osnovna šola.

Zelo mlad je moral v italijansko vojsko, kjer je doživljal težka ponižanja svojega osebnega ponosa in dostojanstva. Še bolj črno so ga gledali, ko je pred vojniki v četi neoprezno izjavil, da je Slovenec, da so tam, od kod je doma, Slovenci. Fašisti so mu zato dali nezaupnico, veliki rdeči madež, ki se ga je držal vse do razpada Italije. Večkrat je povedal: »Postal sem rdeč, toda vsak dan sem bil bolj ponosen na tisto, ker sem videl v ideji socialne in nacionalne svobode.«

Padeč italijanskega fašizma je Artura doletel na domu v Reziji med vojaškim dopustom. Odločil se je, da se ne vrne v enoto. Tako je kapitulacijo Italije doživel v domačem kraju.

Vključitev v boj

Takoj ob kapitulaciji je začel zbirati orožje ter iskati zveze s slovenskimi partizani. Že od prej je vedel, da so ob Soči partizanske Titove enote, pa tudi to, da je nekaj njegovih znancev in prijateljev iz severnega Posočja v partizanih že izza časa pred razsulo Italije. Arturo je okrog sebe zbiral Rezijane – protifašiste in organiziral vod prostovoljcev. Ko je ocenil, da ima primerno število prostovoljcev, se je odločil za pot na Kobarško. V spominih na svojo partizansko dejavnost je zapisal: »Konec septembra smo prišli v Kobarid na komando »kobariške republike« ter poročali slovenskemu poveljstvu narodnoosvobodilne vojske o vojaškem in političnem razpoloženju v Reziji. Obvestili smo ga o številu prostovoljcev v Reziji in o zbranem orožju – vse to je bilo pripravljeno za vključitev pod poveljstvo Titovih partizanov. Bilo nas je prek trideset, a orožja smo imeli dvakrat toliko. Povedali smo tudi, kako prebivalci Rezijske gledajo na partizane, slovenske in italijanske, kaj mislijo o nemškem okupatorju in karabinjerjih, ki so še ostali v postojankah. Spregovorili smo tudi o razpoloženju domačinov – nekdanjih fašistov. Za poveljstvo je bilo posebno pomembna informacija o možnostih za delovanje in obstoj partizanskih enot v Reziji in o virih preskrbe partizanov s hrano in drugim.«

Rezijski partizani so pod vodstvom Artura Siega prišli najprej v vas Žaga, od onod pa so se z motornim vozilom pripeljali v Kobarid. Na poveljstvu bataljona so se dogovorili, da pojde vod čim prej iz Bovške v Rezijsko, zbere prostovoljce in skupaj z njimi napade ter razoroži karabinjerje, kar so kmalu tudi izpeljali. Za njimi so šli tudi aktivisti Osvobodilne fronte in začeli organizirati prebivalstvo.

Sovražni ofenzivi, niti novembrska niti decembrska 1943, nista demoralizirali rezijskih Titovih partizanov in prebivalstva. Že v začetku 1944. je Arturo Siega v Reziji spet oblikoval nove enote narodnoosvobodilne vojske. Avgusta tistega leta je postal član štaba namestnik komandanta Rezijskega bataljona, ki je štel prek 200 borcev in bork.

Poročnik JLA

Artura najdemo v aprilu 1945. v enotah operativnega štaba za zahodno Primorsko, kjer se bojuje za osvoboditev Čedad in Vidma. Na bojni črti pri Vidmu se Arturove enote 2. maja 1945 srečajo z zavezniško vojsko.

Tako je Arturo prispeval koncu fašistične okupacije teh krajev. Bilo je veliko veselje, veselil se je posebno Arturo Siega, kajti videl je rezultate svojega dela in boja, pozabljene so bile njegove številne rane. Veselju ob zmagi se je pridružilo tudi veselje ob obvestilu, da mu je maršal Tito podelil čin poročnika JLA za uspešno poveljevanje enotam narodnoosvobodilne vojske in za uspešno dokončanje vojaške šole.

Sodna farsa

Po drugi svetovni vojni je Siega ostal na dolžnosti v JLA. Prvi letni dopust, ki ga je dobil, pa je postal za Artura usoden. Odšel je na svoj dom v Rezijsko, v Italijo, seveda z vsemi dokumenti in dovoljenji zavezniške vojske in italijanske oblasti. Ni pa še prišel do svojega doma, že so Siega italijanski policisti aretirali in zaprli z obtožbo, češ da je za časa druge svetovne vojne storil več kaznivih in celo kriminalnih dejanj. Sodili so mu in ga obsodili na 15 let zapor. Kriv je bil, ker je bil Titov partizan: samo to, nič drugega mu niso mogli dokazati. V zaporu je bil pet let, nakar je bil amnestiran. Bila je to velika sodna farsa, ki je osramotila takratno italijansko oblast in vlado, kajti

Arturo Siega levo z očali, govori borcem v Reziji pri vasi Njivice junija 1985. l.

sodili so borcem, ki so se bojevali proti fašizmu in nemškemu okupatorju na strani zaveznikov.

Na tujem

Takoj po izpustitvi iz zapor je Arturo zbežal v Belgijo, se tam zaposlil in delal do upokojitve. Tudi v Belgiji je bil politično aktiven, posebno med tujimi delavci, emigranti iz Beneške Slovenije in Rezijske. Z ožjo domovino Slovenijo je vzdrževal stalne vezi. Bil je dejaven v borčevski organizaciji svojega kraja in svoje domicilne enote. Ni mu bilo težko prihajati iz Belgije k počastitvam obletnic protifašističnega boja v Sloveniji in v domačem kraju.

Prejel je več jugoslovanskih odlikovanj, pa tudi več priznanj odporniškega gibanja v Italiji in Belgiji.

Ni naključje, da so ga partizani in prebivalci Beneške Slovenije in Rezijske klicali naš junak ali junak Arturo.

Cenili so njegovo junaštvo, a nič manj tudi njegovo skromnost, dostojanstvo, poštenost in tovariški odnos do ljudi. Artura so spoštovali tudi tisti, ki niso bili njegovi sodelavci. Vsega tega si ni zaslužil samo med vojno, ko je bil kar trinidesetkrat ranjen, pač pa predvsem s povojnim delom, z odnosom do ljudi ter s trdno opredelitvijo za stvar socializma in slovenstva.

Arturo je za Rezijsko simbol in pojem slovenske besede, kulture in nacionalne zavesti.

Hvala Arturu Siegi za vse, kar je naredil za nas, ki smo ostali, in za tiste, ki prihajajo! Z Arturom je Rezijska vsestransko bogatejša, v svetu bolj znana. Osrednja domovina ne sme pozabiti takšnih ljudi, kot je bil Arturo Siega.

Za domicilni odbor Brisoko-beneškega odreda Bazovski brigade in 17. brigade S. Gregorčiča Franc Črnugelj-Zorko

Leopold Košir-Zmago

»Kobariška republika«

(zadnje nadaljevanje)

Tudi po akciji na kasarno je bilo precej razprav. Zastavljali smo si vprašanje, kdo nam je podtaknil sovražnike na obeh krajih. O tem si nismo nikdar prišli do kraja. Morda sta bila to prav tista dva obveščevalca, o katerih sem govoril? Na to sem večkrat pomislil že tedaj. Nikoli več ju nisem videl ali o njiju karkoli slišal. Prav nanju mislim večkrat še danes.

Življenje v četah se tudi po tej akciji ni v ničemer spremenilo, le številčnost bataljona je naraščala – v nekaj dnevih je dosegla 200 ali celo več borcev. To pa je bilo število, ki je bilo za bataljon preveliko, zato ga je štab Soške brigade reorganiziral in iz njega ustanovil dva bataljona. Vsak je štel približno po 100 borcev. Komandat I. bataljona je ostal še naprej Tine, za komandanta II. pa sem bil imenovan jaz, ob meni pa sta bila še komisar Ivan

Mavrin-Miloš in pomočnik komisarja Ivan Ručna.

Vesel in žalosten dogodek

Že dan po ustanovitvi se je naš bataljon premaknil in nastanil v stajah na planini Mederje, na vzhodnem pobočju grebena Čelo, približno 1.200 metrov nad morjem. Prebivali smo v mlekarni in v dveh podolgovatih hlevih, tisti čas kar dobro urejenih s prostorih. Zavarovali smo se s patruljami in stražami. Glavna straža je bila na »mulateri« proti Pretovč planini. Prav tam pa je kmalu prišlo do dogodka, ki je razveseljeval borce tudi v kasnejših neprijetnih in težkih dneh.

Zgodilo se je takole: bila je že noč; na straži je stal Franc Uran, po domače Pic iz Starega sela; prav takrat se je iz vasi Krn vračal bataljonski intendant Jože Rakušek, po domače Bulč iz Kobarida; s

seboj je vodil vola. Ko je prišel v bližino stražarja, ga je ta po pravilih ustavil, rekoč: »Eden naprej; ostali stoj!« Čeravno je bil stražar malo naglušen, je vseeno ugotovil, da to ni hoja enega človeka, kajti hrupa in škripanja pod nogami, kot je pozneje pravil, je bilo le preveč. Bila je tudi tema in ni videl, ni pa tudi vedel, da bo sploh kdo prišel... Prepričan je bil, da je prispela večja patrulja ali kaka enota. Borec Rakušek se je tako z volom znašel v sila neprijetnem položaju. »Pomislil sem, kaj naj napravim,« je pripovedoval. »Če grem naprej sam, se bo vol obrnil in zbežal; če poženem vola naprej, ta ne ve za geslo... Zato sem začel kričati, da sva dva, vol in jaz. Šele ko me je stražar po glasu spoznal in sem mu dopovedal, naju je spustil naprej v nasprotju s pravili, in sicer oba hkrati.«

To se je zgodilo zadnje dni novembra 1943.

Samo nekaj dni pozneje pa se je primeril bolj žalosten dogodek, s trajnimi posledicami vse do konca vojne.

Bilo je zgodaj jutraj, ko je k meni pristopil dežurni ba-

taljona Ivan Ručna iz Idrskege in mi povedal, da je čez noč zbežalo oziroma dezertiralo približno 50 borcev, skoraj polovica bataljona. Kakšno presenečenje zame in za vse vodstvo! Predvsem je vodilne zaskrbelo, kako bodo ta moralni udarec preboleli borci, ki so bili neomajni in so v enoti ostali. Vedeli smo tudi za organizatorja pobega: to sta bila komandir III. čete in politdelegat II. čete.

Še večji udarec ali celo tragedijo bi lahko doživeli, ker ni bilo stražarjev in bi bili v tem času lahko prišli Nemci. Tudi straža je bila namreč pobegnila. Štab bataljona je o tem dogodku takoj obvestil štab brigade, ki je bil tedaj v planini Leskošek pod Moderjem. Ko je štab zadevo preveril, je dal nalog, naj za organizatorjema takoj pošljem patrulje z nalogo, da jih likvidirajo. Patrulje so odšle in ju iskale tri dni, a jih niso našle. Po poročilih se je prvi izmed obeh skrival na Matajurju. Proti koncu vojne se je spet priključil partizanom, vendar je tedaj in takoj po vojni poleg tega naredil še toliko drugih grehov, da je

bil zaradi njih obsojen na več let zapor. Drugi od obeh se je skrival, kot so povedali terenci, doma na podstrešju vse do zadnjih dni marca ali prvih dni aprila, torej skoraj tri mesece. Po ponovni vrnitvi v partizane in premetitvi iz domačega kraja je znova pobegnil, nakar se je vrnil v NOV in ostal do konca vojne.

Da bi bil udarec še večji, je odšla izmed petdesetih pobeglih približno polovica k domobrancem (beli gardi), čeprav tam niso bili kdovekakšni zagrizenci.

Ob koncu

O napadih na Tolmin se ve in govori prav malo, pa še to kako različno. To pa zato, ker o njih doslej ni bilo napisanega še nič kdovekonkretne. Nekaj vrstic je zapisal edinole Franjo Bavec-Branko v svojem prispevku ob 40-letnici »Kobariške republike« v TV-15 (v letih 1983). Navajam: »V noči od 19. na 20. novembra sta pod poveljstvom komandanta brigade II. in III. bataljona napadla sovražnika v Tolminu. Zavzeli so kasarno in pri tem ujeli 30 vojakov. Uničili so

tudi sovražni tovarnjak. Tako je bil zavzet Tolmin, toda samo za dve uri. Nemci so prodrli s tanki iz Mosta na Soči. Vseeno je bila to odlična akcija.«

Očitno je, da je pisec premalo vedel o akcijah in napadih. Saj že samo to, da kasarna ni bila zavzeta in da v kasarni nismo ujeli nobenega vojaka, pove, da je bil dogodek vendarle tak, kot sem ga opisoval v pričujočem stavku.

Bralca bo nemara zanimalo, od kod je prišlo tako naglo in iznenada ter brez ovir blindirano vozilo. O tem smo se še tedaj spraševali tudi mi. Do ugotovitve se nismo dokopali, čeravno sta bili samo dve možnosti: prva naj bi bila, da je bilo to vozilo nekje v Tolminu, drugo pa, da je leto prišlo iz Mosta na Soči takoj, ko je bilo obveščeno – o napadu na posadko v Tolminu. Ker pa zaseda, ki je bila ob cesti Tolmin-Most na Soči, ni ničesar vedela o vozilu, je verjetno, da je nekoliko zamudila uro, določeno za napad oziroma za zavzetje položaja, ki je vozilo zdrvelo mimo, ne da bi ga bila zaseda videla ali slišala.

Iz spominov

Pred petinštiridesetimi leti

(nadaljevanje in konec)

Dolg in težak je bil naš boj in svoboda drago plačana. Ti neskončno dolgi pohodi! Nešteto krat za večerjo marš; za zajtrk na položaj; za kosilo pa vonj smodnika. Na teh dolgih pohodih so naši borci sanjali in premišljevali, kako lepo bo v svobodi, ko bodo v krogu svojih najdražjih sedli za mizo...

Nešteti med njimi, tudi Perun, na žalost tega niso dočkali, zanje so to ostale le neizpolnjene želje.

Nihče od naših borcev si ni mogel niti predstavljati, da bo danes toliko kruha, da se bomo vozili v avtomobilih in stanovali v takšnih sodobnih stanovanjih; trdno pa so verjeli v odpravljanje socialnih razlik, v tovarštvo in cenili naše žrtve za boljšo skupno prihodnost.

Na žalost danes tudi nekateri posamezni borci, kakor da so pozabili, kaj so bili in kaj so govorili. Danes borci s

težkim srcem doživljamo in preživljamo neštete pomanjkljivosti naše družbe. Kaj bi na to rekli padli, če bi vstali, saj so žrtvovali vse za naše plemenite ideale!

Preveč je bilo krvi in žrtev, za katere so krivi domači izrodki, okupatorjevi hlapci. Tudi sam sem bil deležen krogle skozi prsa od slovenskih četnikov.

In danes, po tolikih letih svobodne domovine, nekateri dvigajo glave in objokujejo belogardiste, kot npr. Matjaž Krivec iz Ljubljane (sobotna priloga Dela) in podobni pametnjakoviči, ki blatijo in sramotijo herojsko Ljubljano. Takšni in podobni elementi naj bi vsaj za kratek čas odšli na »stažiranje« v kakšen rudnik, železarno ali tudi na visokogorsko kmetijo, pa bi takoj bolj razumeli, kaj je nacionalno in kaj razredno.

Ko je bila Primorska že svobodna, so 1. aprila 1945 na Vojskem ujeli dr. Vita

Kraigherja. Njega in domačinko – skojevko Zalaščkovo iz Žužemberka so poleg ostalih na zverinski način 5. maja ubili pri Žužemberku. (Oče Zalaščkove je bil tolminski rojak.)

Od kod smelosti, da nekateri pišejo in tiskajo v naših tiskarnah, na našem papirju proti nam in pridobitvam naše revolucije?

Borci vprašujemo odgovorne, kdo sedi v uredništvu takih časopisov, ki kalijo našo enotnost. Zahtevamo, da se temu enkrat za vselej napravi konec.

V Tolminu je bila po potrebu porušena osnovna šola, kjer sem obiskoval nekaj razredov. Ob neki priložnosti smo se na dvorišču sprli in stegli z otroki staršev – fašistov. Že v tistem hipu sem dobil močno klofuto učitelja Bertolinija. V tretjem razredu je sledila svarilna ura učitelja Škalirca iz južne Italije, kakor smo ga imenovali (mislim, da se ga vsi moji vrstniki dobro spominjajo).

Na vprašanje, zakaj smo se stegli, smo odgovorili, da zato, ker smo Slovenci. On pa nam je dobesedno tako odgovoril: »Vi niste Slovenci, pač pa samo govorite v svojem dialektu.« Vsak kome-

tar je brez potrebe.

Vprašujem se, kaj bi bilo z našo Primorsko brez NOV. Ni dvoma, da bi se naša slovenska beseda utapljala, kako se na žalost godi na oni strani Karavank. Kot šolski otroci smo se nešteto krat pogovarjali, ali se bomo kdaj učili v slovenskem jeziku. Tega nismo doživeli, dočakali smo le otožno vest: Jugoslavija je propadla. V Tolminu so celo italijanski fašisti v ta namen pripravili pogrebni spreved, ki se je vil proti dijaškemu domu.

Brez prvih borcev v jeseni 1942. leta in njihovih akcij na italijanske postojanke verjetno ne bi bilo množičnega odhoda v partizane januarja in februarja 1943. A brez tega množičnega odhoda ne bi bilo Gradnikove ne Prešernove brigade. Brez boja omejenih brigad na Primorskem pa dvomim, da bi bila možna splošna vstaja do kapitulacije Italije.

Ulice bi lahko poimenovali po naših borcih

Na Tolminskem smo malo storili, da bi poimenovali ulice in objekte po naših uglednih borcih. Morda smo za to krivi borci sami ali pa tudi

odgovorni, ki se pri borcih o tem niso pozanimali. Ali ne bi kazalo glavno ulico v smeri Tolmin – Zatolmin poimenovali po našem tolminskem prvoborcu Mirku Skočirju – Mišku? Ker smo Jugoslovani »super specialisti« za spremembe raznih zakonov in podobno, verjetno ne bi bilo nič hudega, če bi preimenovali omenjeno ulico.

Ferda Kravanjo – Petra Skalarja smo »izgnali« iz dijaškega doma in zanj se ni našlo nič primernege.

Miha Šavli – Perun, prva hiša ob vstopu v vas, zraven pa poljubinsko polje. Pred dobrimi petdesetimi leti (1936), ko je bila pšenica v polnem klasju, so Italijani zakoličili za novo kasarno. Nekaterim družinam so odvzeli zadnjo njivo. Zaradi tega je bilo veliko solza, kajti ljudje so živeli le od tiste zemlje. Takrat je eden od poljubinskih mož dobesedno rekel: »Vzeli so nam več polja, kot ga imate vi, Žabijci.« Morda je to bilo pretirano, vendar je bila kakovost zemljišča veliko boljša.

Danes je na tem predelu locirana tolminska industrijska cona, kjer številni naši občani iz ožje in širše Tolminske, pa tudi od drugod,

služijo dober kruh. Brez našega boja oziroma NOV bi verjetno tam še stala sovražna kasarna. Mi, Tolminci, pa bi se morali zadovoljiti s strmimi pobočji ali pa bi odšli s trebuhom za kruhom v širni svet.

Številni naši domačini so v povojnem obdobju bežali preko meje iz goli ekonomskih vzrokov. Mnogi, ki se vračajo danes na obisk v rodni kraj, se čudijo, koliko se je v Tolminu zgradilo. Če bi takrat dobili zaposlitev, jim ne bi bilo potrebno zbežati, saj imamo večje udobje doma.

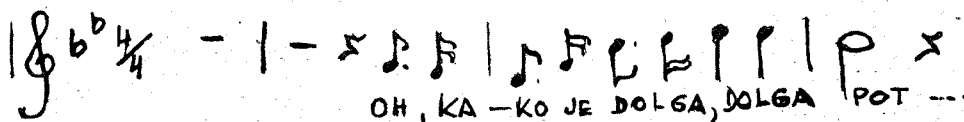
Če bi mene vprašali, bi ob prečelju te tolminske industrijske cone stala velika tabla z napisom: Tolminska industrijska cona – Miha Šavli-Perun.

V slehernem boju se ne samo zmaguje, tako smo tudi borci v času NOB doživeli tudi številne poraze in neuspehe, vendar nikdar obupali.

Tako mislim, da tudi danes, ko je naš družbeni in gospodarski položaj krizen, bo naša družba našla sama sebe, kajti za to ima dovolj moči; obračunala bo z pomanjkljivostmi in smelim korakom šla v nove zmage.

Andrej Jelinčič-Rožnik

Iz dnevnika Justine Jagodič

(nadaljevanje)

Kar prepočasi mi gre, čeprav imam nepopisen občutek veselja, da sedim v vlaku, da se pod menoj vrtijo kolesa, ki me nesejo, domov! Samo zavest, da doma ni več mame, mi greni veselje. Nič ne vem, kaj je z drugimi domačimi. Zato brž naprej, domov. Koliko milijonom diha ta beseda z ustnic, ko se valijo po cestah in tirih strte Nemčije! Spet imam občutek varnosti, ko se vozimo po čeških tleh, medtem ko je bilo prej, na nemških tleh, srce polno tesnobe in groze. Kako čudovito je tukaj obdelano polje, tam pa vse prazno, le rž, prekopana s strelskimi jarki. Zaradi min še te ne bodo mogli požeti. Kaj, če bo lakota?

Binkoštna sobota, 19. maja. Ljudje se vozijo na obiske, s seboj imajo buhte, še jaz sem jih deležna. Zjutraj je bila v Sudetih nevihta. Skoz meglo prodira sonce, da ni razgleda. Sept bo vroč dan. Po gozdovih tabori ruska vojska. Kmetje že kosijo deteljo. Kolesa pod menoj pojo, domov domov! Mislila sem v Pragi počakati na Vojno in Mijo. Mija je namreč doma iz Prage. Odločim pa se, da grem sama naprej. V Sudetih so na postajah zbrisani nemški napisi. Pred dnevi so poskusili Nemci v Litomericah streljati, pa so jih kmalu dobili. So to poskusi razgretih vervolvov ali sudetskih Nemcev? Bližamo se Pragi. Po vsej Češki so zastave, vsi ljudje nosijo znake. Na postajah so vojaki in legionarji. Ob pol dvanajstih smo v Pragi. Mesto mi je že od prej znano. Na turistične uradu zvem, da imam vlak opoldne. S postaje na Vltavi se odpeljem z električno do Vaclavskih namestov. Sredina mesta je močno poškodovana. Nekaj hiš je čisto podrtilih. Tudi muzej prizadet. Od tod grem peš na glavni kolodvor. Takoj imam zvezo. Komaj se zrinem v vlak, brez vozovnice, brez potnega dovoljenja, brez beliča. Brzec že potegne. Sprevodnik me hoče na prvi postaji postaviti na cesto, pa mu potniki zagrozijo, da vržejo njega z vlaka, če to stori interniranki. Mračni se, ko se pripeljemo mimo razsvetljenega Tabora. Nič več ni zatemnitve! V Čeških Budějovicah naš vse iztovorijo. Meja proti Avstriji je zaprta. Moja načrt, da odpotujem čez Dunaj in obiščem Monikino mamo, potem pa bom lahko v nekaj dneh že doma, se razblini. Kdaj bo zveza naprej? V hotelu vprašam za prenočišče. Prijazni portir mi takoj da sobo brezplačno, če prinesem s policije potrdilo. Tam pa mi samo povedo, kje naj se drugi dan zglašim za potno dovoljenje, prenočim pa lahko kar v restavraciji. Seveda je to v

takem okolju nemogoče. Zagledam tako družino, da se takoj odstranim. Potem na cesti prosim za prenočišče, pa naletim na gluha ušesa. Že vsa obupana ogovorim mlado žensko z otrokom. Odkloni mi, pa se čez čas premisli in me vzame s seboj v skromen doek, kjer prav prijetno prenočim na divanu. Njen dedek je tudi v Buchenwaldu, morda bo tudi njemu kdo pomagal (B. Marhova, Češke Budějovice, Knapova 5, s katerimi sem si dolgo dopisovala). Češke Budějovice so februarja močno bombardirali Angloameričani, posebno okolico postaje, ker je bilo tam veliko nemške vojske.

Drugo jutro, 20. maja, sem že ob osmih na repatriacijskem uradu, kjer čakam do pol dvanajstih. Ruski komendant me dodeli skupini 35 banaških Švabov, ki hočejo nazaj v Jugoslavijo, ker so na Hitlerjevo povabilo prišli »heim ins Reich«. Jaz s Švabi na pot – nikoli!!! Kakšna usoda me bo neki doletela na jugoslovanski meji v družbi Švabov? Brez vsakršne legitimacije, brez beliča! Saj mi ni na nosu zapisano, da nisem Švabica! Ampak nobena prošnja nič ne zaleže. Ta dan transportirajo vse, Ruse, Ukrajince, Poljake, Romune in Jugoslovane, proti Brnu. Torej transport do Brna in kaj potem? Spet kakšno taborišče, da se nabere zadosti ljudi za vlak. Ne, v taborišče me ne dobijo več. Jim bom že kako pobegnili, samo da pridem na peron. Pa še to ni bilo potrebno. Vlak je neskončno dolg, dva vagona imajo zasedena moji Banačani. Sedem v sosednji voz z naklepom, da pobegnem. Malo pred odhodom pride stražar povedat, da odpeljejo zadnji vagoni v Prago, drugi pa v Brno. Rajši nazaj v Prago! Banačanom povem, da grem svojo pot, in se podvzam v predzadnji vagon. Trop kričočih otrok, kup histeričnih žensk. Vse govori nemško, le jaz med njimi. Nemcem na postajah ne dajo ne jesti ne piti. Nemke so prišle v protektorat, na varno pred bombnimi napadi. Zdaj jih gonijo ven. Brezplačno se smejo peljati do Prage, od koder jih bodo transportirali domov. Tako na njihov račun brez sitnosti pridem nazaj v Prago. Med potjo poslušam tarnanje in besedovanje teh mladih žena. Kakšno gorje jim je naprtilo vodstvo! Može so pošiljali na dopuste, da so jim naredili na kupe otrok. Zdaj so brez moč, brez imetja, brez doma. Strašna usoda mladih žensk in otrok. Ob eni ponoči pridemo v Prago, pa ostanem kar v veži postaje, se stisnem v kot, da me ne bi kdo legitimiral, in dremujem. Od pol petih naprej opazu-

jem, kako se bo dalo priti ven, ker vsakega legitimirajo. Ob prihodu vlaka, ko je velika gneča, poskusim srečo. S starim železničarjem se ne razumeva, zato me izroči mladem stražarju. Temu povem, kam želim priti. Pošlje me k zajtrku, ki ga deli Rdeči križ. Podvizam se, da se ne bi prej menjala straža. V gneči hitro smuknem ven, ampak zunaj me spet ustavi mlad stražar: »Kuda ty?«

Z njim parlamentiram toliko časa, da mi nazadnje dovoli: »Te pa idte!« S postaje odhitim na Vaclavske namesti, do Divadla in Vltave, in se po poti izogibljem vsem uniformam. Na Masařkovem nabrežju iščem številko, pa so jih Nemci premenjali ali pa mi je Mija dala napačno. Nazadnje le najdem hišo. Ker je ura še zgodnja, sedem na stopniščno okno in pišem dnevnik.

Koroška partizanska pota – še enkrat

Dne 6. avgusta ste objavili zapis pod naslovom Koroška partizanska pota. Kaže, da je zadeva zbudila precej zanimanja, saj nas je več posameznikov po telefonu ali pa ob snidenju povprašalo po podrobnostih. Nekatera teh vprašanj se nam zdijo tako pomembna, da želimo z odgovori seznaniti vse naročnike vašega lista.

Kar trije bralci so želeli pojasniti, kakšne so značke, ki jih bodo dobili pohodniki po izpolnjenih pogojih. Značka Koroških partizanov predstavlja dva partizana in partizanko v borbi. Ta reliefna podoba je povzeta po prvem partizanskem spomeniku, ki je bil postavljen leta 1947 v Šentrupertu pri Velikovcu v spomin na padle borce proti nacizmu, pripadnike osmih različnih narodnosti. Odkritju tega spomenika so prisostvovali uradni predstavniki zasebnih avstrijskih oblasti. Kot prvi partizanski pomnik na Koroškem je dočakal kmalu tudi mesto prvega na Koroškem razstreljenega spomenika. Leta 1952. so ga namreč neznanci temeljito razstrelili. Oblasti ga kasneje niso dovolile obnoviti. Možnost se je pokazala šele ob pripravah na otvoritev partizanskega muzeja pri Peršmanu. Na znački je pod reliefom napis »Koroška 1941–1945«, pod tem pa kratica OF in OFF (Osterreichische Freiheits Front).

Naslednje pomembno vprašanje je bilo, kdo je po našem mnenju potencialni obiskovalec Koroških partizanskih poti. V prvi vrsti računamo vsaj v začetku na bivše partizane in njihove svojce ter prijatelje. Nasled-

nja kategorija pričakovanih obiskovalcev je v udeležencih Gašperjeve bralne značke, in sicer mentorjev kot tudi bralcev. To gibanje prijateljev Koroške od šolarjev do odraslih se je ne le ukoreninilo, temveč se še vedno širi. Doslej je bilo podeljenih že prek 6.000 Gašperjevih bralnih značk. Nadalje računamo na člane različnih društev in še posebej na člane planinskih društev, avtomoto društev, raznih športnih in podobnih društev in ne nazadnje tudi na sindikalne organizacije, ki bi lahko obisk Koroških partizanskih poti vnesle v svoj program kot eno izmed pomembnih skupinskih rekreacijskih možnosti. Nadejam pa se tudi številnih posameznikov,

ki bodo začutili potrebo po obiskovanju privlačnih koroških krajev in prijaznih domov Korošcev. Spoznali bodo veliko več, kot so doslej.

Zadnje pomembno vprašanje smo dobili iz Gorice, in sicer, ali bi bilo možno zamenjati koroških partizanov s pridom uporabiti tudi na njihovem torej goriškem terenu? Menimo, da načelno ni za to nobene ovire, saj so pogoji do neke mere podobni. Z goriškimi tovariši bi se prav radi pogovorili.

Kdor bi želel od nas kakršnekoli informacije, naj nam piše na Skupnost koroških partizanov, Ljubljana, Titova 123, ali pa zvezi koroških partizanov, Celovec, Tarviserstrasse 16.

Rado Lipičar

NOVOLES

LESNI KOMBINAT
NOVO MESTO – STRAŽA

TOZD STROJNA INDUSTRIJA IN GRADBENI MATERIAL

SIGMAT

68280 BRESTANICA, n. sol. o.

Telefon: (068) 79-206 • 79-207 • 79-126 • 79-120 ■ Telegram: SIGMAT BRESTANICA ■ ŽIRO RAČUN 52100-833-90088 ■ NOVOLES LESNI KOMBINAT NOVO MESTO – STRAŽA

IZDELUJE:

- APARATE IN OPREMO ZA POVRŠINSKO ZAŠČITO
- INDUSTRIJSKA VRATA
- BETONSKE MEŠALCE
- IZDELKE IZ POLIESTRSKEGA LAMINATA

Mara Koprivšek

V Smledniku smo se poslovili od Mare Koprivšek, ki se je rodila pred 64. leti v Pirnicah. Po končani šoli se je zaposlila kot delavka v tekstilni tovarni v Medvodah in delala kasneje v tovarni Sora. Okupacija je ni našla nepripravljenosti. S hrano, obleko in drugim potrebnim materialom je pomagala terencem in partizanom, ki so se oglašali pri njej. Sprejeta je bila v mladinsko organizacijo in kmalu postala njena predsednica. Po vojni je prispevala svoj delež pri obnovi porušene domovine.

Karel Smole

Na tržiškem pokopališču smo v začetku aprila pospremili k zadnjemu slovesu Karla Smoleta. Rodil se je leta 1901. v Dortmundu in prišel 1923 v Tržič. Že v stari Jugoslaviji se je pridružil napredno mislečim. Sodeloval je v društvu »Svoboda«. V začetku 1942. je postal stika z organizatorji OF. Zaradi izdaje je bil aretiran in skupaj s hčerko zaprt v begunjskih zaporih. Hčerka sta bili odpeljani v konfinacijo, sam pa se je vrnil domov in nadaljeval z delom za NOG. Na njegovem domu so našli zatočišče borci in dezertirji nemške vojske, ki so čakali na zvezo k partizanom. Tudi zbiranje raznega materiala in poročil je bilo njegovo delo. Za svoje delo je dobil več priznanj in odlikovanj.

Stanko Cocej

Sredi maja so številni borci, znanici, prijatelji in planinci na celjskem pokopališču pospremili na zadnjo pot v planinah tragično preminulega Stanka Coceja, starega komaj 61 let. Rodil se je kot otrok delavskega Gaberja v Celju. Že v zgodnji mladosti se je odločil za napredno pot. Po preboleli težki bolezni je bil leta 1944. mobiliziran v nemško vojsko, od koder pa je še iste jeseni pobegnil in se priključil NOV. Po vojni se je zaposlil v celjski tovarni Emo, kjer je bil tudi upokojen. Še naprej je bil aktiven v vseh družbenopolitičnih organizacijah. Bil je velik ljubitelj planin. Za svojo družbenopolitično aktivnost je bil odlikovan.

Francka Jerala

Vojna leta je preživela v vasi Ig pri Ljubljani, kjer je bila učiteljica polnih 15 let. Z OF je začela sodelovati že leta 1941. in ji ostala zvesta vse do osvoboditve. Otroke je vzgajala v duhu NOB, organizirala in vodila je poionirske in mladinske organizacije ter proslave in mitinge. Po vojni je bila ravnateljica osnovne šole na Rakeku. Po upokojitvi 1955. leta se je z možem in hčerko preselila v Portorož in nato v Koper, kjer je nadaljevala delo v vzgojnih organizacijah v svoji krajevni skupnosti. Od nje smo se poslovili junija na koprkem pokopališču.

Viktor Gvardjancić — Viki

Krajevna organizacija ZB in krajevna skupnost Na Jami (Ljubljana Šiška) obveščata nekdanje sodelavce, sodelavce in prijatelje, da je umrl Viktor Gvardjancić, upokojeni polkovnik JLA. Zadnje slovo je bilo na ljubljanskih Žalah junija letos. Rodil se je leta 1922. v Ljubljani. Med okupacijo je obiskoval učiteljske in se že v začetku priključil napredni mladini na učiteljsku in v delavskih Mostah, kjer je bil doma. Iz 4. letnika je spomladi 1942. odšel v 2. grupo odredov. Kasneje je bil med borci Gubčeve, Rabske in zaščitne brigade glavnega poveljstva NOV Slovenije. Okusil je vse gorje taborišča na Rabu. Po končani vojni je ostal aktivni starešina v JLA. Vojaško šolanje je končal v Sarajevu. Služboval je po raznih krajih Jugoslavije in nazadnje v Ljubljani, kjer je bil tudi upokojen. Po upokojitvi je deloval v družbenopolitičnih organizacijah v krajevni skupnosti Hinko Smrekar, kjer je bil tudi več let predsednik ZRVS. Veliko je prispeval pri organizaciji SLO in CZ tudi na področju družbene samozastite. Za svoj prispevek v NOB je bil odlikovan z visokimi vojnimi odlikovanji, med drugim z redom bratstva in enotnosti II. stopnje, redom za hrabrost in redom zaslug za narod II. stopnje. Za aktivnost v DPO je prejel srebrni znak OF, plaketo ZRVSJ ter več diplom in priznanj.

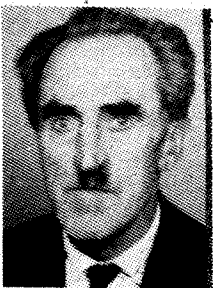
Ana Faganel

Maja smo na pokopališču v Sempasu pokopali Ano Faganel. Rodila se je v Zgornji Branici pred petinosemdesetimi leti. Že v mladosti je bila obogatena s srčno kulturo in pripravljenostjo deliti socialno pomoč ob vsakem času. Zaradi aktivnega dela za NOB je bila dvakrat aretirana. Po vrnitvi iz zaporja je še bolj aktivno pomagala pri zbiranju hrane in sanitetnega materiala ter delala kot obveščevalka.

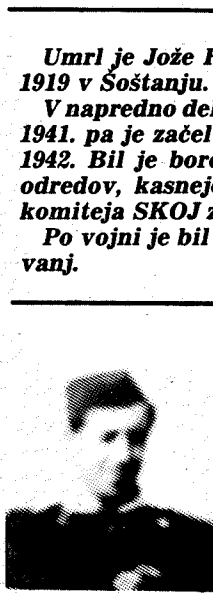
Ivanka Pečirer

Junija smo se na idrijskem pokopališču poslovili od Ivanke Pečirer. Rodila se je leta 1925. na Vrhniki pri Starem trgu. Zaradi naprednih idej je številna družina že zgodaj okusila mnogo gorja. V boj poti okupatorju se je Ivanka vključila februarja 1942. leta kot terenska aktivistka. Zbirala je orožje in hrano, partizane pa je obveščala o sovražnikovih premikih. Kmalu je postala sumljiva. Novembra 1942. je bila odpeljana v ljubljanske zapore in nato v taborišče Gonars, kjer je bila vse do kapitulacije Italije. Takoj po vrnitvi domov se je vključila v terensko delo in bila sprejeta v SKOJ. Kot sekretarka mladine in članica odbora AFŽ je organizirala akcije pomoči partizanom. Za zasluge v NOB je bila odlikovana z medaljo zaslug za narod.

Leopold Vidovič

V začetku februarja smo na tržiškem pokopališču pokopali Leopolda Vidoviča. Rodil se je pred sedemdesetimi leti v Avstriji. Z NOG je začel sodelovati kmalu po vdoru okupatorja. Na svojem delovnem mestu je imel možnost zbirati in pošiljati poročila o gibanju sovražnika. Imel je dostop tudi do prepotrebne pisarniškega materiala, ki ga je redno pošiljal partizanski tehniki.

Albin Ramovš — Tarzan

11. junija smo se na pokopališču v Apačah poslovili od prvoborca Albina Ramovša, ki je stanoval v Zg. Konjiščah pri Radgoni. Rodil se je pred petinosemdesetimi leti v Pustovcovi kajži v Zakobiljku nad Poljanami v občini Škofja Loka. Že v rani mladosti je odšel za zaslužkom na Notranjsko in se v Ložu zaposlil kot prevoznik pri lesnem trgovcu. Leta 1941. se je neposredno povezal s partizani in maja 1942. odšel v partizane v Notranjski odred. Avgusta 1942. je prek Dolomitskega odreda prišel kot prostovoljec na Gorenjsko, kjer se je vključil v tretjo Poljansko četo drugega bataljona prve grupe odredov. V tej enoti je bil sprva kuhar, pozneje kurir in ekonom čevljarke delavnice v rajonu Poljane in nato kurir pri komiteju KPS Škofjeloškega okrožja. Po vojni je delal kot delavec na Gorenjskem. Po upokojitvi se je preselil k družini v Zg. Konjišče. Bil je skromen, zanesljiv in predan bорец revolucije. Prav takega je v letu 1942. v Poljanski četi predstavil v svojih črticah partizanski pisatelj Klusov Joža.

Slavko Rijavec

Zadnje slovo od Slavka Rijavca je bilo maja na pokopališču v Kostanjevici na Krasu. Rodil se je 1925. leta v Oseku pri Sempasu. Mladost je preživel v rojstnem kraju. Kot mnogi drugi primorski fantje, je bil tudi Slavko nasilno mobiliziran v delavski bataljon italijanske vojske. Po njenem razpadu se je vrnil domov in se vključil v NOV. Partizan je postal septembra 1943. Bil je borec-mitraljezec, kurir in obveščevalec Gradnikove brigade. Po vojni je bil v KNOJ-u, jeseni 1946 pa demobiliziran s činom vodnika. Med NOB je bil težko ranjen in je ostal invalid. Za svoje vojne in poveljske zasluge je bil trikrat odlikovan.

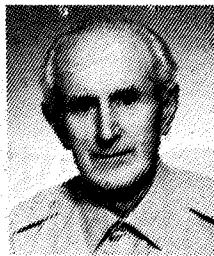
Angela Šavor

Konec maja smo se na pokopališču v Stari gori poslovili od Šavorjeve mame. Rodila se je pred štirinosemdesetimi leti na Volčji dragi. Med prvo svetovno vojno se je morala družina pred bližajočimi boji umakniti v begunstvo na Dolenjsko. Med drugo vojno se je že 1942. vsa družina povezala z NOB in začela podpirati partizane. To delo sovražniku ni ostalo prikriti. Leta 1943. je bila družina izdana. Še preden so bili aretirani, so se vsi njeni člani umaknili v partizane. Partizansko vodstvo je Angelo in njenega moža dodelilo partizanski tiskarni Slovenija. Mož je bil kurir, Angelo pa so zadržali za gospodinjstvo in druga potrebna opravila. Hčerka Zorka je bila dodeljena v tehniko H 37 »Sabotin«, sin Mirko pa v operativno enoto; padel je v Beli krajini. Za svoje delo v NOB je prejela orden zaslug za narod III. reda in medaljo zaslug za narod.

Marija Anderle-Marinka

V ožjem družinskem krogu je bila sredi februarja na tržiškem pokopališču pokopana Marija Anderle. Rojena je bila pred petinosemdesetimi leti v Tržiču. Že kot mlado dekle je okusila trdi kruh delavske družine. Vključena je bila v predvojno revolucionarno gibanje. Sodelovala je v tekstilni stavki leta 1936. in zaradi tega izgubila delo. Po vdoru sovražnika je začela sodelovati v odporniškem gibanju. Imela je stalne zveze s prvoborci. Konec 1942. je njeno delo že dobivalo organizacijske zadolžitve. Januarja 1943. je bila vključena v AFŽ. Prevzela je funkcijo organizacijske sekretarja AFŽ za rajona Preska in Bistrica. Mnogo različnega materiala je prišlo k partizanom prav po njeni sluzgi.

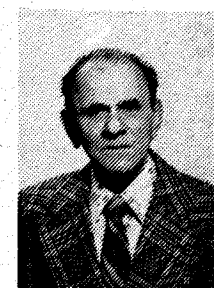
Franc Lamberger

Svojo življenjsko pot je v letošnjem maju zaključil Franc Lamberger iz Litije. Rodil se je pred 83 leti v Nemčiji. Že leta 1943. je bil aktivno povezan z OF v vrstah delavcev mizarjev pri takratnem lastniku obrata Kunstler, kjer je bila tudi javka. V NOB je odšel junija 1944., in sicer v Dolenjski odred ter kasneje v 15. brigado. Zaradi bolezni je bil poslan na belokranjsko vojno področje, kjer je ostal do konca vojne. Za svoje vojaške zasluge je bil odlikovan z hrabrost in z medaljo zaslug za narod.

Franc Osterman

V maju smo pospremili na zadnjo pot Franca Ostermana. Rodil se je pred devetinosemdesetimi leti v vasi Zibreše nad Logatcem. Sredi 1942. leta je začel delati za NOG. Kot voznik je neopazno prevažal hrano, obleko in drugi material iz Tržiča in okolice po skrivnih poteh k partizanom. Opravljal je tudi delo obveščevalca. Po vojni je bil aktiven gasilec, za kar je bil tudi odlikovan. Za delo med NOG je bil odlikovan z medaljo zaslug za narod.

Janez Grm

Prve dni aprila smo se v Tržiču poslovili od Janeza Grma, rojenega pred sedemdesetimi leti na Dolenjskem. Pot za kruhom ga je že pred vojno pripeljala v Tržič. Junija 1944. leta je odšel v partizane in bil borec 31. divizije — artilerijska brigada. Za svoje delo je bil odlikovan z redom za hrabrost in z medaljo za hrabrost.

S slavističnega zborovanja v Bohinjski Bistrici

Slovenščino je treba obravnavati s srcem

Bohinjska Bistrica in nje-
na čudovita okolica sta od 1.
do 3. oktobra gostili posebne
goste: približno 500 članov
Slavističnega društva Slove-
nije in seveda 35 predavate-
ljev, ki so se v teh dneh sku-
paj udeležili strokovnega
zborovanja. Zborovanja sla-
vistov so sicer tradicionalna,
potekajo v različnih sloven-
skih krajih, skoraj po pravilu
pa se prelevijo v nujno po-
trebno in prijetno srečanje
vseh, ki se ukvarjajo s slo-
venskim jezikom in književ-
nostjo, pa tudi drugih, »šir-
ših« slavicistov.

Letošnje je torej potekalo
v Bohinjski Bistrici, v glav-
nem v razkošni in lepi dvora-
ni Doma Joža Azmana, kjer
so zbrane v četrtek, 1. okto-
bra, pozdravili ne samo do-
sedanji (tri leta predsedujo-
či) predsednik Slavističnega
društva dr. Aleksander Ska-
za, ampak tudi predsednik
Skupščine občine Radovljica
in ravnatelj OS Janeza
Mencingerja v Bohinjski Bi-
strici, ki je bil tudi med glav-
nimi pobudniki, da se zboro-
vanje priredi ravno v Bohinj-
ski Bistrici. Delo in osebnost
Janeza Mencingerja sta bili
namreč tudi osrednji temi te-
ga zborovanja, njegovemu
pripovedništvu pa je bilo na-
menjeno prvo predavanje
Joža Mahniča.

Program predavanj v na-
slednjih dneh je bil bogat,
predavateljev veliko, teme
pa zanimive: dr. Janko Kos
je predaval o Valentinu Vod-
niku kot prvem političnem
pesniku slovenstva, Min-
ka Cvetek je simpatično
predstavila bohinjski govor,
Janez Rotar pa se je pomudil
ob dvestoti obletnici Vuka
Karadžića.

Sledila je skupina preda-

vani iz prešernoslovja. Krst
pri Savici sta vsak na svoj
način interpretirala Marko
Juvan in Peter Kolšek, Fran-
ce Bernik pa je predaval o
simbolu Črtomira.

Popoldanski program je
obsegal za mnoge najbolj za-
nimiva predavanja, saj je kot
prvi spregovoril dr. Jože To-
porišič. Kritično se je dota-
knil učbenika za slovenščino
za II. letnik srednjega
usmerjenega izobraževanja,
ki zajema besedotvorje, dr.
Breda Pogorelec pa se je po-
svetila razmeram v našem
šolstvu in prizadevanjem, da
bi dijake kar najbolj pripra-
vili za študij, tudi za študij
slavistike. Splošna izobrazba
je tista, je dejala, ki manjka
našim srednješolcem, ta pa
je predpogoj za vsakršno po-
glabljanje v stroko. Posebej
zanimivo je bilo tudi preda-
vanje Franca Jakopina o ita-
lijanzaciji slovenskih priim-
kov med obema vojnama. Predavatelj se je problema
lotil z zavzetostjo in tudi veli-
ko prizadetostjo, saj ima
tudi danes živo italijanizira-
nje slovenskih priimkov po-
membno psihološko razsež-
nost.

Naslednjega dne so se v
dopoldanskem času zvrstili
novi ugledni in tudi kar se da
zanimivi predavatelji: dr.
Boris Paternu je predstavljal
povezavo Prešerna z baro-
kom, dr. Jože Koruza pa je
razmišljal o obdobju baroka
na Slovenskem na sploh. V
središče svoje pozornosti je
dr. Matjaž Kmecl postavil
Janeza Jalna in njegovo pri-
povedništvo, Franc Zadravec
pa maloštevilen narod in
možnosti uveljavljanja nje-
gove literature v svetu. K je-
zikoslovnim predavanjem je
sodilo tudi predavanje Vele-

mirja Gjulina o zapisovanju
pogovorne slovenščine, vse
petkovo popoldne je bilo na-
menjeno vprašanjem in teža-
vam v poučevanju in didak-
tiki slovenskega jezika v šo-
lah, sobotno pa izletu.

Ta in še številna druga pre-
davanja (omenimo le še pre-
davalce s zamejske Trža-
ške) so torej temeljito in z
vseh strani posegla v slavi-
stiko ter slovenistiko in njen
pomen za slovenski narod.

Udeleženci zborovanja pa
so se ta problematiki lotili
tudi konkretno: na občnem
zboru Slavističnega društva
so tri samostojne skupine
predstavile svoje misli o vlo-
gi slovenskega jezika (in po-
menu ter delu učiteljev ozi-
roma profesorjev slovenske-
ga jezika) v šolah, o ustavnih
spremembah, posebej pa še
o vlogi slovenščine v naši ar-
madi, ki da ne upošteva
ustreznih ustavnih določil.
Te dokumente so zborovalci
sprejeli in jih sklenili poslati
na naslove pristojnih usta-
nov – vse seveda v prizade-
vanjih, da bi se slovenski je-
zik, ta narodova identiteta in
naše bogastvo, ohranjal
tudi kot izročilo narodno-
osvobodilnega boja, kot naj-
pomembnejša sestavina slo-
venske prihodnosti.

Novi predsednik Slavistič-
nega društva je postal dr. Jo-
že Toporišič, njegov asistent
Velemir Gjurin pa tajnik.
Udeleženci so jima to odgo-
vorno in zahtevno nalogo
predali z željo, da bi se vzgo-
ja in izobraževanje v sloven-
skem jeziku obravnavala
vedno bolj s strokovne strani
in ne, kot je dejal dr. Skaza,
kot »nerešeno proračunsko
in ideološko vprašanje«.

M. M.

Književniki, udeleženci NOB

France Kosmač

Ob 65-letnici rojstva

Pesnik, pisatelj, dramatik,
scenarist, radijski, televizij-
ski in filmski režiser ter dra-
maturg France Kosmač je
zagledal luč sveta 3. oktobra
1922 v Ljubljani, svoje življe-
nje je sklenil 8. oktobra 1974,
star dvainpetdeset let.

Po osnovni in srednji šoli
je končal klasično gimnazijo
v Ljubljani in študiral zgodo-
vino umetnosti na filozofski
fakulteti ljubljanske uni-
verze.

Kot mlad visokošolec se je
v dneh italijanske zasedbe
Ljubljane znašel v prvih vr-
stah aktivistov Osvobodilne
fronte. Po aretaciji je prebil
devet mesecev v italijanskih
taboriščih Gonars in Treviso.
Jeseni leta 1943 je odšel
na Dolenjsko in bil nato v
partizanski vojski do osvo-
boditve, propagandist, kul-
turni in politični delavec,
urednik partizanskih glasil
in njihov pesniški avtor.

Slovenska splošna literar-
na zgodovina je dokaj mače-
hovska s podatki in sodbo o
njegovem literarnem ustvar-
janju. Precej več izvem o
njem in o njegovem literar-
nem delu, ki je imelo svoj
začetek ravno v partizanih, iz
knjige Viktorja Smoleja
»Slovstvo v letih vojne
1941-1945«.

Ob prihodu v partizane se
je priključil Drugemu bata-
ljonu Cankarjeve brigade,
kjer je začel risati stenčase in
pisati pesmi ter članke. Prve
svoje stihe je pokazal Tonetu
Seliščarju, ki je bil v brigadi
vodja propagandnega in kul-
turnoumetniškega dela.
Ustanovil in urejal je brigad-
no glasilo »Naša pest« in v
njem priobčil prve Kosmač-
eve stihe novembra 1943.
Prvo pesem je Kosmač napi-
sal v obliki soneta, ki jo je
pозneje še pogosto uporab-
ljal.

Iz Cankarjeve brigade je
partizanska pot peljala Ko-
smača v Železničarsko briga-
do za vojnega dopisnika. Z
njo je prehodil slovensko
ozemlje do Kolpe, kjer je
enota trčila ob nemško vojs-
ko, pripravljajočo se na
vdor vse tja do Ljubljane. Pr-
vim doživetjem spročenosti
na osvobojenem ozemlju, ve-
selih mitingov ter žive in
osebne propagande za osvo-
bodilno gibanje med vojnimi
tovariši in civilnim prebiva-
lstvom se je pridružilo doži-
vetje neposrednega stika s
sovražnikom. Za mladega
pesnika je bilo dovolj snovi,
da jo je začel oblikovati v
verzih in reportažah.

Iz Železničarske brigade je
odšel novembra 1943 v De-
veto brigado v sestavi 18. di-
vizije. Z njo se je udeležil po-
hodov in bojev v Gorskem
kotarju. Nastale so pesmi, ki
jih je objavil v listu Devete
brigade »Naš pohod«, ki ga
je sam urejal. Pesmi so na-
stajale spontano ob premi-
kih in na pohodih, med boji
in po njih ter ob propagand-
nem delu v krajih, ki so včas-
ih podpisani pod njegovimi
pesmimi: Mrkopalj, Srbske
Moravice, Fužine, Vrbovsko.

Po treh mesecih se je 18.
divizija vrnila v Slovenijo,
kjer se je v bližini Ljubljane
spoprijela v začetku marca z
Nemci. Odpravo ranjencev
iz teh bojev je vodil France
Kosmač 50 kilometrov daleč
in to opisal v reportaži Z ra-
njenci.

Na Gori nad Sodražico je
nastala prva Kosmačeva pe-
sniška zbirka Pred pomladjo.
Na štirinajstih straneh je bilo
natisnjenih dvajset pesmi.
Uvodno besedo je z naslo-
vom Po novih potih napisal
Kosmačev partizanski men-
tor Tone Seliščar, ilustracije
pa je prispeval Vito Globoč-
nik. Zbirka je izšla marca
1944 v 200 izvodih.

Maja 1944 se je France Ko-
smač prostovoljno odločil za
odhod na Štajersko v 14. di-
vizijo, ki je na svojem zim-
skem legendarnem pohodu
izgubila skoraj vso kulturni-
ško skupino. Propagandno-
kulturniško delo je bilo tako
treba zastaviti docela na no-
vo, z novimi kadri: Kosmač
je postal član propagandne-
ga odseka štirinajste in bil
od avgusta 1944 pomočnik
šefa propagandnega odseka
Janeza Perovška-Pelka. Ko
je ta odšel v štab cone, je
njegovo mesto prevzel Fran-
ce Kosmač. V partizanskih
pohodih je prehodil Štajer-
sko od Sotle do Pohorja,
vmes je pesnil in objavljaj
zapis v zelo razgibanem
partizanskem časopisu Šta-
jerske.

Avgusta ali septembra
1944 (po zapisih Viktorja
Smoleja) je izšla druga Ko-
smačeva partizanska pesni-
ška zbirka Partizanski soneti,
ki je vsebovala šestnajst
partizanskih sonetov.

Po osmih mesecih so Ko-
smača poklicali v Belo kraji-
no h Glavnemu štabu. Tu je
pomagal pri urejanju gra-
diva za brošure, ki naj bi slu-
žile kot priročniki aktivis-
tom kulturnega življenja v
partizanski vojski. Z Mile-
tom Klopčičem je sodeloval
pri prirejanju in prevajanju
pesmi za partizanske pesma-
rice.

Po osvoboditvi je bil Fran-
ce Kosmač sprva urednik
Mladinske revije, pozneje pa
se je posvetil filmski režiji.
Za svoje filme je povečni
sam pisal tudi scenarije. Zre-
žiral je okrog 40 kratkih re-
portažnih, dokumentarnih
in propagandnih filmov (Je-
sen med trtami, Po Sloveniji,
Zima, zima bela, France Pre-
šeren, Grafika človeka, Mr-
tvaški ples, Barve v prosek-
turi, V borbi za plan, Kratov-
sko zlato, Če bi Krka sprego-
vorila, Oblaček in oblaki,
Deset minut pred dvanaj-
sto...) Zrežiral je igrane fil-
me: Koplji pod brezo (v om-
nibusu Tri zgodbe), Dobri
stari pianino, Ti loviš, Lucija
in Peta zaseda.

Bil je tudi urednik film-
skega Obzornika, pisal je
filmske kritike, prikaze in
polemike. Zapis o filmu je
objavljaj v dnevnikih, Ob-
zorniku, Ekranu in drugje.
Med publicističnimi knjiga-
mi naj omenimo Pogovore o
filmu (1967) in Nevidno Ari-
adno (1969).

Po osvoboditvi je zbral
svoje najboljše partizanske
pesmi in jih izdal v zbirki Po-
doba našega pohoda (1946).
Knjigo je opremil z izvirnimi
jedkanicami Božidar Jakac.

Spoznanje, da njegovim
zmožnostim ustreza kratka
pesem, kratek čustveno nav-
dahnjen zapisek, ki naj ima
svoj okvir, da bo pesniška
podoba zaključena, je po
mnenju Viktorja Smoleja na-
rekovala Kosmaču, da je po-
svečal več skrbi osredotoče-
nosti pesmi in se ni zadovo-
ljal z improvizacijo, si je vsa-
ko pesem dodelal do kraja in
jo miselno, čustveno in obli-
kovno sklenil. To ga je napo-

tilo, da je že v prvi zbirki
uporabljal sonetno obliko,
pa tudi leta 1947 so v njegovi
drugi pesniški zbirki Parti-
zanski soneti izšle pesmi rav-
no v tej obliki.

Ciklusi, objavljeni v tej
zbirki, prinašajo sadove nje-
govih partizanskih doživetij.
Pesmi so skoraj v celoti
ohranile prvotno obliko, le
pri nekaterih je neznatno
spremenil besedilo ali
obliko.

Vsa motivika njegovih ver-
zov je motivika vojne. To so
pohodi, gozdovi, noči, padli,
ranjenci, zapuščeni mlini, ta-
borni ognji, požgane vasi...
Edina ljubezenska pesem je
Trije večeri, pa še v to pesem
ostro udarja čas.

Kosmač po mnenju literar-
nega zgodovinarja Smoleja
ne utira novih poti v parti-
zanski liriki. Odlikuje ga jas-
nost v izrekanju misli in ču-
stev. Njegova preprostost di-
ha svojevrstno toplino. V os-
novi je ohranil neko fantov-
sko prešernost in vedrost, ki
se ne utaplja v sentimentu in
v razmišljanju o tegobah par-
tizanskega vojskovanja. Tu-
di v njegovi žalosti je v bi-
stvu fantovski pogum, lah-
kotnost, ki se ji življenje še
ni pokazalo v svojih tragič-
nih globinah. Ta ljubezniva
preprostost, lahkotnost in
neprisiljenost se izpoveduje-
jo v nekem naravnem ljud-
skem tonu, o čemer pričajo
zlasti tiste njegove pesmi, ki
so z napevi našle pot v srca
mnogih.

Boris Paternu je videl v
Kosmaču enega najvidnejših
partizanskih pesnikov, v ka-
terih se uravnovešeno zdru-
žujejo trije oblikovalni prije-
mi: realistično nazoren zuna-
nji opis situacije, notranje
razpoloženje in spodbudna
ali celo mobilizacijska misel.
Uspešnejša besedila so na-
stala tam, kjer je programska
misel popustila v korist čis-
tega razpoloženjskega sli-
kanja.

Po vojni pa se je Kosmač
skupaj s svojo generacijo
preusmerjal k intimizmu. V
tem znamenju so izšle njego-
ve kasnejše pesniške zbirke
Kurent in smrt (1950), Dom v
vesolju (1963) in na Dnu je
dan (Izbor Kosmačeve lirike
1971).

Kot pisatelj za mladino, je
zapustil mladim bralcem v
branje dve svoji knjigi: Par-
tizanske zgodbe (1948) in
Dve ribici (Pesmi 1974).

Na Kosmačeva pesniška
besedila je pisal v partizanih
Marjan Kozina svoje parti-
zanske pesmi in skladbe
(Kdo pa so ti mladi fantje),
pa tudi Pahor in Pirnik sta
pridno segala po njih. Ko je
Kosmač leta 1944 odhajal na
kulturno delo na Štajersko,
mu je Marjan Kozina izročil
za popotnico kompozicije
partizanskih pesmi. »Lahko
rečem«, pripoveduje France
Kosmač v svojih spominih,
»da sem med prvimi prinesel
čez Savo pesmi Kdo pa so ti
mladi fantje, Hej, tovariši, Mi
smo slovenski pionirji, Na
juriš in druge.«

Literarni zgodovinarji iš-
čejo in najdejo v Kosmačevi
poeziji ta ali oni slog, to ali
ono smer, mi partizani pa vi-
dimo v Kosmaču predvsem
izrazito našega, partizanske-
ga pesnika, ki se je za zme-
rom zapisal v zgodovino par-
tizanske in puntarske poezi-
je s svojo doživeto nepotvor-
jeno liriko, pa tudi s svojimi
ljudskimi pesmimi, ki so jim
partizanski skladatelji našli
soroden napev in si jih je slo-
vensko uporniško ljudstvo
prisvojilo v najtežjih časih
svoje zgodovine.

Takega Kosmača je imel
po vsej verjetnosti v mislih
tudi Oton Župančič, ki je ob
petletnici ustanovitve Osvo-
bodilne fronte v članku, Poz-
drav partizanski pesmi s
privzdignjeno besedo izrekel
priznanje pravi Borovi, Ka-
juhovi, Levčevi in Kosmače-
vi partizanski poeziji.

Dušan Mevlja

PLATOON — VOD SMRTI

Ameriški vojni roman VOD SMRTI je napisan po scenariju slovitega filma, nagrajenega s
štirimi oscarji in zvenimi mednarodnimi priznanji. Zaradi prednosti, ki jih ponuja žanr,
roman VOD SMRTI še podrobneje razgrinja nekatere druge podobe ameriške vietnamske
kalvarije.

Tiho je šepnil, blago spodbujajoč Taylorja k dejanju.

»Kar daj... kar daj...«

Chris je trikrat ustrelil Barnesa v srce.

(Odlomek)

NAROČILNICA

Naročam knjigo Dale A. Dye: VOD SMRTI

Prilimek in ime _____

Naslov _____

Poštna številka, pošta _____

Plačal(a) bom po povzetju _____

Naročilnice pošljite na naslov:

Založba Borec, Miklošičeva 28, Ljubljana, tel.: (061) 320-476

cena 13.000

Odkritje spominskega obeležja

Prečudovita septembrska sobota je pritegnila v Komisijo množico krajanov Mislinje in bližnje okolice. V tem odmaknjem, a hkrati lepem delu Mislinjske doline, je bila na pobudo krajevnih organizacij ZB in Lesne TOZD Gozdarstvo Mislinja odkrita spominska plošča na partizanski domačiji Antona Seitla in partizana Franca Žigarta-Viteza. Plošča bo moidoče planince in pohodnike opominjala, da so tudi v tem kotičku slovenske zemlje pred štiridesetimi in več leti živeli, delovali in se bojevali pogumni ljudje.

V slavnostnem delu proslave so sodelovali tudi recitatorji naše šole, zato je bilo

navzočih lepo število učencev, med njimi tudi dežurna ekipa mladih novinarjev. Posebej globoko v srce so se nam vrezale besede govornika Mladena Mrmolje, ki je dejal: »Plošča, ki jo odkrivamo, ni razkošna, je skromna – taka kot so bili skromni ljudje iz Komisije, ki so težo NOB nosili na svojih ramenih. Je hkrati trdna, saj je vilita iz ravnega jekla, kot so bili trdni in neizprosni ti isti ljudje do nacističnega osvajalca...«

Po otvoritvi so bili vsi udeleženci deležni partizanskega golaža, midve pa sva poiskali tovariša Viteza in mu postavili dve vprašanji. Na prvo »Kakšni občutki vas

spremljajo ob današnji otvoritvi spominske plošče?« je povedal: »Današnja slovesnost je neke vrste darilo ob mojem rojstnem dnevu, saj sem včeraj izpolnil 73 let. Lepo, res lepo!« In še sva vprašali: »Kako vas je pot zanesla med nosilce NOB na tem območju Mislinjske doline?«

»Veste,« je pripovedoval, »v Ruški četi je bil Alfonz Šarh, ki je bil z očetom v 1. svetovni vojni. Pripovedoval in vzpodbujal me je kot tudi Franc Rozman Stane, ki je bil nekajkrat na naši domačiji. Pa sem še jaz začel in vztrajal do konca.«

ahvalili sva se nekdanjemu komandirju partizanske čete tovarišu Vitezu in šele

potem krenili po golaž.

Se vedno sva opazovali. Ljudje so bili dobre volje, naši učenci pa so pomagali pri različnih opravilih. Sonja se je razjokala ob čebuli, Mateja pokazala ob rezanju kruha bele zobe, Grega je neutrudno prodajal pivo...

Res lepo je bilo v soboto v Komisiji, kjer smo v živi uri zgodovine izvedeli, kako so svobodo in svojo slovensko zemljo cenili in branili skromni in trdni prebivalci tega, z gozdovi obdanega koščka naše bližnje okolice. Bomo to ped slovenske zemlje znali dovolj ceniti tudi mi?«

IKA KREVZEL
in TATJANA ROŠER
novinarski krožek OŠ Rada
Iršiča
Mislinja

Vtisi iz Ljubljane

Sedemindvajsetega septembra smo imeli učenci sedmih in osmih razredov svoj prvi letošnji kulturni dan. Odpeljali smo se v Ljubljano.

Najprej smo se napotili v Narodno galerijo. Ogledali smo si slike različnih slikarjev iz različnih obdobij. Temu je sledil ogled Prirodoslovnega muzeja, kjer smo videli veliko nagačenih živali, okostja rib, mamuta, divjega prašiča in drugih. Razstavljene pa so bile tudi kovine in njihovi vzorci.

Popoldne smo obiskali

Opero. Namesto napovedane operete Zvedave ženske smo videli opero Dobri vojak Švejk. Ni mi bila všeč, saj njene vsebine in dolgočasnega petja igralcev nisem razumela.

Na koncu naj napišem, da so moji vtisi iz Ljubljane kljub »opernim neprijetnostim« kar lepi. Veliko novega smo spoznali in si s tem malo razširili svoje znanje.

Hvala vsem, ki so organizirali ta kulturni dan!

BERNARDKA
MESTINŠEK, 8.b
COŠ Fran Roš, Celje

Čudoviti svet šolskih potrebščin

Čudoviti svet šolskih potrebščin – to je naslov naše razstave, ki je dosedaj še najbolj pritegnila učence in tudi učitelje. Nekaj deklet naše šole zbira posebne radirke, lepe svinčnike in zanimive blokce, pa so se domenile, da bodo te lepe stvari razstavile. Takoj naslednje jutro je bila pri razstavnem prostoru neznanska gneča radovednežev vseh starosti.

Očitno jim je razstava všeč in to je tudi dokaz, da smo dosegle svoj namen. Ni res?

MATEJA JANKOVIČ, 7. b
novinarski krožek
OŠ Artiče

Naš šolski radio

Kot vsako leto že od ustanovitve naše šole dalje, to pa je osem let, deluje tudi letos naš šolski radio. že po tradiciji skrbijo zanj in pripravljajo program osmošolci. Letos je ta naloga naša in moram priznati, da ni nič kaj prijetnega. Glasba in novice morajo ugajati tako vsakemu posamezniku, kakor celemu razredu, pač po pravilu: za vsakega nekaj.

Prvi šolski radio nam ni

uspel, zato pa upamo, da bo v prihodnje bolje, saj smo polni novih in posrečenih idej, ki bi jih radi predstavili svojim sošolcem. Pri tem nam bo veliko pomagala naša tovarišica mentorica. Upamo, da bo šolski radio všeč vsem, ki nas bodo poslušali, in da nas ustvarjalcev ne bodo več izžvižgali, kakor so nas prvič.

B. MESTINŠEK, 8.b
COŠ Fran Roš, Celje

Nagrajeni so razočarani.

Že veliko let se udeležujemo literarnih natečajev Železniškega gospodarstva iz Ljubljane. Že štiri leta zaporedoma smo prešli tudi za kolektivno nagrado brezplačno potovanje po Sloveniji.

V našem razredu je že stara navada, da napiše vsak učenec po dva prispevka. Nagradnih potovanj smo bili vedno veseli, do letošnjega potovanja v Rovinj.

V Dobovi smo vstopili v poln vlak. Potnike, ki so spali v kupejih križem kračem, je ljubezniv sprevodnik prebujal in dramil, da smo dobili svoje sedeže. Nekje v Zidanem mostu smo že vsi sedeli. Razkropljeni smo bili po vsem vlaku, kar sploh ni bilo prijetno. Še posebno ni bilo prijetno za tovarišice, ki so vso noč hodile gor in dol po vlaku in nas spraševale, kako se počutimo.

Huje pa je bilo, ko smo potovali nazaj. Vlak je bil še bolj poln kot prej. V Kanfanarju smo se komaj stlačili na hodnike. Da bi kdo prišel do sedeža, sploh ni bilo mogoče. V neznozi vročini smo posedli po tleh in žalostno premišljali o dobljeni nagradi. Je bilo za takšno potovanje res vredno toliko truda in dela? Ali ne bi moglo Železniško gospodarstvo zraven nagrade poskrbeti tudi za rezervacijo vagona za svoje nagrajence? Če smo že nagrajenci, ali nimamo pravice potovati kot ljudje? Zakaj nam na postaji niso mogli zagotoviti rezervacije? Kaj smo s to nagrado sploh dobili? Če bi vedeli, da bo morali v najhujši vročini prestati in presedeti na umazanih hodnikih od Ljubljane, bi si karte najbrž raje kupili. Mislim, da razumete namen mojega pisanja. Mogoče je to samo napaka, ki se da v prihodnje z malo dobre volje urediti in bodo bodoči nagrajenci res prijetno lahko potovali po naši prelepi Sloveniji. Na ta način pa je zelo težko potoovati in takih potovanj si čisto nič več ne želimo.

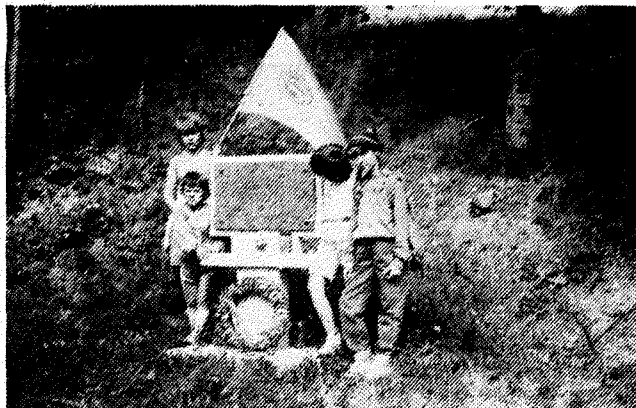
ANUŠKA MOTORE, 8. r.
nov. krožek. OŠ Artiče

Prejeli bomo reporterske izkaznice

Že dolgo časa pošiljamo svoje prispevke v Dečje novine v Gornji Milanovac. Sodelovanje z uredništvom nam je všeč, saj marsikdaj objavijo, kaj je novega v Artičah. Všeč nam je, da objavljajo naše prispevke v originalu, t.j. v slovenskem jeziku. Ta časopis sodeluje z Dečjimi novinami, ki izhajajo na Kitajskem. Domenili so se, da si bodo izmenjavali prispevke in na ta način okrepili medsebojno sodelovanje. Ideja nam je bila takoj všeč. Vsi, ki bomo svojim kitajskim vrstnikom poročali o svoji deželi, o svoji šoli, o svojih doživetjih, razmišljanjih in še marsičem, bomo prejeli prave »reporterske izkaznice« in na ta način postali pravi »reporterji«. Najboljši bodo celo lahko nagrajeni, saj bodo Kitajci razdelili najboljšim reporterjem iz Jugoslavije približno sto zanimivih nagrad.

Pri nas je ta akcija zbudila precej zanimanja in smo kar vsi začeli z vso vnemo pisati o sebi, šoli, Artičah, Sloveniji in podobnem.

DUŠAN ČANČER, 8. r.
nov. krožek, OŠ Artiče

Ob spomeniku pod Ermanovcem

Pionirji planinci in fotokrožkarji iz osnovne šole Dragotin Kette v Ilirski Bistrici smo se v velikem številu udeležili proslave dneva planincev na Ermanovcu. Bilo je zelo lepo, čeprav smo se kar dobro nahodili. Na poti Sovodnju stoji skromen spomenik. Napis na njem me je presunil. Nemci so med vojno zažgali bližnjo hišo in v plamene vrgli mamo z njeno šestnajstletno hčerko.

Ob spomeniku sem fotografiral nekaj svojih sošolcev. (Pa povejmo še to, da je fotografijo tudi sam razvil).

SIMON STANČEV, 5. b
OŠ Dragotin Kette
Ilirska Bistrica

Prišel bo čas, ko...

Sedim v naslonjaču in berem časopis. Na eni strani piše o pogumnih podvigih partizanov med vojno, na drugi pa o aferi »Agrokomerc«. Zanimivo je eno in drugo. Zraven tega je oboje tudi precej žalostno.

Berem, kako si pomagajo republike in krepijo bratstvo in enotnost. Nekateri so mnenja, da tega ne bi več počeli. Sam pa menim, da je treba nerazvitim pomagati. Res pa je, da bi lahko še sami storili kaj za izboljšanje stanja. Vse žrtve, vsaka prelita kapljica jugoslovanske krvi med vojno je povezana s sedanostjo, saj so se borci med vojno bojevali za enakopravnost med ljudmi, za pravičnejšo politiko in za lepše življenje vseh v naši domovini.

Čemu so torej danes take razlike in takšna nezadovoljstva med nami? Smo-mar vsi skupaj preveč samosvoji? Nestrpni? Nezaupljivi?

Smo mlada generacija, ki upa, da bo kmalu prišel čas, ko bo vladal v naši domovini mir, medsebojno sožitje in ko ne bo nobenega sovraštva več med narodnostmi.

Prepričani smo, da bomo tudi mi s svojim delom in trudom pomagali k uresničitvi teh želja. Takrat bo lepo pri nas in takrat bo resnično lepo v svoji domovini biti mlad, kot je že povedal pesnik Kajuh.

JANEZ GLOGOVŠEK, 8. r.
novinarski krožek, OŠ Artiče

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Naši pridni dopisniki v polnem zamahu

Ja, zdaj je pa že čutiti, da se je v šoli začelo zares. V to me prepričujejo dopisi naših pridnih mladih novinarjev, ki od vsepovsod sporočajo o šolskih dogodkih in dogodivščinah: tu o šolskem radiu, tam o pometnem krožku, pa o kulturnem dnevu, pionirskem dnevu, o razstavah in ne nazadnje o učenju. Nekaj iz vsega tega smo izbrali za našo današnjo mladinsko stran.

Pa se malo dlje ustavimo ob tej nalogi – učenju. Boste rekli, da sem dolgočasna in če nimam nič bolj pametnega, o čemer bi lahko kramljali. Seveda bi lahko; na primer o »zabušavanju«, toda, kaj temu sledi tako in tako vsi dobro veste. Sicer pa nimam namena pridigati, pač pa le spregovoriti ob vaših mislih. Se vam zdi, da je to neka prisila? Dragi mladi prijatelji, verjamem, da je včasih tudi tako, da imate ob vaših prenatlačenih urnikih že vsega čez glavo, ko ne veste več, kaj bi najprej vzeli v roke in v kaj bi se bolj poglobili. Predstavljam si, da vsak najde več časa za tisto, kar ga najbolj zanima in privlači, saj se tako rojevajo tudi vaše poklicne želje in življenjske usmeritve. Moralo bi biti tako. Pa je res? Na to mi morate vi sami odgovoriti.

Kaj je za vas učenje? Vsekakor prvo in najpomembnejše delo. Andreja Furlan iz 7. c. razreda osnovne šole Boris Kidrič iz Ajdovščine takole piše:

»Vsi vemo, da le kdor se uči, bo kaj znal. In le ta, ki bo kaj znal, bo lahko svoje delo, za katerega se bo pripravil in izučil, dobro opravljal. Tisti, ki si že pri učenju dobi delovne navade, jih bo prinesel s seboj na delovno mesto. Kajti poleg sposobnosti in znanja sta za opravljanje dela pomembni tudi volja in vztrajnost.«

Podobno premišlja tudi Andrejina sošolka Tanja Kobal, ki piše: »Res, da morajo nekateri otroci pomagati na svojih kmečkih domovih, a vseeno jim preostane čas za učenje. Večina pa imamo le eno in edino nalogo – da se učimo. Moramo biti pridni in marljivi, moramo vlagati naše moči v učenje, da bomo nekega dne lahko uspešno preživljali svojo družino z opravljanjem izbranega poklica. Ne razumem tistih otrok, ki jim je šola 'deveta briga'. Kaj od življenja pričakujejo, saj še vedno velja pogovor: Več ko znaš, več veljaš!«

Res je, dekleti. Mislim, da vsak prej ali slej spozna vrednost znanja. Tisto, kar si najmanj misliš, ti nekoč prav pride.

Če se zdaj malo zamislite vase, dragi naši mladi bralci in dopisniki, sem prepričana, da bo vsak, čeprav skrito, v nekem kotičku v sebi našel smisel učenja. Pred drugimi se še lahko postavlja, češ da je zanj učenje samo ena velika nadloga, sebe in svoje vesti pa ne more prevarati. Učenje je vaše delo, »delo pa je vrednota, ki plemeniti človeka in mu daje smisel življenja«, če naj končam z Andrejinim premišljanjem.

»Težko je to razumeti, saj je vendar lažje lenuhariti. Toda sama občutim, da je res tako, zakaj, ko najbolj trdo delam in delo dobro opravim, čutim v sebi zadovoljstvo in veselje, ki se ga ne da nadomestiti z drugimi stvarmi.«

Vsak je bolj vesel, če prinese iz šole dobro kakor pa slabo oceno, če je njihov razred najboljši, če doseže lepe rezultate v tekmovanju, če se potruji, da je razstava čim lepša, če... koliko teh če-jev bi še lahko našli. Naj za konec rečem našim dopisnikom, da sem vesela njihovega pisanja – dobrega in vztrajnega pisanja, saj tudi to prinaša delovne navade. Pa pišite mi!

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Napete razmere v Perzijskem zalivu

Dogajanja v Perzijskem zalivu so me zelo pretresla. Vzrok za to krizo je dolgotrajna iransko-iraška vojna. Državi se kar naprej obmetavata z raketami in s tem ogrožata tudi tankerje, ki plujejo po mednarodnih vodah. Iransko-ameriška afera o nezakoniti prodaji orožja je stvar še bolj zapletla. Po cellem zalivu so se pojavile mine. Prihajalo je vse več tujih bojnih ladij. Združene države

Amerike so poslale takšno floto ladij kot nazadnje v vietnamski vojni. Ogrožen je postal tudi Kuvajt, ki se je takoj pritožil na Organizacijo združenih narodov. Posredovati je moral celo Peres de Cuellar, ki je odšel na pogovore v Iran in Irak. Razmere v zalivu se zelo počasi urejajo.

Upajmo, da se bodo le uredile! MIHA HUDELJ, 7. b
OŠ Fran Roš, Celje

Za dosledno ukrepanje

Na seji predsedstva občinskega odbora ZZB NOV novogoriške občine, ki je bila 29. septembra letos, so poglobljeno razpravljali o uresničevanju družbenega plana občine Nova Gorica za obdobje 1986-1990 v I. polletju 1987. Uvodno obrazložitev o uresničevanju plana je podal predstavnik IS SO Jure Mlinar. Po obširni razpravi, pripombah in predlogih o izvrševanju plana je predsedstvo posebej prizadeto in kritično razpravljalo o aferi Agrokomerca iz Velike Kladuše. Niso prezrli dolžnosti, ki jo je naložila letna skupščina ZZB NOV

občine letos 14. maja, ki je v stališča in sklepe med drugim zapisala: »Uprli se bomo vsakršnemu prilaščanju, razsipanju, uničevanju in kraji družbenega premoženja ter drugim negativnim pojavom, za družbo škodljivim dejanjem; zahtevali bomo, da se proti vsem, ki taka dejanja storijo, dosledno ukrepa po zakonskih predpisih in da se o vseh kršitvah, posledicah, storilcih in ukrepih javnost najhitreje in objektivno obvešča...«

Lojze Kristančič-Minko

Pomembne pridobitve pod Krvavcem

Navzočim je spregovoril Dane Robida.

S slovesnostjo pri spomeniku NOB v Lahovčah se je v nedeljo končalo enotedensko praznovanje krajevnega praznika petih krajevnih skupnosti: Brnika, Cerkljah, Poženika, Šenturške gore in Zaloga v spomin na 4. oktober 1944. leta, ko je drugi bataljon Šlاندrove brigade v Zalogu uničil štab četništva in domobranstva.

Pred tem so podpisali samoupravni sporazum o ustanovitvi skupnosti sedmih krajevnih skupnosti, v katerem so napisali, da bodo poslej na celotnem območju zagovarjali potrebe in skupne interese, kar zadeva prostor pod Krvavcem, urbanistično načrtovanje, varstvo okolja, vzgojo in izobraževanje, kulturo, telesno kulturo, rekreacijo in druga področja dela in življenja.

Janez Kuhar

Delovni uspehi v vaseh pod Krvavcem so vidni na vseh področjih. Po uspešno končani skupni telefonski akciji, ko je dobilo telefon kar 800 naročnikov, je v teku nova velika skupna akcija izgradnje poslovnih vežic v Cerkljah, kjer je vključenih v akcijo več kot 1000 gospodinjstev, zgrajene pa bodo do konca tega meseca; to bo izredno lep objekt. Začela so se razmišljanja za razširitev telefonskega omrežja na celotnem območju. Podatki iz ankete kažejo, da je najmanj 400 interesentov za telefon. Pomembne so pridobitve v drugih krajevnih skupnostih pod Krvavcem kot v Zalogu, kjer so pred dnevi asfaltirali več kot 3100 metrov krajevnih poti, gasilci adaptirajo svoj dom, v Lahovčah so končali z deli na poslovnih vežicah, z deli pa končujejo tudi v novem izredno lepem domu gasilcev, kjer so že odprli zbiralnice mleka. Na Šenturški gori so dobili nov vodovod in 56 telefonskih priključkov, v krajevni skupnosti Brnik pa so v Vopovljah utrdili vse vaške poti. Na Spodnjem Brniku se zaključuje prekritje potoka Reka, na Zg. Brniku pa se prebivalcem zopet vrača zaupanje, da dobijo novo, večjo trgovino »Živil«. Ob praznovanju krajevnega praznika so ves teden potekale različne športne in kulturne prireditve.

Dobro usposobljeni za zahtevne naloge

V delovnem in bivalnem okolju požari še vedno uničujejo družbeno in zasebno premoženje, pa tudi življenja ljudi. Večji požari ogrožajo socialno varnost ljudi in ovirajo stabilizacijska prizadevanja. Zato moramo ugotoviti, da letos število požarov v Sloveniji, pa tudi v moščanskih občinah, ne upada, temveč narašča.

organizacijami pri reševanju teh odgovornih družbenih nalog, je v otvoritvenem govoru dejal Ivo Samec, predsednik moščanske občine.

Tekmovanja se je udeležilo 24 ekip (od tega dve ženski) iz organizacij združenega dela in krajevnih skupnosti s skupno okoli 250 udeleženci. Devetčlanske ekipe so se pomerile v

Moščansko občinsko ekipno tekmovalce specializiranih enot civilne zaštite, ki so ga organizirali Občinski štab za CZ, Občinski sekretariat za LO in Občinska gasilska zveza, je bilo v soboto, 3. oktobra, na območju Blagovno transportnega centra v Novih Jaršah. Tekmovalci so preverili stopnjo strokovne usposobljenosti na področju požarne zaštite, gledalci pa so lahko videli, kako hitro in spretno je treba ravnati z nekaterimi gasilskimi sredstvi, da bi omejili ali pogasili požar.

»Zasnova SLO in DS daje zaščiti in reševanju ljudi in gmočnih dobrin v izrednih razmerah in morebitni vojni izreden pomen, uresničuje pa se v okviru civilne zaštite. Eden najpomembnejših ukrepov civilne zaštite je protipožarna zaščita. Podlaga za razvoj in izpopolnjevanje protipožarne zaštite kot ukrepa CZ ter gasilskih enot CZ pa je mirnodobno gasilstvo z vsemi njegovimi človeškimi in gmočnimi zmogljivostmi. Iz tega nastaja potreba po najširšem sodelovanju številnih sestavin v vseh družbenopolitičnih skupnostih, posebno organov za ljudsko obrambo in štabov CZ z gasilskimi zvezami in gasilskimi or-

vaji z motorno brizgalno, vaji s hidrantom (v suhi izvedbi) in vajah raznoterosti. V vaji z motorno brizgalno in raznoterostmi so se najbolj odrezala moštva Saturnusa, Papirnice Vevče in Toplarne.

Po končanem tekmovalstvu smo vprašali nekatere tekmovalce in predstavnike organizatorjev o njihovih vtisih.

»Za intenzivno pripravo na tekmovalstvo imamo v naši tovarni vse razumevanje. Ze več let smo stalni udeleženci tega tekmovalstva. Naše uvrstitve so bile vedno pri vrhu. Glede programa menim, da je postal enoličen, zato bi morali uvesti nove discipline,« je povedal Ivan Puconja iz Saturnusa.

Mnenja, vtise in ocene je strnil Miro Dešman, poveljnik občinskega štaba za CZ: »Udeležba ekip je bila, glede na lansko leto, sicer manjša, pa kljub temu zadovoljna. Tekmovanje je bilo dobro organizirano. Strokovnjaki so ugotovili, da se je stopnja strokovne usposobljenosti izboljšala.«

Usposabljanje in priprava ekipe za delovanje ob morebitnih nesrečah, požarih ali vojni, pa tudi za tekmovalstvo je vsekar pomembna naloga, ki v prihodnje čaka organizatorje.

P. K.

Slovesna zaobljuba v Ribnici

Minulo soboto se je nova generacija mladih fantov tako kot po vsej Jugoslaviji slovesno zaobljubljala pred spomenikom padlim žrtvam pri domu JLA v Ribnici na Dolenjske, da bo branila našo neodvisnost in ozemeljsko celovitost, kovač bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti.

Srečanja ob slovesni zaobljubi so se udeležili številni gostje, starši vojakov, njihovi prijatelji in sorodniki.

Mlade vojaške iz vojašnice Mirka Bračiča v Ribnici in številne goste je pozdravil starešina Miroslav Lilič, starešina iz vojne enote Postojna Predojevič Vaso ter polkovnik Čekič Božidar iz Ljubljanskega armadnega območja.

V imenu skupnosti borcev prve slovenske artilerijske brigade pa je spregovoril Franci Žvipelj. Vse navzoče pa sta pozdravila še predstavnika ZSMS iz Ribnice in OK SZDL Kočevja ter pionirji, ki so vojakom zaželeli prijetno bivanje v Sloveniji.

Vojaški enote Mirka Bračiča iz Ribnice že vrsto let tesno sodelujejo z odborom skupnosti borcev I. SAB, posebej pa tesno sodelujejo s tamkajšnjim prebivalstvom.

Enota v Ribnici tudi nadaljuje tradicije partizanskih artileristov, katerih obletnico ustanovitve prvih topničarskih enot v NOV bomo praznovali 7. oktobra 1987.

Franci Žvipelj

V boj zoper oportunistem

Borci 17. slovenske partizanske brigade »Simona Gregorčiča« smo se zbrali na seji domaćinskega odbora 15. septembra 1987 v Novi Gorici. Čeprav to ni bil naš namen, smo se pomenili o družbenih in gospodarskih problemih današnjega časa. Do razprave je prišlo spontano, ko so posamezni člani odbora govorili o nezadovoljstvu med borci in prebivalci. Tako smo menili, da ob težkih problemih v naši družbi borci ne smemo molčati, temveč da moramo povzdigniti svoj glas. Ugotavljamo, da se družbeni in gospodarski problemi prepočasno rešujejo in da se pojavlja množično nespoštovanje pravnega reda. Krivice prepočasno odkrivamo, preveč blago in neučinkovito kaznujemo; v celoti bi se lahko reklo, da sta v družbi celo na

nekaterih visokih mestih zavladovala oportunistem in škodljiva tolerantnost.

Zadnji dogodki okrog nepokritih menic so med prebivalstvom in borci neprijetno odjeknili. Nekateri ukrepi, ki so v teku za rešitev zadeve, niso zadostni. Borci menimo, da je problematika širša in da je ukrepe treba razširiti in pospešiti. Vse krivice je treba imenovati in klicati na odgovornost ne glede na forum in na osebo.

Borci zahtevamo, da se vsi nakopičeni problemi v naši družbi in gospodarstvu začnejo reševati veliko odločneje in brez odlašanja. Naša družba jugoslovanskih narodov je namreč sposobna, da najde pot iz krize, pri čemer smo tudi borci pripravljeni nositi svoj delež.

Srečko Berlič

V pesnikovih krajih

Železničarji borci NOV so konca septembra in v začetku oktobra v dveh skupinah na poti v Topolšico obiskali Bele vode in Kajuhov spomenik v Šoštanju.

Do Velenja so se pripeljali z vlakom, od tu naprej pa jih je vozil poseben avtobus. Najprej so si ogledali oddelka NOB in rudarstva v muzeju na Velenjskem gradu. Videli so Velenjsko jezero in vrtičke z značilni-

pot. Vodič jim je pokazal kmetijo Žlebnik, kjer je februarja 1944 padel Karel Destovnik Kajuh. Navzdol grede so se ustavili še pri cerkvi in majhnem lepem pokopališču, kjer je v bližini spomenik padlim domaćinom med NOB.

V Šoštanju so se ustavili sredi mesta in se fotografirali ob Kajuhovem spomeniku, ki stoji v parku blizu njegove rojstne hiše, kjer je danes Kajuhov hotel. Iz Šoštanja so se peljali v

mi hišicami s kitajskimi strehami, od tu pa so se povzpeli po lani dokončani asfaltirani cesti do domače gostilne pri Savinjeku na Belih vodah. Spraševali so, kaj je tu belega, saj se kraj tako imenuje. Prijazna gostilničarka jim je ob postrežbi z dobrim domaćim kruhom in svinjskim žledcem povedala, da če se v kozarcu čez noč pusti njihova voda, je kozarec zjutraj bel. Dokazano je, da je ta voda bogata z rudninami. Teče pod zemljo in kot topel vrec prihaja na dan v Topolšici. Na gostilni piše, da je tu TV postaja slovenske transverzale kurirjev in vezistov. Tu poteka tudi evropska pešpot Sever-jug in Saleška

hotel Vesna v Topolšici, kjer so se dva dni kopali v termalni topli vodi s 32° Ob tej priložnosti so si ogledali 150 metrov oddaljeno spominsko sobo, kjer je 9. maja 1945 generalpolkovnik Lehr podpisal brezpogojno kapitulacijo jugovzhodne Evrope.

Udeleženci so bili zadovoljni z vsem, kar so videli in na poti prijetnega doživeli. V prihodnjem letu imajo zopet v programu dva izleta. Morda bo to v Ohrid, Bar, Dubrovnik, Zagreb ali Tuheljske toplice... Izlet je predvsem prijetno srečanje borcev NOV, ki so pred upokojitvijo delali na železnici.

Branko Blenkus

Prisrčno na partizanskem Koprivniku

Gostoljubna partizanska vasica sredi bohinjskih hribov se je prvo oktobrsko nedeljo zlatila v dopoldanskem soncu.

Po sveže asfaltiranih cestah so s poključke in bistrisrke smeri že po deseti uri z avtomobili začeli prihajati prvi gostje: borci, aktivisti in izletniki iz Radovljice, Jesenice, Bleda, Gorij in iz bohinjskih krajev.

Stari znanci, gostje in domaćini, ki so si pred štirimi desetletji in več na tem mestu vzajemno delili dobro in zlo, so si podajali roke in obujali spomine. Starejšim, osivelim so se pridružili mlajši iz vasi, ki so poskrbeli, da je bil sprejem prihajajočim gostom prisrčen in topel, takšen kot je bil na Koprivniku in Gorjušah vselej, tudi med vojno, ko so z odprtimi rokami vzeli medse svoje borce in aktiviste.

Svečanost je začel nekdanji sekretar okrajnega komiteja KPS Franc Jere, ki ga pozna domala sleherna bohinjska družina. Zbranim je spregovoril o tistih težkih časih, ko se je v ognju upora porajala v teh krajih nova ljudska oblast in kjer so našle zatočišče številne partizanske enote. Bilo je to tudi varno pribežališče ranjenec in onemoglih borcev. Od tod so vodile kurirske zveze na Primorsko, Koroško in po Gorenjski.

Kmetje v teh odročnih krajih

se niso spremenili, le marsikatero ognjišče je ugasnilo. Utihi se otroški smeh, šolski razredi so bili iz leta v leto bolj prazni. Mladi, delavoljni ljudje so zapustili svoje domove in odšli v dolino.

Moralo je miniti štirideset let, da se je podoba spet zbristrla. Oblast, čeprav poznata, se je vendarle začela zavedati, da brez teh visokogorskih kmetij, brez ljudi v njih, ni prihodnosti. Zabrneli so stroji, obnavljati so začeli ceste, hiše, izsuševati močvirne trate, urejati pašnike, hudoornike. Mladi so z vneto začeli obnavljati svoje domove, stajne, senike, množiti črede, mehanizirati obdelavo zemlje. Vzajemno so delali in prispevali za nove, asfaltirane ceste, za regulacijo potokov. Polni so načrtov. Otroški živčav v obnovljeni podružnični šoli budi upanje na prihodnost. Koprivnik je lepši kot kdajkoli...

Se vedno je prava partizanska vas. Takšna je bila tudi nedeljska svečanost, prisrčna, domača. Harmonikar Janez Brežan je nategnil meh kot nekoč v brigadi in na mitingih. Predsednik koprivniške mladinske organizacije, postavni Albert Dobravec je odkril spominsko kovinsko ploščo, ki bo z vpisanimi besedami spominjala živeče in bodoče rodove na najslavnejša obdobja narodovega boja za svobodo. JR

Usoda mesta, ki so ga nekdaj primerjali z Meranom

Ostal je le še zasmrajeni Maribor

Že v časih črno-žolte monarhije so Mariboru pravili »slovenski Meran«, o čemer priča tudi neka stara razglednica iz druge polovice devetnajstega stoletja, na kateri je tak pridevek zapisan črno na belem. In takšen sloves je nena zadnje potrjeval tudi hotel z imenom južnotirolskega letovišča in zdravilišča, slovečega po izjemno ugodnem podnebnju, kakršnega je premogla tudi spodnještajerska metropola.

Če bi Mariborčani iz tistih dob vstali iz groba, se ne bi mogli (grenko) načuditi, še zlasti, če bi se tak čudež zgodil v hladnem delu leta. Prereč bi začeli pokašljevati in pestila bi jih kratka sapa, zakaj, zrak nad Mariborom je tedaj tako zasičen s prahom, sajami in strupenimi plini, da ni ne za živeti, ne za umreti. Ko bi okusili vodo iz vodovodnih pip, bi jo s spominom na nekdanjo mariborsko podtalnico zagotovo priprčili izpljunili, v ustih pa bi še nekaj časa čutili zoprni okus.

Posledice »napredka«

V prostoru, ki jim je nekdanj bil dobro znan in v katerem so se gibali kot ribe v vodi, se preprosto ne bi več znašli. Od starega mestnega jedra se širijo na vse strani nova mestna in primestna naselja, katerih urbani red in arhitekturna podoba je zvečine kaj nizke vrednosti. Na smrt bi se ustrašili nad vse hrupnega in slabo speljanega prometa, ki za nameček prispeva velik delež strupa v ozračje, dobesedno nepriemernega za človeka in vsega živga.

In naposled: ko bi se tak

stari Mariborčan oziral po čudovitih poljih, vrtovih in gozdnih zaplatah, ki so zaljšale neposredno okolico mesta in se zajedale globoko vanj, ki so hranile Mariborčane in še koga, bi onemel. Nič od tega ni več ostalo, vse so prekrile stanovanjske in poslovne stavbe, tovarniške hale, ceste, letališče, črno gradnje. In ko bi videl, denimo, ogromna kvadrasta poslopja Jeklotehne, ki so jim dovolili, da se vgnezdijo dobesedno sredi koruze in žita, ki raste na nekdanj imenovanem »zlatem polju«, bi ga nemara kap. Sram bi ga bilo, kako bedasto zanikrni potomci so se razvili iz njegovega semena in raje bi legel nazaj v grob, kot da bi gledal vso to žalost.

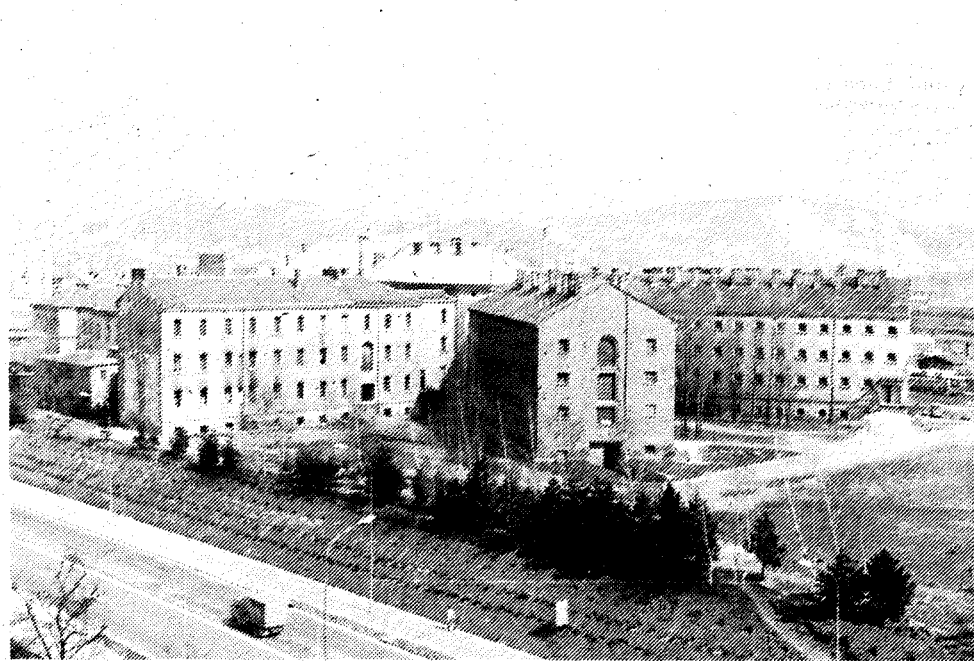
Še pred nekaj leti pa je to obdravsko mesto, ki je zlasti zadnje mesece znova zaslovelo po nekaj aferah, povezanih s svojimi političnimi upravitelji, imelo zdravo jedro, ki je prej kot v katerem drugem jugoslovanskem mestu začutilo, da tokovi »napredka« in »razvoja« hudo ogrožajo nekdanj pregovorno »akovost življenja« njem. Skupina budnih ljudi, ki so imeli tudi dovolj stro-

kovnega znanja, je namreč že leta 1972 ustanovila skupnost za varstvo okolja – tedaj torej, ko je bil pojem ekologija pri nas morda znan le peščici dobroobra informiranih in ozaveščenih ljudi. Mariborski skupnosti bi torej lahko pripisali sloves prvega tovrstnega »alternativnega« organiziranja v Jugoslaviji, ki pa glede na to, da je začetek njenega nadvse uspešnega in zagnanega dela takorekoč sovpadel z znanim političnim zasukom v ortodoksnjše politične vode v zgodnjih sedemdesetih letih, ni imela možnosti, da bi se prav razvila. In še zlasti ne v Mariboru, ki je vse od osvoboditve dalje uspešno negoval tradicijo še za stopnjo bolj papeške politične pravovernosti kot drugje. Tako kot druga, tedaj sicer še redka spontana in na načelu samoorganiziranosti spočeta ustvarjalna družbena gibanja, so tudi ekologijo stlačili pod paternalistični in zato sterilni sezelejevski pokrov. Ekološka akcija je v Mariboru zamrla, še preden se je prav rodila.

In še ...

Kakšni časi, takšna naveda. Enostransko sprejete in neprehtane odločitve o rasti mesta so ga pripeljale v položaj, v kakršnem je danes: zrak, ki je v četrtem, kritičnem, razredu onesnaženosti, pitna voda, ki je kar naprej izpostavljena onesnaže-

nju in ki je bila še pred slabima dvema letoma tako zastrupljena s pesticidi, da bi v resnici morali vsaj za nekaj časa dobršer del mestnega prebivalstva oskrbovati s cisternami. Mestna hitra cesta, ki še niti ni zagrajena, ki pa

hkrati tudi že pomeni žilo, po kateri se pretaka – zlasti v turistični sezoni – neskončno gost avtomobilski promet med Evropo in Bližnjim vzhodom. Črna in nečrna gradnja, ki se oboje ne ozi- raje veliko ne na zemljo ne na človeka. Nešteti dimniki, iz katerih se v zimskem času vali dim, ki premore prav vse, še zlasti pa veliko žveplovega dioksida (za 7 tisoč ton naj bi ga letno prišlo v ozračje), ker ljudje kurijo v

glavnem na premog, tristo komunalnih kotlovnice, ki takšno neorganizirano razdrobljenost le še poudarjajo. Tovarna dušika v Rušah, ki mesto kar naprej ovija v goste koprne prahu... in povrh vsega takoiimenovani mestni očetje (resda ne več vsi) razmišljajo še o gradnji termoelektrarne-toplarnne ta-

dvemi desetletji Maribor doletela ekološka katastrofa, ki je prav vidna komaj sedaj in ki je takorekoč nepopravljiva. Tedaj, v času »velikih socialističnih delovnih zmag«, so namreč zajezili Dravo sredi Dravskega polja, čezenj potegnili velikanski kanal in zato zajezili še Dravo v Melju, tik pod Mariborom. S

Politkomisar Sime zbira in komentira

Primerjava

Načrtovanje gradnje in razmestitev raket srednjega in kratkega dometa v Evropi, ki naj bi jih odstranili na podlagi ameriško-sovjetskega sporazuma, je ZDA stalo skoraj devet milijard dolarjev. Ta podatek je objavil strokovnjak ameriškega sveta za obrambo naravnih virov William Arkin.

Pentagon je porabil 3,45 milijarde dolarjev za proizvodnjo manevrirnih raket in 2,46 milijarde dolarjev za pershing 2. Ministrstvo za energetiko je porabilo približno milijardo dolarjev za 485 jedrskih bojnih glav in manevrirnih raketah in 350 milijonov dolarjev za 120 jedrskih bojnih glav na pershingih. Prav tako so porabili več kot 600 milijonov dolarjev za šest baz za manevrirne rakete in pet za rakete pershing.

Ob tem se ponuja zanimiva primerjava: za dokončno odplačilo jugoslovanskih dolgov tujini in obresti do leta 1990 bi morali letno nameniti po 4,6 milijarde dolarjev! V tej številki pa seveda še ni všteti Agrokomerc.

Tisti, ki so povzročili te stršansko velike dolgove, pa so še vedno neimenovani in »nedotajljivi«! Ali ni sedaj priložnost, da bi povzročitelje dolgov, ki so spravili Jugoslavijo v neusmiljene klešče Mednarodnega denarnega sklada (IMF) in s tem močno ogrozili suverenost Jugoslavije, končno le zbežali na plan in jih predstavili delovnim ljudem Jugoslavije?

Čestitka

Zveznemu izvršnemu svetu iskreno čestitam ob uspešnem uresničevanju

programa programirane inflacije, ki je presegel vsa, tudi najbolj optimistična pričakovanja.

Da ne bi bil po nedolžnem obdolžen »klečeplazenja«, navajam: po objavljenih podatkih Mednarodnega denarnega sklada (IMF) o inflaciji v prvih treh mesecih letošnjega leta prednjači Jugoslavija s porastom inflacije kar za 103,4 odstotkov! Njej pa so sledile Argentina z 98,3, Urugvaj o 68,5, Peru s 66,6 in Brazilija z 62,1 odstotka.

Na nasprotnem bregu pa so ZR Nemčija, ki je v navedenem času znižala inflacijo za 0,5, Luksemburg za 0,6, na Japonskem in na Holandskem pa celo za 1,2 odstotka.

Ob tem pa je zanimiv tudi pregled, koliko dinarjev več je bilo treba odšteti za posamezne tuje valute v času od 1. januarja do 1. septembra letos:

avstrijski šiling – 90,33 odstotkov več,
francoski frank – 86,85 odstotkov več,
italijanska lira – 81,99 odstotkov več,
zaj. monetaška marka – 90,27 odstotkov več,
švicarski frank – 92,54 odstotkov več,
švedska krona – 88,32 odstotkov več,
britanski funt – 96,87 odstotkov več,
ameriški dolar – 74,13 odstotkov več in
grška dramma – 78,08 odstotkov več.

Strokovnjaki trdijo, da bo samo zaradi afere Agrokomerc naša inflacija »zrasla«

še za nekaj odstotkov, pri čemer pa je zvezna vlada – vsaj zaenkrat – brez zasluga.

V sosednji Italiji pa se močno razburjajo, ker se je inflacija spet dvignila na 4,6 odstotkov in spričo napovedi, da bo konec septembra dosegla magično mejo 5 odstotkov. Mladi predsednik vlade Gorla in njegov kabinet pa na vse pretege prepričujeta Italijane, da inflacija ne bo presegla petih odstotkov.

Italijanska vlada je veliko bolj zaskrbljena ob napovedani petodstotni inflaciji, kot pa naša spričo 130-odstotne!

Ker ni nobenih resnih znakov, da namerava zvezna vlada odstopiti ob sedanji 130-odstotni inflaciji ji zapo- jem slovensko narodno:

»Oj, le naprej, oj, le naprej, dokler je še vetra kej!«

Obsedeni

z Agrokomercem

»Glede dograditve zmogljivosti menim, da je treba izvesti dogovor, ki so ga dosegli v republiki in moramo zagotoviti sredstva zanje – najprej je treba pregledati, kako bi lahko dogradili obstoječe zmogljivosti, s čimer bi odpravili ozka grla, povečali proizvodnjo, produktivnost, pa tudi skupni prihodek. S tem v zvezi se bom pogovoril s Seidom Maglajlijo in Milankom Renovicom, da bomo videli, kje in kako zagotoviti teh deset milijonov dolarjev.

Tisto, kar je krasilo Agrokomerc v tem dinamičnem zadnjem desetletju, je prav entuziazem, ki se začne pri

Fikretu Abdiću in konča pri vas, ki ste bili v tem teamu in tistih, ki so vas podpirali. Tu predvsem mislim na Hakijo, ki je noč in dan bedel nad vašimi težavami, vendar smo zdaj vsi postali obsedeni z Agrokomercem.«

Izvelec iz govora Hamdije Pozderca na seji poslovnega odbora SOZD Agrokome- rca v Veliki Kladuši januarja 1984. Ves govor so posneli, vendar posnetki sedaj niso dostopni javnosti.

Kjer so investicije, tam je Hakija

Časopisi so 25. septembra objavili naslednjo vestičko: »Predsedstvo ZSM Jugoslavije je Hakijo Pozderca razrešilo dolžnosti predsednika odbora za gradnjo spominskega doma Prvi kongres USAOJ« v Bihaću.

Ta skromna vestička pa vsekakor zasluži malo obširnejšo razlago. Najprej, kaj je USAOJ? To je kratica Udru- ženi savez antifašističke omladine Jugoslavije – Združena zveza protifašistične mladine Jugoslavije, ki je delovala med NOB in imela svoj prvi kongres v osvobojenem Bihaću leta 1942.

Ideja o gradnji spominskega doma je stara deset let, pobudo zanj je dala jugoslovanska mladinska organizacija.

Z dograditvijo velikega spominskega doma (4600 kvadratnih metrov) v mestnem parku ob Uni so že začeli, kajpada brez zagotavljenih sredstev, kar je popolnoma v stilu Agrokomerca.

Razen pri denarju se je zataknilo še pri zakonu o za-

korekoč v samem mestu, medtem, ko podprtje Mariborske plinarne, ki bi bila zmožna v primeru dobre organiziranosti mestnih funkcij oskrbeti takorekoč sleherni dom z zemeljskim plinom za ogrevanje, a tudi osrednje mestne kotlovnice, ki bi zamenjale zastarelo in zastrupljajočo ogrevalno zastarelost, skoraj ne ome- njajo.

V imenu »potrebe po energiji« je pravzaprav že pred

tem je bil' zadušen stalni naravni pretok zračnih gmot na izteku Dravske doline proti vzhodu in torej uničen naravni ventilator Maribora za voljo katerega je mesto uživalo sloves »Merana«. Dandanes je ostal le še zasmrajeni in zastrupljeni Maribor, ki čaka na »princa«, da ga bo vsaj malo razbremenil nezdru- žljivih življenjskih razmer – ekoloških in drugih.

Braco Zavrnik

časni prepovedi uporabe družbenih sredstev za negospodarske in neproizvodne investicije v drugi polovici 1986 in 1987. Vendar v Bihaću niso vrgli puške v koruzo.

Predsedstvo jugoslovanske mladine je zahtevalo od ZIS, da se gradnja spominskega doma v Bihaću uvrsti v poseben program, za katerega ne veljajo določila zgoraj navedenega zakona. To stališče je podprlo tudi predsedstvo SR Bosne in Hercegovine.

Po cenah iz letošnjega avgusta bo gradnja doma stala 2.912.588,154 dinarjev, do te vsote pa manjka samo še 2.118.624,154 dinarjev, ki jih je treba zbrati.

Po stanju 12. junija letos so v odboru za zbiranje sredstev tudi: Hamdija Pozderac, podpredsednik predsedstva SFRJ, Milan Uzelac, predsednik CK ZKBiH, Salko Oruč, član predsedstva SRBiH, Savo Čečur, predsednik skupščine SRBiH, Josip Lovrenović, predsednik IS Skupščine SRBiH in Hakija Pozderac, član sveta federacije.

Hakija Pozderac je prvi na spisku 11-članskega sekretariata in obenem predsednik odbora za gradnjo. Sekretariat je na svoji seji 19. avgusta (že po odkritju afere Agrokomerc!) sprejel številne sklepe, med katerimi je za nas zanimiv zlasti tretji: »Tako je treba odpotovati v Slovenijo in pri Gorenju in Slovenijalesu zagotoviti njihovo sodelovanje pri gradnji spominskega doma.«

Poznavalci razmer v Bosanski krajini trdijo, da je tam, kjer so investicije, vedno tudi Hakija Pozderac. Tako je bilo pri investicijah

Agrokomerca, banjaluškega Incela, gradnji spominskega doma v Bihaću in še v nekaj primerih. Najbolj pa je presenetilo, da je imel Hakija Pozderac prste vmes tudi pri hrvaškem Obrovcu, ki se poleg makedonskega Fenija najbolj pogosto omenja kot primer zgrešene investicije. Za njegove »zasluge« so ga 30. marca 1971. leta proglasili za častnega občana občine Obrovac...

Rahla zamuda

Tanjug, 22. septembra: Z ukazom predsedstva SFRJ z dne 17. junija 1987 je bil za načelnika generalštaba JLA imenovan generalpodpolkovnik Stevan Mirković, za podsekretarja v zveznem sekretariatu za ljudsko obrambo pa kontraadmiral Stane Brovet.

Čeprav smo pri Tanjugu že navajeni na zamude, je tokratna več kot trimesečna – le malo prehuda. Če se prav spominim, nas je Telegrafksa agencija nove Jugoslavije med NOB hitreje obveščala...

Zapuščina

Zaradi afere Agrokomerc se je v težkem položaju znašla tudi delovna organizacija Kladuške novosti, ki so do konca zagovarjale Fikreta Abdića, njegov klan in zaščitnike. V njeni sestavi sta radijska postaja in informativni časnik. V senci teh problemov ostaja odprto vprašanje, kaj storiti z dragoceno opremo za krajevno televizijo in izdelavo kaset in gramofonskih plošč in z več (zdaj nepotrebnimi) avtomobili. Za najodobnejšo opremo, ki je zdaj mrtev kapital, so porabili več sto milijonov dinarjev.

Vaš Sime

Vse sile za krepitev miru

Na Partizanskem mitingu v Selcah pri Ronkah so se ponovno zbrali, leto dni po podobni prireditvi na istem kraju, predstavniki odporiških združenj iz pokrajine Gorica in Ferrara (za italijansko stran), ter predstavniki borčevskih organizacij iz Pulje, Kopra, Izole, Pirana ter Nove Gorice in novogoriškega območja (za jugoslovansko stran), da bi skupaj razpravljali o utrjevanju miru v svetu in o razvoju prijateljskih odnosov med narodi in državami, na temelju spoštovanja suverenosti in neodvisnosti vsakega naroda in na temelju načela o miroljubnem reševanju sporov.

Prisotne delegacije ugovarjajo, da se je v zadnjem obdobju uspešno nadaljevalo sodelovanje med različnimi

komponentami odporništva ter antifašističnimi in demokratičnimi silami v Italiji in Jugoslaviji in da je to trdna osnova, na kateri se lahko nadalje krepijo sicer že dobri odnosi med republiko Jugoslavijo in Italijo. Delegaciji se zdi napredek velik, čeprav ni bil zmeraj premočrten. Napredek, zabeležen v pogajanjih med dvema velesilama za zmanjšanje jedrske oborožitve na podlagi tako imenovanega načela ničelne opcije o evroraketah ni bil vedno premočrten, vendar se delegaciji zdi velik, pričakujejo pa tudi hiter in ugoden zaključek pogajanj.

Člani delegacij se zavedajo vloge in pomena, ki ga imata velesili zaradi ekonomske in vojaške moči, zato opozarjajo, da je graditev novih med-

narodnih odnosov in takih pogojev, ki naj zajamčijo mir, stvar vseh držav in narodov; ne sme biti prepuščena samo odnosom med ZDA in SZ, oziroma pripadajočim blokom. Prisotni člani delegacij se obvezujejo, da se bodo v svojih okoljih prizadevali za uresničitev tega izhodišča.

Delegati izražajo zaskrbljenost zaradi stalne grožnje miru, ki izhaja iz položaja na Srednjem Vzhodu. Tu poleg nerešenega palestinskega vprašanja in nesrečne vojne med Iranom in Irakom stanje v Perzijskem zalivu predstavlja nevarnost za razširitev spopada in neposredno angažiranje drugih držav, vključno velesil.

P. T.

Škofjeloški borci v Pomurju

Združenje borcev NOV Škofja Loka je tudi v letošnjem septembru organiziralo zanimiv in pester izlet za svoje člane.

Na tem izletu so škofjeloški borci zopet spoznali nekaj krajev naše lepe severno vzhodne Slovenije.

Na udobni vožnji mimo Maribora, Lenarta, po Apaški kotlini v Gornjo Radgono in naprej do Murske Sobotice smo občudovali naravne lepote vinorodnih krajev in drugih znamenitosti.

V malem obmejnem mestecu Gornja Radgona je bil ogled slovite vinske kleti, ki je znana po naravnih šampanjcih in ogled mostu »Dveh predsednikov«. Pri spomeniku NOB je našo skupino pristočno pozdravil predstavnik občinskega odbora ZZB NOV Gornja Radgona. Predstavil nam je obči-

no Gornjo Radgono, orisal zgodovinske dogodke iz časa NOB na tem območju. Spregovoril je tudi o naglem povojnem napredku tega območja. Med drugim je povedal, da je majhna radgonska občina med vojno dala kar 113 ljudi, ki so se borili in umrli za našo osvoboditev.

Za tem je bil zanimiv ogled gostišča Kramberger v Negovi in bližnjega Negovskega jezera. Občudovali smo vinorodne griče; prijetno je bilo na Janževem hramu, kjer je bilo kosilo, ogled starodavne vinske stiskalnice in stare zidanice. Sledil je ogled velike polnilnice mineralne vode v Boračevem in ogled zdravilišča Radenci.

V Murski Soboti smo se ustavili pri veličastnem spomeniku zmage, ki je posvečen padlim borcem za svobodo občine Murska Sobotica

in tudi padlim vojakom Rdeče armade, ki je v začetku aprila 1945 osvobodila Prekmurje. Pri tem spomeniku je spregovoril naš udeleženec Viktor Sinko, ki je bil med vojno kot domačin v teh krajih aktivni udeleženec odporiškega gibanja.

Iz Murske Sobotice smo se vračali domov, spotoma pa smo si ogledali Slovenske gorice.

Ceprav je bil program tega izleta zelo obsežen in za nekatere tudi naporen, smo bili vsi udeleženci zadovoljni. Sprejeli smo priporočilo, da bodo izleti za naše člane še vnaprej v programskih nalogah. To je zelo dobra oblika ohranjanja in razvijanja tradicij NOB in priložnost za družabnost ter krepitev medsebojnih tovariških odnosov med člani ZB NOV.

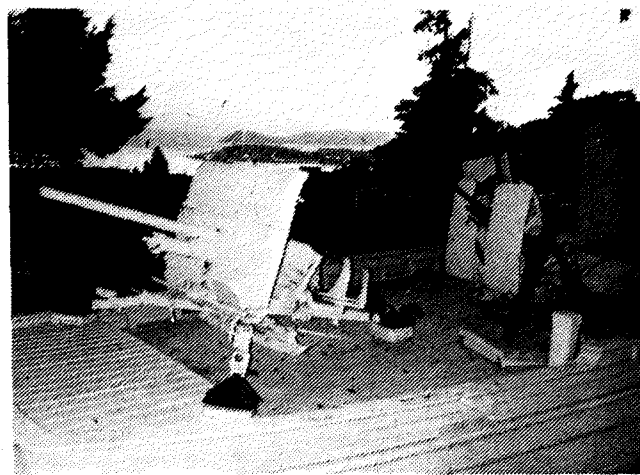
Franc Golčič

Dnevi med pripadniki vojne mornarice

Za več kot trideset akreditiranih novinarjev in poročevalcev in domačih dopisnikov različnih jugoslovanskih časopisov, radia in televizije bo štiridnevni obisk pri pripadnikih jugoslovanske vojne mornarice v Splitu še dolgo ostal v prijetnem spominu.

Split, 1. oktobra, jutro. V tamkajšnjem domu JLA je predstavnike sedme sile in predstavnike ljubljanskega vojnega področja, ki je tudi bilo organizator tega delovnega obiska, sprejel kapetan bojne ladje Jovan Popović, ki je gostom z uvodnimi besedami predstavil zanimiv, tudi razburljiv program. Bivanje med pripadniki vojne mornarice je po vsej imelo še poseben pomen: gostje smo se zavedeli pomena motiviranja mladih ljudi za poklice v vojni mornarici.

Split pa je vabil: ogledali smo si pristanišče Lora, bojne ladje, podmornice,

Nad Splitom je tudi zanimiv muzej vojne mornarice. Ogleдали so si ga predstavniki sredstev javnega obveščanja iz Slovenije, pa tudi redakcij drugih jugoslovanskih časopisnih hiš, radia in televizije. (Foto: J. Čurin)

Vojnomedicinski center, Center visokih šol vojne mornarice, Hidrografski inštitut in muzeje, bili pa smo tudi v gosteh pri artilerijah na Visu, kjer smo se lahko prepričali o tesnem sodelovanju

pripadnikov vojne mornarice in artilercev z otočani.

Daljši reportažni zapis o tem obisku objavimo v prihodnji številki TV-15 Naš tovariš.

Jože Čurin

Srečanje

Ob 44. obletnici ustanovitve 30. in 31. divizije NOVJ organizirata odbora skupnosti borcev obeh divizij skupno tovariško srečanje borcev – bork in svojcev, ki bo v soboto, 17. oktobra 1987, ob 15.00 uri v Domu JLA v Ljubljani (nasproti avtobusne in železniške postaje).

Vabimo vse, ki ste se borili v enotah 30. in 31. divizije ter borce služb IX. Korpusa NOVJ, da pridete na srečanje.

Odbora SB 30. in 31. divizije

Pohod

Ob petnajstletnici savinjske planinske poti vabimo na 8. pohod ob spomenikih in domačijah znanih iz NOB, v soboto, 17. oktobra 1987

Začetek pohoda ob 8. uri pri spomeniku NOB v Migojnicah – 2 km iz Žalca. Od tu bo pohod krenil proti Britnim selom in v Zahom. Spotoma se bodo pohodniki ustavili pri posameznih partizanskih domačijah, orisali bomo dogodke iz NOB in izvedli kratek kulturni program.

DPO KS, ZZB, PD Zabukovica

John Blatnik na obisku v Sloveniji

Prvi Američan slovenskega rodu, ki je bil že leta 1941 prvič (nato pa še 13-krat) izvoljen v ameriški Kongres, kapetan ameriškega letalstva v drugi svetovni vojni in član vojaške misije zaveznikov enot v GS ter pri poveljstvu slovenske partizanske vojske John Blatnik, se te dni mudi v Sloveniji na povabilo Slovenske izseljenke matice.

Leto dni med slovenskimi partizani in dolga leta neomajnega povojnega prijateljstva sta ga pripeljala tudi na sedež Slovenske borčevske organizacije, kjer je prebil prijetno urico v družbi z ljudmi, s katerimi se je srečeval že med vojno in potem večkrat tudi po vojni. Tako sta med drugimi s predsednikom ZZB NOV Slovenije Božidarjem Gorjanom obudila spomine na politično napeta prva povojna leta in na njuna srečanja v takratni coni B...

Blatnik je svoje slovenske borčevske prijatelje takrat razveselil še z majhno rariteto: fotografske filme, ki jih je posnel med jugoslovanskimi partizani (in so edini avtentični neposredni posnetki ameriške vojske na naših tleh), je dal razviti. Fotografije bodo kaj kmalu na voljo tudi Slovenskemu muzeju revolucije.

Ob obisku na RO ZZB NOV Slovenije je Božidar Gorjan Johnu Blatniku posredoval izčrpnjšo informacijo o delu in aktivnosti slovenske borčevske organizacije.

Tekst in foto: B. Ž. J.

V spomin in počastitev...

Na jesenskem izletu članov organizacije zveze borcev »Milan Česnik« na Viču v Ljubljani smo združili osvežitev spomina na naše pomembne kulturne delavce z Gorenjske in na borce, zapornike in taborišnike iz narodnoosvobodilne vojne.

Na Prešernovi Vrbi smo obudili pomen njegovih pesmi, zlasti Zdravljice, med vojno tako za borce kot za vse druge ljudi. Lepoto Prešernove pesmi nam je z umetniško recitacijo pričarala tov. Mila Kačičeva, drugi pa so poudarili še vedno veliko aktualnost

negovih spoznanj in vizij. Po obisku Finžgarjeve rojstne hiše smo se spomnili še življenja in dela A. T. Linhart, M. Čopa, bratov Janša, J. Jalna.

Vso pot od Vrbe do Ljubelja smo spremljali akcije Koroškega odreda, uspehe, bojno srečo pa tudi tragične dogodke.

V Begunjah smo si ogledali nacistične zapore in se, kot vedno, znova zgražali ob grozodejstvih Nemcev nad borci in zavednimi Slovenci. V Dragi smo se poklonili vsem v Begunjah ubitih ljudem in spoznali pomen akcije osvoboditve 632

zapornikov 4. maja 1945, ki jo je izvedel Koroški odred.

Na Ljubelju smo se ob osrednjem slovenskem spomeniku vsem zapornikom, taboriščnikom, internirancem, izgnancem in drugim žrtvam okupatorjevega nasilja spomnili, da so nas, Slovence kot narod hoteli za vselej pregnati z naše zemlje.

Udeleženci izleta upamo, da bodo naši organizatorji pripravili še več takšnih poučnih in počastitvenih obiskov pomembnih krajev v Sloveniji in drugih republikah.

Danica Jurković

Vabila in obvestila

Krajevna skupnost Trojane, Krajevna organizacija ZB NOV Trojane in ostale družbenopolitične organizacije vabijo na slovesnost ob odkritju spomenika padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja z območja Trojan v letih 1941 – 1945. Odkritje bo v soboto, 10. oktobra 1987, ob 11. uri pred združenim domom na Trojanah. KS in KO ZZB NOV Trojane

V nedeljo, 11. oktobra 1987, bomo v Rovtu v Selški dolini odkrili spominsko obeležje v spomin na skupni boj italijanskih in gorenjskih partizanov v mesecu marcu 1945.

Obeležje, simbol bojnega tovarištva partizanskih enot dveh sosednjih narodov odkrivamo v sodelovanju z organizacijama protifašističnih borcev Goriške in Videmske dežele sosednje Italije. Dopoldne bo ob 9. uri zbor borcev italijanskih enot in Škofjeloškega odreda pred hotelom »Transturist« v Sošji Loki, kjer jih bo pozdravil predsednik občinske skupščine.

Ob 11.30 uri bo odkritje spominskega obeležja v Rovtu (Na Sklepeh), nato pa tovariško srečanje pri Osnovni šoli v Lenartu nad Lušo.

Vabimo vse borce Škofjeloškega odreda in drugih enot, aktiviste ter ostale občane, da se obeh slovesnosti udeležijo v čim večjem številu.

Dostop do Rovt je možen z osebnimi vozili:

- preko Luše in Lenarta
- ter preko Poljan, Javorij in Zaprevalja

Za borce Škofjeloškega odreda, ki nimajo lastnega prevoza, bo zagotovljen izpred hotela »Transturist« ob 9.45. Odbor Skupnosti borcev Škofjeloškega odreda, Občinski odbor ZZB NOV Škofja Loka

Reševalcem nagradnih križank

Na razpis nagradnih križank MEBLO in PEKO smo prejeli veliko pravih rešitev. Žreb pa je določil, da bodo knjižne nagrade iz programa Založbe Borec prejeli ti naši reševalci:

Tončka Zihelr, Sp. Bitnje 18, Žabnica, Zdenka Denzič, Zolgerjeva 6, Ljubljana, Franc Maroh, Panonska 5, Ptuj, Ivanka Hafner, Sp. Bitnje 75, Žabnica, Majda Smolič, Turjaška A/9, Kočevje, Zlatko Bogataj, Vrhnje 16, Radovljica, Tinca Petek, Opekarska 3, Vrhnika, Maja Šimec, Kolodvorska 46, Črnomelj, Janez Ranzinger, Debelakova 3, Hrastnik in Urška Gorjanc, Groharjevo naselje 11, Škofja Loka.

Pravilni rešitvi križank pa sta:

MEBLO: BB, SM, reflektor, pesnik, irealnost, armada, oglje, Pta, Lionel, Nej, Golican, Joan, intriga, Lin, sla, odklop, očet, IV, osne aba, Palazzo, grič, slika, obred, resk, erot, Gemma, odtenek, Sibi, la, Ž. O., osat, ječanje, egoist, Alain, Jud, noht, ami, Romani, Ormož, Sap, Asa, Č. N., S. J., Istra, trnek, tetoviranje, jeka, Abano, oleat, Meblo, indikat, igo, forma, Cook, nuklid, ski, amba, Didona.

PEKO: Mao, poletni, Omsk, program, dekor, ata, oreade, Eratosten, Nejka, ličnost, TI, Žekš, škant, Eero, Ibik, čaka, sial, vejice, Elka, ZS, Kreta, ornat, rotator, Brioni, stena, S. G., ravsac, led, krov, Demetra, Jan, telo, žanr, Č. N., etil, kej, aki, sek, mecen, Giri, kokka, Erato, Lang, K. H., Ž. O., kin, omot, coki, Belize, liga, zdrava obutev, idol, Ankara, Kam, štrk. Nagradencem iskreno čestitamo. Knjižne nagrade iz programa Založbe Borec boste prejeli po pošti.

Uredništvo

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičom

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: MIRA SVETINA (predsednica); člani: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARSKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: BLAŽ LAVRIČ, RK ZRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SRS, MARINKA LEVIČNIK, SPZ SRS

Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK. **Odgovorni urednik:** VIKTOR KONJAR. **Novinarji – uredniki:** ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ZOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; **Lektorica-redaktorica:** MIRANDA MRČELA; **Tehnični urednik:** DRAGO SETNIČAR; **Tajnica uredništva:** MARA OKORN; **Vodja uprave:** BOJAN ZVONAR; **Telefon uredništva:** 327-780; **Telefon uprave:** 317-049 – **Uprava in naročniški oddelki:** Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 4.400 din, posamezna številka v prosti prodaji 100 din – **Tekoči račun:** Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – **Rokopisov in fotografij ne vračamo** – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov – **Korekture in tisk:** ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35